

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra Blízkého východu

Diplomová práce

Bc. Eduard Soukup

Íránsko-čínské strategické partnerství v kontextu íránské zahraniční diplomacie

Iran-China Strategic Partnership from the Perspective of Iranian Foreign Diplomacy

Praha 2023

Vedoucí Práce: PhDr. Zuzana Křihová, Ph.D.

Poděkování: Největší díky patří mé školitelce Zuzaně, jejíž neutuchající energie a nadstandardní péče byla motorem mojí práce, během níž jsem se od ní mnohému naučil. Ve druhé řadě bych chtěl již tradičně poděkovat příteli Martinovi, který mi ve svém volném čase vždy nezištně pomáhá se všemi technologickými výzvami a komplikacemi.

Prohlášení: Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 7. srpna 2023

.....
Eduard Soukup

Klíčová slova:

Írán, Čína, čínsko-iránské vztahy, USA, investice, ekonomie, multilateralismus, Dohoda o spolupráci, obsahová analýza

Key Words:

Iran, China, Iran-China Relations, U.S., Investments, Economy, Multilateralism, Cooperation Agreement, Content Analysis

Abstrakt

Diplomová práce představuje obsahovou analýzu článků z íránské internetové domény irdiplomacy.ir, která se věnuje íránské politice v kontextu mezinárodních vztahů. Zkoumané období začíná podepsáním strategické dohody o spolupráci s Čínou v březnu r. 2021 a končí návštěvu prezidenta Ebrahíma Ra'ísího v Číně v únoru r. 2023. Analýza si klade za cíl výzkum a popis postoje Íránské islámské republiky ke spolupráci s Čínskou lidovou republikou. Za klíčové slovní spojení pro vyhledání relevantních informací byla zvolena Dohoda o strategické spolupráci mezi Íránem a Čínou na 25 let, jejíž podpis zásadním způsobem formoval soudobé čínsko-íránské vztahy. Vybrané komentáře jsou chronologicky seřazeny do tabulky, která tvoří hlavní pilíř analýzy, a jako taková i digitální přílohu vlastní diplomové práce. Následuje výzkum obsahu pramene, výběr zmínek o Číně a jejich rozřazení do tematických celků, u nichž byl zároveň určen pozitivní, negativní, nebo neutrální postoj k Číně. Další část analýzy shrnuje rozčleněná data do kompaktních celků prostřednictvím dílčích tabulek a grafů, z nichž byly syntetizovány výsledky kvantitativního charakteru. Výsledkem práce je potvrzení, že íránská propagace Číny během zkoumaného období zásadně klesla a v mnohých případech dokonce začala převažovat její otevřená kritika.

Abstract

The thesis conducts a content analysis of articles from the Iranian internet domain irdiplomacy.ir, which focuses on Iranian politics in the context of international relations. The analysed timeframe spans from the signing of the Strategic Cooperation Agreement with China in March 2021 to President Ebrahim Raisi's visit to China in February 2023. The study aims to explore and depict the I.R.I.'s stance towards collaboration with the P.R.C. The key phrase for searching relevant information is the 25-year Strategic Cooperation Agreement between Iran and China, which has significantly influenced contemporary Sino-Iranian relations. The chosen commentaries are lined up chronologically in an attached sheet, forming the basis of the analysis. Next step involves content examination of the source material, categorising mentions of China based on their themes, while their positive, negative or neutral attitude towards cooperation with China was determined. The last part of the analysis summarises the data into compact schemes using sub-sheets and graphs, from which quantitative results were synthesised. As a result, the paper confirms that Iran's promotion of China has declined substantially during the chosen period and in many cases, open criticism of China became more prevalent.

Obsah

<u>Poznámka k transkripci</u>	
<u>Úvod</u>	<u>1</u>
<u>Dostupná literatura a další zdroje</u>	<u>3</u>
<u>Pramenná základna</u>	<u>4</u>
<u>Struktura práce a metodologická východiska</u>	<u>5</u>
<u>Metodologický postup</u>	<u>7</u>
<u>Metodologie tabulky</u>	<u>9</u>
<u>1. - Čínsko-iránské vztahy a jejich aspekty relevantní pro analýzu</u>	<u>10</u>
<u>1.1 - Od vzniku I.R.I. do konce irácko-iránské války</u>	<u>11</u>
<u>1.2 - Období od konce irácko-iránské vlády do zvolení prezidenta Ahmadínežáda (1988 - 2005)</u>	<u>12</u>
<u>1.3 - Ahmadínežádova politika "Směřování na východ" (2005 - 2013)</u>	<u>13</u>
<u>1.4 - Nová Hedvábná stezka (BRI)</u>	<u>14</u>
<u>1.5 - JCPOA a role USA v čínsko-iránských vztazích</u>	<u>15</u>
<u>1.6 - Dohoda o strategické spolupráci na 25 let</u>	<u>17</u>
<u>1.7 - Íránské pojetí multilateralismu</u>	<u>19</u>
<u>1.8 - Návštěva Si Ťin-Pchinga v Saúdské Arábii a Ebrahíma Ra'ísiho v Číně</u>	<u>23</u>
<u>2. - Kvalitativní obsahová analýza vývoje íránského postoje k Číně na základě výpovědí o Dohodě o spolupráci</u>	<u>25</u>
<u>2.1 - Pozitivní výpovědi</u>	<u>26</u>
<u>2.2 - Negativní výpovědi</u>	<u>35</u>
<u>2.3 - Neutrální výpovědi</u>	<u>42</u>
<u>2.4 - Dílčí závěr</u>	<u>44</u>
<u>3. - Kvantitativní obsahová analýza reflektující poměry pozitivních a negativních článků a výpovědí v čase</u>	<u>46</u>
<u>3.1 - Počty článků a jejich hodnotící stanoviska</u>	<u>46</u>
<u>3.2 - Počty výpovědí a intenzita propagace/kritiky v nich obsažené</u>	<u>48</u>
<u>3.3 - Dílčí závěr</u>	<u>61</u>
<u>Závěr</u>	<u>62</u>
<u>Seznam použité literatury</u>	<u>68</u>
<u>Prameny</u>	<u>68</u>
<u>Knihy</u>	<u>68</u>
<u>Články</u>	<u>68</u>
<u>Internetové zdroje</u>	<u>69</u>

Poznámka k transkripci

perská hláska	přepis do čj	perská hláska	přepis do čj
ا	á ¹	ص	s
ب	b	ض	z
پ	p	ط	t
ت	t	ظ	z
ث	s	ع	‘ ²
ج	dž	غ	gh
چ	č	ف	f
ح	h	ق	q
خ	ch	ك	k
د	d	گ	g
ذ	z	ل	l
ر	r	م	m
ز	z	ن	n
ژ	ž	و	v / ú
س	s	ه	h / e
ش	š	ی	í / j

Tabulka 1: transkripce perského písma do češtiny

¹ “ا” neboli *alef* je uprostřed a na konci slov přepisován do češtiny jako “á”.

² “ع” neboli *ejn*, zaznamenáván jen uprostřed slov, na konci a na začátku nikoliv.

V případě vlastních jmen íránských autorů a politiků transkribovaných do češtiny v textu používám transkripci podle tabulky. Co se týká anglizovaných jmen v použité literatuře, dodržuji původní anglofonní transkripci z důvodu sjednocení citací dle všeobecného úzu.

Perská genitivní vazba *ezáfet* je přepisována jako “-je”, potažmo “-e” v závislosti na tom, předchází-li jí vokál, nebo konsonanta. Nutno podotknout, že v mnohých případech se v dnešní perštině z textu samotného *ezáfety* zcela vypouští, avšak je stále třeba je brát v potaz, a tudíž i zahrnovat do transkripce.

U některých hlásek může při transkripci docházet ke zdvojení za účelem co nejvěrnějšího napodobení perské fonetiky. Např. “ملی” přepisují jako “mellí”, “سید” jako “Sejjed” apod.

Úvod

Persie (od r. 1935 oficiálně Írán) byla v centru strategického zájmu mocností v tzv. Velké hře o sféry vlivu na Blízkém východě a Střední Asii od počátku 19. století. Zpočátku se jednalo především o Velkou Británii a Rusko. Velká Británie po Napoleonově expanzi do Egypta usilovala o ochranu svých koloniálních panství v Indii, zatímco carské Rusko v oblasti prosazovalo expanzivní politiku a usilovalo proniknout hlouběji do severních držav qádžárovské perské říše. Po druhé světové válce převzaly tuto roli ve Velké hře o vliv v Íránu USA, které měly s monarchií Pahlaví takřka klientelistický vztah.³ V souvislosti se studenou válkou a razantním zvýšením poptávky ropy v druhé pol. 20. století byl Írán pro USA cenným regionálním spojencem. Tento trend trval až do islámské revoluce r. 1979, která v Íránu odstartovala důsledně protiamerickou politiku. V současnosti jsou ze světových mocností nejvýznamnějšími spojenci Íránu Rusko a Čína.⁴

Írán na základě negativních historických zkušeností poukazuje na mnohé koloniální újmy, jako například ruské dobytí severních částí země v letech 1813 a 1826,⁵ tabákové koncese z roku 1890, britskou a ruskou okupaci Íránu za první a druhé světové války,⁶ či spiknutí CIA s cílem svrhnout premiéra Mohammada Mossadegha.⁷ Z této historické zkušenosti pramení i současná mezinárodní politika Íránu. Důsledné vymezení se vůči cizím vlivům je zakotveno přímo v ústavě Íránské islámské republiky (I.R.I.).⁸ Tento princip byl dosud uplatňován zejména v politice Íránu vůči USA či Izraeli, naopak třeba ruské nebo čínské angažmá v zemi mělo tradičně dveře mnohem otevřenější.⁹

Porevoluční směřování zahraniční politiky I.R.I. charakterizoval prudký odklon od politiky spojenectví se západními zeměmi, naopak jedním z nejstabilnějších spojenců Íránu se již od 80. let 20. stol. stává Čínská lidová republika (P.R.C.). Čína zásobovala Írán zbraněmi během íránsko-irácké války, podílela se na výstavbě důležité infrastruktury,

³ Mansour Farhang, "Reviewed Work: U.S. Foreign Policy and the Shah: Building a Client State in Iran Mark J. Gasiorowski," *International Journal of Middle East Studies* 26, no. 1 (1994): 148–50.

⁴ Ahmad Rashid Malik, "Reviewed Work: The New Great Game: China and South and Central Asia in the Era of Reform Thomas Finger," *Strategic Studies* 37, no. 3 (2017): 168–71.

⁵ "Azerbaijan," *Encyclopedia Britannica* (červenec 1999), <https://www.britannica.com/place/Azerbaijan>, [navštíveno 17. 6. 2023]

⁶ Afshin Molavi, *The Soul of Iran* (New York: W. W. Norton & Company, 2010), 17 - 23.

⁷ Malcolm Byrne, *National Security Archive Electronic Briefing Book*, No. 435 (2013).

⁸ "Iran (Islamic Republic of)'s Constitution of 1979 with Amendments through 1989," *Constitute Project* (duben 2022): 34. https://www.constituteproject.org/constitution/Iran_1989.pdf, [navštíveno 15. 6. 2023]

⁹ Mahmood Sariolghalam, "Diagnosing Iran's emerging pivot toward Russia and China," *Middle East Institute* (červen 2023).

<https://www.mei.edu/publications/diagnosing-irans-emerging-pivot-toward-russia-and-china>, [navštíveno 15. 6. 2023]

například teheránského metra, přehrad či cementáren. Zároveň na mezinárodních jednáních opakovaně jako jedna z mála zemí obhajovala íránský jaderný program.¹⁰

I.R.I. naopak do P.R.C. exportuje ropu a plyn. V roce 2016 bylo 8% celkového importu ropy do Číny z Íránu, avšak v souvislosti s protíránskými sankcemi import íránské ropy klesl na méně než 1% za rok 2021, ale podle nezávislých analytiků se import ropy z Íránu do Číny opět zvýšil, a to na 7% celkového importu.¹¹ Čína tak získává v Íránu značný vliv. Je třeba mít na paměti, že ačkoli spolupráce zemí po obnovení sankcí r. 2018 razantně oslabila, Írán se stal ekonomicky na Číně mnohem závislejší. Podle případové studie Německého institutu pro mezinárodní a bezpečnostní otázky obchod s Čínou činil roku 2010 15% celkového mezinárodního obchodu Íránu, roku 2015 31,9% a roku 2020 dokonce již 33,4%.¹²

Zásadním mezníkem ve vzájemných vztazích obou zemí bylo podepsání *Dohody o strategické spolupráci na 25 let*¹³ (dále jen "Dohoda") v březnu r. 2021, podle které má Čína investovat do Íránu stamiliardové částky. Postupně však vychází najevo, že nové čínské investice nejsou nijak závratné a že Čína se navzdory íránskému očekávání zdráhá v zemi masivně investovat.¹⁴

Tato diplomová práce si klade za cíl analyzovat oficiálně propagovaný postoj íránského režimu vůči Číně a zjistit, zda je pozice Číny v íránském oficiálním narativu prezentována konstantně pozitivně, jako tomu bylo za poslední dekády, kdy byly vztahy na vysoké úrovni.¹⁵ Ve svém výzkumu se opírám o poznatek, že P.R.C. byla v Íránu systematicky propagována ještě během první koronavirové pandemie r. 2019.¹⁶ Výzkumná otázka tedy zní: *Jak se mezi březnem r. 2021 a březnem r. 2023 proměnil postoj Íránu ke spolupráci s Čínou?* Má hypotéza předpokládá, že íránská propagace spolupráce s P.R.C. během těchto dvou let postupně klesala, až začala převažovat kritika. Vycházím z

¹⁰John W. Garver, *China and Iran: Ancient Partners in a Post-Imperial World* (Seattle a Londýn: University of Washington Press, 2006): 68-72, 118, 245, 249, 272.

¹¹"Country Analysis Executive Summary: China," U. S. Energy Information Administration (duben 2022): 5.

https://web.archive.org/web/20230514220225/https://www.eia.gov/international/content/analysis/countries_long/China/china.pdf, [navštíveno 17. 6. 2023]

¹²Angela Stanzel, "China's Path to Geopolitics," *SWP Research Paper* 5, (únor 2022): 21.

¹³برنامه ۲۵ ساله همکاری‌های مشترک ایران و چین - barnáme-je bíst-o-pandž sále hamkáríhá-je moštarek-e Írán va Čín

¹⁴Vaishali Basu Sharma, "Iran China Cooperation – Fraught with Contradictions," *Modern Diplomacy* (únor 2023),

<https://moderndiplomacy.eu/2023/02/25/iran-china-cooperation-fraught-with-contradictions/>, [navštíveno 17. 6. 2023]

¹⁵Robert Hinck, Skye Coolie, "Media Narrative Analysis: Iranian, Russian, and Chinese News Coverage of the Future of Afghanistan," *Oklahoma State University, Monmouth College*, (prosinec 2018): 15-16.

¹⁶Clint Watts, "Triad of Disinformation: How Russia, Iran, & China Ally in a Messaging War against America," *Alliance for Securing Democracy* (květen 2020), <https://web.archive.org/web/20230621105721/https://securingdemocracy.gmfus.org/triad-of-disinformation-how-russia-iran-china-ally-in-a-messaging-war-against-america/>, [navštíveno 20. 6. 2023]

předpokladu, že se optimistická očekávání íránské vlády z podpisu Dohody nenaplnila, protože za celé dva roky nedošlo k zahájení zásadních čínských projektů či investic. (Modern Diplomacy 2023)

Vzhledem k tomu, že plné znění Dohody nebylo v íránských médiích ani institucích zveřejněno, rozhodl jsem se k dosažení deklarovaných cílů prozkoumat politické články serveru *irdiplomacy.ir*. Zkoumané období jsem si ohraničil od podepsání Dohody v březnu r. 2021 do března r. 2023, aby byl výzkum co nejrelevantnější. Dvouleté období umožní analyzovat dostatečné množství článků, a tedy sledovat kýženou proměnu v čase. Horní datová hranice byla stanovena na březen r. 2023, neboť v únoru došlo k návštěvě Ra'ísiho v Číně.¹⁷ Prezidentská návštěva představuje další významný milník v čínsko-íránských vztazích, protože šlo o první návštěvu íránského prezidenta v P.R.C. po 20 letech.

Bylo by jistě přínosné téma nahlédnout i z perspektivy čínské mezinárodní politiky a navzájem tyto postoje porovnat, nicméně práce vychází z poznatků a postupů získaných během studia íránistiky na Katedře Blízkého východu FFUK. Uchopit téma zároveň z čínské perspektivy by vyžadovalo znalost čínštiny nebo minimálně úzkou spolupráci se sinology. Šlo by tedy o projekt, který by výrazně přesahoval ambice diplomové práce. Není však vyloučeno, že práce bude v budoucnu dále rozvinuta i v tomto směru.

Dostupná literatura a další zdroje

Co se týká dějin čínsko-íránských vztahů, jde o téma v akademické literatuře dobře zpracované. Stěžejní jsou práce experta na mezinárodní otázky Johna W. Garvera z Coloradské univerzity v Boulderu. Jeho kniha *China & Iran: Ancient Partners in the Post-Imperial World*¹⁸ se tématu věnuje velmi podrobně, jakož i kapitola v později publikované z r. 2018, *China and the Iran Nuclear Negotiations*.¹⁹ O tři roky později vyšla podrobná studie autorem Tabatabai a Esfandiary *Triple-Axis: Iran's Relations with Russia and China*,²⁰ komparující íránsko-čínské a íránsko-ruské partnerství. Kniha se zaměřuje především na strategické zájmy, ekonomické vazby a obrannou spolupráci těchto zemí.

Soudobým čínsko-íránským vztahům se věnuje nejvíce Jacopo Scita z Durhamské univerzity, například v člancích *China–Iran relations: A low-quality comprehensive strategic partnership* a *China-Iran Relations Through the Prism of Sanctions* z let 2021 a 2022. Tyto články reflektují čínsko-íránské vztahy za poslední dekádu, zabývají se čínskou Novou

¹⁷ Ačkoli k návštěvě došlo v únoru, nakonec jsem zvolil jako horní hranici březen. Jednak to poskytuje větší prostor médiím k tomu, aby se k návštěvě stihla vyjádřit a jednak 20. března r. 2023 skončil íránský kalendářní rok 1401. Zkoumám-li tedy březen r. 2021 – březen r. 2023, v podstatě zkoumám roky 1400 a 1401 perského kalendáře s tolerancí 3 týdnů.

¹⁸ John W. Garver, *China and Iran* (Washington: University of Washington Press, 2006)

¹⁹ John W. Garver, "China and the Iran Nuclear Negotiations," v James Reardon Anderson, *The Red Star & the Crescent* (New York: Oxford University Press, 2018)

²⁰ Ariane Tabatabai, Dina Esfandiary, "Triple-Axis: Iran's Relations with Russia and China," *I.B. Tauris*, (červenec 2021)

hedvábnou stezkou, vlivem administrativy Donalda Trumpa a zmiňují i Dohodu o strategické spolupráci na 25 let, ovšem jen velmi okrajově. Existují i další odborné texty o čínsko-iránských vztazích, avšak Dohoda z roku 2021 zatím zůstává v odborné anglicky psané literatuře neprobádaná.

Persky psaná literatura se soudobým čínsko-iránským vztahům věnuje mnohem podrobněji. Za poslední desetiletí vznikla o tématu řada textů. Pro představu uvedme několik příkladů: Na Širázské univerzitě vyšel například odborný článek mapující čínsko-iránské vztahy od islámské revoluce do roku 2013,²¹ nebo článek popisující čínsko-iránské vztahy v období prezidentství Mahmúda Ahmadínežáda.²² Roku 2020 byla na Isfahánské univerzitě vydána studie srovnávající iránský a čínský přístup k mezinárodní politice.²³ Tyto a další texty dohledatelné na perských internetových doménách dobře fungují jako odrazový můstek pro orientaci v tématu. Obvykle jsou však metodologicky problematické a z pochopitelných důvodů tendenční. A co je důležité, žádný z nich nezodpovídá mnou kladenou výzkumnou otázku.

Nejpřínosnějším perským zdrojem pro tuto práci byl článek o strategickém významu Íránu v čínské mezinárodní politice z roku 2015, který byl vydán na univerzitě Tarbijat Modares.²⁴ Poměrně kvalitně zpracovaný text vyvozuje, že Írán má pro čínskou mezinárodní politiku až druhotný, téměř marginální význam. Sinolog Púr nadžafi s politologem Šarí'atím predikují, že Írán bude Číně jedním z mnohých spojenců, dokud to bude Číně pragmaticky vyhovovat. Mezitím Írán považuje Čínu za svého pravděpodobně nejdůležitějšího dlouhodobého spojence. Tento zásadní nepoměr se potvrdil i v mnohých mnou zkoumaných článcích.

Pramenná základna

Pro účely této práce jsem zvolil analýzu politologických článků podrobně mapujících mezinárodně-politické postoje současného Íránu, z internetové domény *irdiplomacy.ir*.²⁵

²¹ Faríborz Arghvání Pírsalámí, "Eghláníjat estrátežík-e Čín va ravábet da fá'jí - omníjati bá Írán" (Strategické uvažování Číny a její bezpečnostní vztahy s Íránem), *International Relations Research Quarterly* 1, no. 21 (leden 2016), http://www.iisajournals.ir/article_45854_8ce2d1464803f935381173b51d2564dd.pdf, [navštíveno 23. 2. 2023]

²² Faríborz Arghvání Pírsalámí, "Ravábet-e Írán va Čín dar doure-je Ahmadínežád: Sijísat-e negáh be šarq va tásírát-e sáchtári," (Vztahy mezi Íránem a Čínou během Ahmadínežádova období: Politika pohledu na východ a strukturální efekty), *International Relations Studies Quarterly* 8, vol. 32 (2016) https://prb.ctb.iau.ir/article_521448_3550529be5aa1614b33307e99a9b8679.pdf, [navštíveno 23. 2. 2023]

²³ Ehsán Falláhi, "Analýza bilaterálních vztahů Číny a Íránu: Rozdíl mezi očekáváními a skutečností," University of Isfahan (leden 2020), <https://www.researchgate.net/publication/352132822>, [navštíveno 23. 2. 2023]

²⁴ Šahrúz Šarí'atí, "Strategická role Íránu v čínské doktríně mírumilovného vzestupu," Shahid Beheshti University (září 2015), http://journal.iag.ir/article_55825_54940126a4c09552a7a383f238c1d9b6.pdf, [navštíveno 24. 2. 2023]

²⁵ Sejjed Mohammad Sádég Charází, "O nás," *Irdiplomacy* (červenec 2018), (<http://irdiplomacy.ir/fa/news/1977595/دربار-دما>), [navštíveno 12. 1. 2023]

Jedná se o íránské webové stránky zaměřující se na mezinárodní vztahy a diplomatické otázky, poskytující cenné informace z oblasti propagace režimu na domácí půdě.

Doménu založil v dubnu r. 2016 Sejjed Mohammad Sádégh Charází, bývalý íránský diplomat a poradce prezidenta Mohammada Chátamiho. Účelem bylo podle Charázího: “Vytvořit prostor pro porovnávání názorů íránských expertů na mezinárodní vztahy a politiku, hledání nezávislých řešení na mezinárodní otázky a poskytování čtenářům hlubšího vhledu do aktuálních světových problémů.”²⁶ Autoři analýz jsou íránští diplomaté, politici, badatelé a novináři. Na stránkách se píše: “Výhodou irdiplomacy je, že se snaží zprostředkovat pohled lidí s názory a zkušenostmi se zcela íránskou perspektivou v oblasti mezinárodních vztahů, k čemuž doposud neexistovala téměř žádná alternativa.”²⁷ Zároveň se zde zmiňuje, že *irdiplomacy je v plném souladu s předpisy a zákony íránské islámské republiky a vychází z íránsko-islámské kultury a národních zájmů.*²⁸ Proto jsem tuto doménu vyhodnotil jako optimální zdroj sběru dat pro mé účely. Kromě perskojazyčné verze má web i svoji anglickou, arabskou a francouzskou mutaci. Moje práce však vychází z originálních perskojazyčných stránek, protože přeložené verze obsahují jen zlomek článků, které jsou navíc uvedeny ve zkrácené podobě. Na stránkách zároveň funguje archiv všech příspěvků, ve kterém lze dohledávat relevantní články pomocí štítků, což značně usnadňuje práci.

Struktura práce a metodologická východiska

Práce je rozdělena na několik částí. V první kapitole jsou zkoumaná témata zasazena do kontextu mezinárodní politiky. Jsou zde popsány čínsko-íránské vztahy od vzniku I.R.I. do současnosti s akcentem na témata, která se objevovala napříč analyzovanými materiály jako např. íránská politika “Směřování na Východ” (viz 1.3), Nová hedvábná stezka (viz 1.4) nebo íránské pojetí multilateralismu (1.7). Druhá kapitola vychází z postupů kvalitativní analýzy. Parafrázované názory, neboli “výpovědi” obsažené v pramenech, které byly relevantní pro výzkum, jsou utříděny v tabulce (viz příloha) azde by to chtělo ještě doplnit, co tam děláš. Následující třetí kapitola vycházející z metod kvantitativní analýzy a do značné míry navazuje a rozvíjí výstupy předchozí kapitoly, prostřednictvím komentovaných tabulek a grafů.

²⁶ ibid.

²⁷ ibid.

مزیت دیپلماسی ایرانی آن است که می کوشد نگاه و دیدگاه اهل نظر و تجربه را با نگاهی کاملاً ایرانی درحوزه روابط بین المللی منتقل کند، امری که تاکنون کمتر بدیلی برای آن وجود داشته است

mazjat-e díplomásí írání án ast ke mi kúšad negáh va dídegáh ahl-e nazar va tadžrobe rá bá negáhí kámelán írání dar houze ravábet bejnolmelalí montaghel konad, amrí ke táknún kamtar bedílí baráje án vodžúd dášte ast.

²⁸ دیپلماسی ایرانی درچارچوب مقررات و قوانین جمهوری اسلامی ایران و استوار بر فرهنگ ایرانی- اسلامی و درجهت منافع ملی فعالیت می کند

díplomásí írání dar čárčúb-e maqrarát va qavánín džumhúrí-je eslámí-je Írán va estevár-e bar farhang írání-eslámí va dar džahat-e mnáf’á mellí fa’álíjat mí konad

Výzkumnou otázku se pokusím zodpovědět na základě metody obsahové analýzy (dále jen OA), která umožňuje systematické zkoumání jasně definovaných jednotek komunikačních sdělení, v našem případě jednotlivých článků. Narozdíl od dalších typů analytických metod, jako např. diskurzivní, konverzační, kritické, normativní, sémiotické či narativní analýzy, si OA neklade za cíl proniknout za samotný text a rekonstruovat intersubjektivní význam či proces jeho formování, nýbrž se soustředí především na text samotný. OA bývá řazena do skupiny kvantitativních výzkumných metod, je však třeba zdůraznit, že při jejím použití je potřeba učinit *mnoho výsostně kvalitativních rozhodnutí*,²⁹ jako je výběr klíčových slov vyhledávání nebo výběr kategorií (viz "Metodologický postup").

Kategorie jsou jasně definované součásti mediovaného obsahu, které jsou relevantní pro výzkum. V OA lze zkoumat různé kategorie, např. sémantické, formální, kontextuální, sentimentální nebo kvalitativní. V politickovědních disciplínách jsou nejčastější tematické kategorie. V souladu s tím jsem pro svůj výzkum vybral jako hlavní analyzované kategorie konkrétní témata, tedy kategorie "téměř nepostradatelné pro výzkum propagandy, hodnot, postojů a jím podobných" (Beneš 2008, 159). Rozdělení na témata práci přibližuje kvalitativní složce analýzy, protože téma není jednoduše definovatelné a spočítatelné (jako např. sémantické kategorie), ale je třeba je v průběhu práce dále promýšlet, rozvíjet a přizpůsobovat. Každé uvedení toho kterého tématu se tedy bude lišit rozsahem, stylem (žánrem), argumenty apod.

Po rozdělení materiálu na témata je v OA důležité stanovit, jaké charakteristiky budou v článcích sledovány.³⁰ Je nutné články převést na měřitelné veličiny a vlastnosti, které umožní zodpovědět výzkumnou otázku. Tyto charakteristiky musí být relevantní a zároveň snadno použitelné. Odborná literatura v této souvislosti používá termínu *proměnné* (Schulz 2004, 41-44) nebo *hodnoty* (Beneš 2008, 159-161). Po určení jednotek mediálního obsahu, jejich rozdělení na kategorie a nastavení sledovaných hodnot dochází k procesu kódování (Schulz 2004, 45-46). Kódování je proces přiřazování kategorií a proměnných ke zkoumaným jednotkám textu, tedy posuzování určité kvality mediálního obsahu (Beneš 2008, 161-163). K tomu se využívá tzv. kódovacího schématu, do kterého lze přehledně zakomponovat jak jednotky textu, tak kategorie i hodnoty. Kódovacím schématem v obsahové analýze obvykle bývá například tabulka, která má pro sběr dat, analytickou část práce i závěrečné vyhodnocení tu výhodu, že s ní lze ve všech krocích přehledně, rychle, systematicky a uceleně pracovat. Proto jsem se rozhodl pro účely svého výzkumu využít právě toto schéma, tedy přehledné uspořádání zkoumaných materiálů do tabulky, kterou příkládám jako digitální součást diplomové práce.

²⁹ Vít Beneš a Petr Drulák, *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* (Praha: Portál, 2008): 154.

³⁰ Winfried Schulz a kol., *Analýza obsahu mediálních sdělení* (Praha: Karolinum, 2004): 41.

Tato tabulka je stěžejní pro celou analýzu, neboť do ní byla přenesena veškerá relevantní data výzkumu. Jejím vzniku předcházela zevrubná četba všech článků nalezených na *irdiplomacy*, posouzení relevance té které informace, její následný překlad do češtiny a parafráze do formy jednotlivých “výpovědí”, které byly do tabulky zaneseny. Následující kvalitativní i kvantitativní analýza pracuje výhradně s těmito výpověďmi.

Poslední fází OA je zpracování a vyhodnocení výsledků. Získané údaje je potřeba funkčním způsobem propojit, čísla dokreslit odkazy na konkrétní místa v textu, pokusit se o identifikaci a vysvětlení či dokonce porozumění extrémním či překvapivým výsledkům (Beneš 2008, 163). Podle Klause Krippendorffa lze k vyhodnocení výsledků pro přehlednou čitelnost a systematickosti využít různé typy grafů, grafických schémat apod.

Analytiky při vyhodnocení výsledků zajímá, proč existují změny četností kategorií v čase, proč jsou některé změny nepravidelné a odchylojí se od předpokládaných změn. Tyto změny v čase lze přehledně zobrazit právě graficky, pro což jsem se rozhodl ve své práci i já. Na grafu jsou důležitým bodem zkoumání odchylky od očekávaných výsledků, neboť právě značné odchylky svědčí o relevantních faktorech, které mají vliv na vývoj toho kterého tématu v čase.³¹ Můj graf se inspiroval analýzou provedenou Glennem G. Strodthoffem a kol. v publikaci *Media roles in a social movement: A model of ideology diffusion*, která zkoumá trendové linie pro environmentální obsah v časopisech. Jedná se sice o zcela o odlišný obor, avšak autoři užívají metodologii aplikovatelnou v plné šíři i na jiné oblasti výzkumu. Graf Strodthoffa a kol. znázorňuje různá témata (osa x) v čase podle let (osa y). Autoři ve svém grafu navíc uvádějí čtyři druhy událostí, přičemž předpokládají, že by mohly mít vliv na odchýlení od jinak plynulého růstu v čase. Rozhodl jsem se užít stejného postupu při vytváření svého grafu, tzn. popsat a vysvětlit události, které jsem zvolil za směrodatné pro vysvětlení vývoje zkoumaných témat v čase.

Metodologický postup

Jako jednotky analytického zkoumání jsem vybral všechny články v období mezi březnem r. 2021 a únorem r. 2023, které souvisí s vyhledáním fráze *Dohoda o spolupráci mezi Íránem a Čínou*.³² Dohoda je pro Írán ve vztahu k Číně zcela stěžejní, protože má určovat vzájemné vztahy na dalších 25 let³³ (viz 2.1). Vyhledané články proto budou seřazeny do tabulky (viz 3.1) a v rámci kódování bude každému článku přiřazeno číslo, hypertextový titulek, datum, jméno autora a jeho stručné představení nebo citovaný zdroj, v některých případech

³¹ Klaus Krippendorff, *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*, (Thousand Oaks: Sage Publications, 2019): 200.

³² persky: سند همکاری ایران و چین - Sanad-e hamkarí-je Írán va Čín

³³ “Full text of Joint Statement on Comprehensive Strategic Partnership between I.R. Iran, P.R. China,” Official Website of the President of the Islamic Republic of Iran (březen 2021), <https://web.archive.org/web/20200913200218/http://www.president.ir/EN/91435>, [navštíveno 15. 5. 2023]

ilustrativní obrázek, shrnutí článku a na závěr "hodnotící stanovisko". Jelikož zkoumám postoj Íránu ke spolupráci s Čínou, je třeba zjistit, v jakém duchu se autoři v člancích k tématům vyjadřují. Rozhodl jsem se proto každému článku přiřazovat tato hodnotící stanoviska:³⁴

1. **pozitivní**
2. **negativní**
3. **neutrální**

K určení hodnotících stanovisek přispějí jednotlivé výpovědi z článků, tedy části článků, které mají výpovědní hodnotu ve vztahu k Číně či Dohodě, a to na škále pozitivní, negativní, nebo neutrální. Tyto výpovědi jsou rozřazeny do tabulky do třech dalších sloupců. Tabulka (viz příloha) se tedy skládá ze 4 sloupců. První sloupec obsahuje základní informace o člancích a další tři sloupce obsahují výpovědi seřazené podle jejich postojů k Číně či Dohodě: pozitivní/negativní/neutrální. Každý řádek odpovídá jednomu článku sestupně podle data vydání od března r. 2021 do března r. 2023, abychom mohli přehledně sledovat vývoj v čase. Po vypsání všech relevantních výpovědí do tabulky dojde k převodu do analytické části práce, neboli dekódování (Beneš 2008, 154).

Následovat bude závěrečné vyhodnocení a interpretace získaných výsledků: Kolik článků o Dohodě bylo mezi březnem r. 2021 a březnem r. 2023 na *irdiplomacy* nalezeno? Kolik z nich mělo pozitivní/negativní/neutrální hodnotící stanovisko? Jak se hodnotící stanoviska vyvíjela v čase? Jakou intenzitu měly jednotlivé výpovědi? Tyto kvantitativní výsledky budou přehledně zaznamenány do grafů, aby nám umožnily zpřehlednit údaje o převažujícím stanovisku v každém zkoumaném měsíci, což výzkum přiblíží k potvrzení či vyvrácení hypotézy (viz 3). Nutno podotknout, že některé výpovědi nebylo jednoduché na této škále jednoznačně zařadit. Nebylo u nich na první pohled zjevné, jsou-li ještě pozitivní, nebo spíše neutrální. Stejně tak někdy nebyla jasná hranice mezi neutrálními a negativními články. Proces tohoto rozhodování byl další kvalitativní složkou výzkumu, neboť byl založen na individuálním vyhodnocování té které výpovědi podle jejího obsahu, výstavby argumentace, expresivnějších vyjádření, apod.

V závěrečné části analýzy mi půjde o zodpovězení výzkumné otázky podle obsahových změn v čase u zkoumaných materiálů, které se pokusím syntetizovat do kompaktní formulace. Posléze interpretuji amplitudy a frekvence v grafech podle kontextu historicko-politického vývoje a vysvětlím jejich odchylky na základě přelomových událostí jako byl podpis Dohody a mezistátní návštěvy čínsko-iránských státníků.

³⁴ Fabro Steibel a Milena Marinkova, "Positive, Negative, or Neutral? The "Appraisal" Variable in Content Analysis Studies of the Media," *E-Compós* (prosinec 2013): 3-8. https://www.researchgate.net/publication/296195842_Positive_Negative_or_Neutral_The_Appraisal_Variable_in_Content_Analysis_Studies_of_the_Media, [navštíveno 16. 5. 2023]

Metodologie tabulky

Z důvodu zpřehlednění poměrně složitého postupu kódování uvádím v této části navíc podrobnou metodologii tabulky, jež jako stěžejní součást analýzy tvoří samostatnou digitální přílohu této práce. Prvním krokem analýzy bylo vyhledání relevantních článků a jejich zevrubné pročtení. Po zadání fráze *Dohoda o spolupráci Íránu a Číny* bylo nalezeno celkem 100 výstupů,³⁵ z nichž jsem vybral ty, které byly publikovány v období od března r. 2021 do března r. 2023. Výsledných 42 článků jsem očísloval podle data publikování, zanesl do této tabulky a odstranil šest článků (čl. 4, 6, 7, 10, 11, 34), které Dohodu zmiňují jen velmi okrajově a tudíž bylo jejich hodnotící stanovisko pro výzkum zcela zanedbatelné. Zbývajících 36 článků se svým rozsahem velmi liší, od cca jedné normostrany, až po články přesahující 40 normostran.

Každý článek jsem během kódování zanesl do tabulky o 4 sloupcích a 41 řádcích, která se ve svém rozsahu stala stěžejní součástí analýzy, a proto tvoří digitální přílohu diplomové práce. První sloupec obsahuje základní informace, které slouží k rychlému popisu a identifikaci článku. Každou buňku ve sloupci uvozuje číslo přiřazené pro daný článek. Čísla postupují chronologicky podle data vydání, číslo 1 tedy náleží článku z března r. 2021 a číslo 40 článku z února r. 2023. Horní hranice byla sice stanovena na březen r. 2023, ale pod zadanými klíčovými slovy v březnu r. 2023 nebyl nalezen žádný článek.

Pro úplnost je třeba dodat, že články jsou sice číslovány chronologicky, ale pouze v rámci měsíců, protože konkrétní dny už pro náš výzkum nebyly relevantní. Například hned v březnu r. 2021 bylo napsáno 9 článků, březnové články jsou tedy očíslovány 1 - 9, neznamená to však, že článek 1 byl napsán dříve v březnu, než článek 2 nebo 9, ale v rámci toho kterého měsíce byla článkům přiřazena čísla vesměs nahodilá. Podle tohoto systému mají články z roku 2021 za březen přiřazeny číslice 1 - 9, za duben č. 10 - 23, květen č. 24 a 25, mezi červnem a zářím r. 2021 nebyl publikován žádný článek týkající se Dohody,# za říjen č. 26, listopad a prosinec byly bez článků. Následuje rok 2022, za leden vyšly články č. 27 - 31, za únor č. 32, pauza, červen č. 33, červenec č. 34, pauza a prosinec č. 35. V prvním čtvrtletí r. 2023 byl v lednu napsán článek č. 36, únoru patří poslední články č. 37 - 40 a březen r. 2023 byl bez článků.

V prvním sloupci je po čísle článku uveden jeho titulek, který je zároveň hypertextovým odkazem na článek samotný. Titulky samotné nebyly předmětem mého zkoumání, jelikož jsou příliš krátké na to, aby měly kvalitativní výpovědní hodnotu a bylo jich příliš málo na to, aby měly kvantitativní výpovědní hodnotu. Pro úplnost zde jen doplňuji, že valná většina titulků podle očekávání přímo zmiňuje Čínu nebo Dohodu. Následuje měsíc a

³⁵ Vzhledem k tomu, že jakékoli téma ve vyhledávači *irdiplomacy* vyhodí maximálně 100 výsledků, což je evidentně jakási vyhledávací kapacita domény, není vzorek článků o Dohodě tak úplný, jaký by mohl být. Vzhledem k rozsáhlosti článků a kvalitativnímu charakteru méj analýzy pro naše účely však tento vzorek bohatě postačí.

rok vydání a jméno autora, potažmo uvedení citovaného zdroje. Po číslu, hypertextovém titulku, datu a autorství článku jsem přiřadil ke zkoumaným článkům obrázek, pokud ho daný článek obsahuje. Obrázky, podobně jako titulky článků, nejsou předmětem mého výzkumu, ale slouží primárně k lepší orientaci v tabulce. Pro úplnost dodávám, že každý obrázek v tabulce je pouze zkopírovaným obrázkem ze samotného článku. Značná část článků obsahuje ilustrativní obrázek, který, ač je irelevantní pro moji analýzu, doplňuji z důvodu snažší orientace mezi jednotlivými buňkami. V podstatě všechny ilustrativní obrázky obsahují převážně fotografie z bilaterálních schůzí, nebo v několika případech jednoduché kompilace čínské a íránské vlajky. V některých rozhovorech se navíc objevují fotografie autorů či hostů. Další složkou prvního sloupce je Shrnutí, následované posledním Hodnotícím stanoviskem.

Zbylé tři sloupce shrnují výpovědi článků, proto je nejprve třeba tyto "výpovědi" definovat. Hlavním objektem výzkumu jsou části článků, které nějakým způsobem informují o Číně či Dohodě. Tato vyjádření v perštině jsem přeložil do češtiny a parafrázoval tak, aby výsledek shrnoval jen ty nejpodstatnější informace.

Na tomto místě je třeba poukázat na sociolingvistická specifika perštiny, která jsem při svém výzkumu registroval a zapracoval do překladové části. Perština má například tendenci používat za sebou výrazy se sotva znatelnými sémantickými rozdíly, které by se do češtiny překládaly jako pleonasmy, v takových případech jsem většinou pro zjednodušení použil jen jeden výraz. Íránci obecně mají tendenci používat květnatou řeč a básnické prostředky, což bylo ve zkoumaných vesměs politologických článcích dost znatelné, zejména jednalo-li se o téma diskutované napříč íránskou společností s dvěma protichůdnými postoji. Autoři/hosté tedy často používají takové rétorické prostředky, aby čtenáře co nejúčinněji přesvědčili o svém stanovisku. Ve své obsahové analýze tedy postupuji tak, abych analyzované "výpovědi" shrnul a obsažené informace zjednodušil tak, aby se s nimi dalo lépe pracovat. Zjednodušené výpovědi slouží jako nástroj kódování za účelem zpřehlednění.

1. - Čínsko-íránské vztahy a jejich aspekty relevantní pro analýzu

Tato kapitola nastiňuje čínsko-íránské vztahy od islámské revoluce r. 1979 až do současnosti. Cílem je poskytnout čtenáři obecný přehled historie bilaterálních vztahů a rovněž podat ucelený kontext k mnoha historickým událostem a politickým tématům, které se vyskytují ve zkoumaných pramenech.

Spolupráce mezi Čínou a Íránem se dynamicky a stabilně rozvíjí již od počátku 80. let 20. století (Garver 2006). V současné době, kdy I.R.I. podléhá rozsáhlým mezinárodním sankcím a P.R.C. soutěží se Spojenými státy o vliv ve světě, nabývá čínsko-íránská

spolupráce většího významu. Írán spoluprací s Čínou hledá způsob, jak se vymanit z ekonomické i politické izolace, zatímco Čína se prostřednictvím Íránu snaží rozšířit svůj vliv na Blízkém východě a posílit svoji velmocenskou pozici ve světě.

Obě státní zřízení mají navzdory principiálním odlišnostem některé společné rysy. Autoritářské režimy Číny i Íránu ve své politice silně propagují patriotismus a nacionalismus, a snaží se své ideologie, které prezentují jako nadřazené,³⁶ šířit různými prostředky za vlastní hranice.³⁷ Dále je I.R.I. dlouhodobým nepřítelem Spojených států amerických. Čína má k USA sice poněkud ambivalentní vztah, jelikož s nimi od konce 70. let až do nedávna udržovala pragmatickou ekonomickou spolupráci, ideologicky však obě velmoci stojí na opačných pólech a lze důvodně očekávat, že s rostoucím významem Číny ve světě bude spolupráce s USA dále slábnout. Jak se ukáže v této kapitole i samotné analýze, společný postoj Číny a Íránu vůči zahraniční politice USA je jedním z nejvíce směřodatných faktorů pro čínsko-íránské vztahy.³⁸

1.1 - Od vzniku I.R.I. do konce irácko-íránské války

V Číně na konci 70. let 20. století docházelo obdobně jako v Íránu k hlubokým společenským proměnám. Den Xiaoping v Číně konsolidoval moc r. 1978 a usiloval o ukončení "třídního boje." V P.R.C. přetrvávaly komunistické hodnoty a instituce, ale nová pragmatická politika primárně začala usilovat o ekonomický rozvoj, nikoli o egalitární společnost. Navzdory hlubokým ideologickým odlišnostem teokratického Íránu a komunistické Číny, společných cílů bylo dost na to, aby země začaly spolupracovat. Někteří z íránských vůdců v rané postrevoluční době vnímali P.R.C. jednak jako potenciálního sponzora války, a zároveň jako mocný stát vymezující se vůči Západu podobně jako Írán (Garver 2006, 57-58).

Írácko-íránská válka (1980-1988) byl ozbrojený konflikt mezi Íránem a Irákem, který vedl k obrovským lidským ztrátám a hospodářským škodám na obou stranách a měl dlouhotrvající dopad na region.³⁹ Válka skončila v r. 1988 příměřím, aniž by jedna či druhá strana dosáhla jasného vítězství. Do války se přímo či nepřímo zapojilo mnoho zemí a regionálních mocností. Irák získal podporu Spojených států, Francie, Německa a Sovětského svazu. Na

³⁶ Kamila Hladíková, "Existuje v Číně „veřejné mínění“?" Sinopsis (březen 2022).

<https://sinopsis.cz/existuje-v-cine-verejne-mineni/>, [navštíveno 19.7. 2023]

³⁷ Ruhollah Khomeini, "Government of the Jurist (Valayat-e Faqeh)," Iran Chamber Society: 18, 43.

https://www.iranchamber.com/history/rkhomeini/books/velayat_faqeeh.pdf, [navštíveno 19.7. 2023]

³⁸ Obšírně se tomuto tématu věnuje John W. Garver, "China-Iran Relations: Cautious Friendship with America's Nemesis," *China Report* 49, no. 1 (červen 2013)

³⁹ Saskia M. Gieling, "Iran-Iraq War," *Encyclopædia Iranica* (prosinec 2006),

<https://www.iranicaonline.org/articles/iraq-vii-iran-iraq-war>, [navštíveno 19.6. 2023].

druhé straně Írán získal řádově menší podporu některých arabských zemí, jako byly Sýrie a Libye, které poskytovaly finanční prostředky, zbraně a vojenskou pomoc.⁴⁰

Jedním z mála podporovatelů Íránu byla i Čína. Ta sice hned po vypuknutí války v září r. 1980 vyhlásila striktní neutralitu, ale v lednu r. 1983 uzavřela s Íránem dohodu, podle které měl vzájemný roční obchod dosáhnout 500 milionů dolarů. S podpisem této dohody se Írán dostal na první místo mezi čínskými obchodními partnery na Blízkém východě.⁴¹ Čína se zároveň stala jedním z hlavních dodavatelů zbraní pro Irák, který čelil izolaci a mezinárodním embargům. Poskytovala Iráku strategické a konvenční zbraně, včetně letadel, raket a tanků. Čína také zajišťovala Iráku technickou a vojenskou pomoc, včetně školení iráckých vojáků. To vše přispělo k posílení vojenského potenciálu Íránu i Iráku a prodloužení konfliktu.⁴² Následující tabulka Mezinárodního měnového fondu ukazuje export z Číny do Íránu a Iráku v milionech dolarů mezi lety 1978 a 1988:

Year	Iraq	Iran
1978	69	65
1979	135	37
1980	124	121
1981	200	149
1982	120	41
1983	35	267
1984	55	155
1985	128	84
1986	151	50
1987	74	94
1988	75	222

Tabulka 2: export z Číny do Íránu a Iráku v milionech dolarů mezi lety 1978 a 1988⁴³

1.2 - Období od konce irácko-iránské vlády do zvolení prezidenta Ahmadínežáda (1988 - 2005)

Konec války v srpnu r. 1988 umožnil Íránu zaměřit se na ekonomickou a hospodářskou rekonstrukci státu a vytvořit nový půdorys pro čínsko-iránskou spolupráci. Zároveň v červnu r. 1989 zemřel nejvyšší duchovní vůdce (rahbar) Rúholláh Chomejní, který v závěti apeloval na své následovníky, aby v Íránu odmítli spolupráci jak s "ateistickým Východem", tak s "utlačovatelským Západem". Navzdory Chomejního přání s jeho úmrtím skončilo autoritativní

⁴⁰ ibid.

⁴¹ Michael Weisskopf, "China Plays Both Sides In Persian Gulf War," Washington Post (leden 1983), <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1983/01/13/china-plays-both-sides-in-persian-gulf-war/e5f921aa-5797-467c-9d6d-293eed9911dc/>, [navštíveno 19. 6. 2023].

⁴² Yitzhak Shichor, "Decisionmaking In Triplicate," Strategic Studies Institute, US Army War College (2005), <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep11967.10.pdf>, [navštíveno 9. července 2023]

⁴³ ibid.

veto zaměřené proti užší spolupráci s "ateistickým Východem" a celkový charakter I.R.I se zásadně změnil, experti v této souvislosti často hovoří dokonce o "druhé republice" (Garver 2006, 57). Se smrtí rahbara vyvstaly ve válkou vyčerpané zemi požadavky lidí na zlepšení ekonomické situace. Čína v tomto ohledu nabídla svou pomoc.⁴⁴

Na začátku 90. let 20. stol. byly vztahy mezi I.R.I. a P.R.C. spíše ekonomického charakteru. Čína poskytovala technologii a investice do budování infrastruktury v Íránu, čímž napomáhala modernizaci íránské ekonomiky. Oba státy se snažily rozvíjet vzájemný obchod, což přispívalo k posilování ekonomické spolupráce. Během prvního desetiletí 21. století se vztahy staly komplexnějšími. V lednu r. 2002, po událostech 11. září 2001, americký prezident George W. Bush označil Írán, Severní Koreu a Irák za "Osu zla", tedy země podporující mezinárodní terorismus. Bushova zahraniční politika vedla k podstatným změnám ve světových aliancích, důsledkem čehož vznikl nový spojenecký vztah, tvořený Čínou, Ruskem a Íránem. Toto spojení bylo zamýšleno jako protiváha k silám NATO.⁴⁵

Začátkem nového tisíciletí se zároveň rozšiřovaly čínsko-íránské ekonomické vztahy včetně importu energie z Íránu do Číny. Navzdory tomu základní politický princip P.R.C. byl ten, že íránský jaderný program se nesmí stát překážkou v čínsko-amerických vztazích. I.R.I. totiž v této době čelila rostoucímu mezinárodnímu tlaku kvůli svému jadernému programu, což vedlo k sankcím ze strany některých západních zemí. Čína udržovala obchodní a energetické vztahy s Íránem a zároveň podporovala diplomatická úsilí při jednáních o jaderném programu v rámci Spojených národů. Tímto způsobem se začala silně projevat čínská dichotomie v udržování vztahů jak s Íránem, tak se Západem (viz 1.5), která je v této diplomové práci mnohokrát reflektována (Anderson 2018, 127).

1.3 - Ahmadínežádova politika "Směřování na východ" (2005 - 2013)

Od inaugurace prezidenta Mahmúda Ahmadínežáda v srpnu r. 2005 do konce jeho druhého prezidentského mandátu v roce 2013 byla jeho politika "Směřování na východ"⁴⁶ klíčovým prvkem íránské zahraniční politiky. V zásadě se jednalo o diverzifikaci zahraničních vztahů a zdůrazňovala posilování vztahů s východními, rozuměj nezápadními státy, nikoliv v geografickém, nýbrž geopolitickém slova smyslu. Tato podkapitola se zaměřuje na Ahmadínežádovu snahu posílit spolupráci mezi Íránem a Čínou jako základní pilíř jeho politiky "Směřování na Východ".

⁴⁴ ibid.

⁴⁵ Jun Liu a Lei Wu, "Key Issues in China-Iran Relations," *Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia)* 4, no. 1 (2010): 51.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19370679.2010.12023147>, [navštíveno 20. 6. 2023]

⁴⁶ v originále نگاه به شرق (negáh be šarq), anglicky "Look to the East", doslova "Pohled na východ", vzhledem nepřirozenému vyznění v češtině jsem se rozhodl pro výstižnější překlad "Směřování na Východ"

Tvrde sankce ze strany USA a EU namířené proti íránskému jadernému programu měly vážné dopady na íránskou ekonomiku, v důsledku čehož musel Írán hledat alternativní zahraniční partnery pro obchod a spolupráci. Asijské státy a zejména Čína nabývaly čím dál tím významnější ekonomickou roli na mezinárodní scéně. S nárůstem obchodních partnerství s mnoha zeměmi včetně Íránu se z Číny začal stávat klíčový hráč světové politiky.

V této době se z Číny do Íránu dovážely průmyslové technologie, které byly sice oproti západním technologiím méně vyspělé, ale zato cenově dostupnější a snadněji aplikovatelné. Naopak z I.R.I. do P.R.C. směřovala hlavně ropa, která tvořila až tři čtvrtiny celkového íránského exportu do Číny. Mezi lety 2000 a 2009 se dokonce vývoz ropy z Íránu do Číny ztrojnásobil.⁴⁷ Vyjma obchodu státy spolupracovaly i v politické rovině. Během íránských protestů “Zeleného hnutí” r. 2009 Čína pomohla íránskému režimu dodávkami vybavení k potlačování demonstrací a sledovacími technologiemi. I proto někteří íránské protestující skandovali hesla jako “smrt Číně!”⁴⁸

1.4 - Nová Hedvábná stezka (BRI)

Nová hedvábná stezka, neboli ve zkratce BRI, z anglického “Belt and Road Initiative”, je obchodní a infrastrukturní iniciativa, kterou zahájila P.R.C. v r. 2013. Tato ambiciózní strategie si klade za cíl posílit obchodní vazby Číny se zeměmi celého světa. BRI cílí nejen na rozvoj infrastruktury, ale také na spolupráci v oblastech financí, kultury, technologií a dalších sektorů. Írán hraje důležitou roli v rámci Nové hedvábné stezky, protože leží na strategickém místě na spojnici mezi Asií, Evropou a Afrikou. Díky své geografické poloze má země potenciál stát se klíčovým tranzitním bodem pro obchodní toky mezi Čínou a ostatními regiony.

BRI se v Íránu projevila formou mnoha konkrétních infrastrukturních projektů a investic. Čínské firmy např. investovaly více než 2 miliardy USD do modernizace a rozšíření železniční trati mezi Teheránem a Isfahánem.⁴⁹ V rámci BRI získal zvláštní pozornost přístav Čábahár, ležící na jihovýchodě Íránu. Čínské firmy se angažovaly v jeho rozvoji s cílem vytvořit tranzitní uzel, který by umožnil přístup Číny do Perského zálivu a otevřel nové trasy pro obchod mezi Asií a Evropou, obcházející tradiční námořní cesty. Čína v rámci BRI rovněž investovala do projektů spojených s ropou, plynem a jadernou energií. Čínské firmy

⁴⁷ “China (CHN) and Iran (IRN) Trade,” *OECD, The Observatory of Economic Complexity* (2021), [al-country/chn/partner/irn?dynamicBilateralTradeSelector=year2018](https://data.oecworld.com/country/chn/partner/irn?dynamicBilateralTradeSelector=year2018), [navštíveno 12. 5. 2023]

⁴⁸ Andrew Scobell, Alireza Nader, *China in the Middle East*, (Santa Monica: RAND Corporation, 2016), 51.

⁴⁹ Mark Bendeich, Parisa Hafezi, “China pushing billions into Iranian economy as Western firms stall,” *Reuters* (listopad 2017), <https://www.reuters.com/article/us-iran-nuclear-china-idUSKBN1DU225>, [navštíveno 13. 5. 2023]

se podílely na rozvoji ropných polí a rafinérií, investice směřují také do zlepšení infrastruktury spojené s vodními zdroji v Íránu.⁵⁰

Myšlenka BRI se původně zdála být pro Írán slibná, politické napětí mezi Íránem a USA však způsobilo, že se jeví budoucnost čínsko-íránských vztahů jako nejednoznačná a nejistá. Slibované zvýšení bilaterálního obchodu mezi Čínou a Íránem na 400 miliard dolarů⁵¹ během pětiletého období bylo pozastaveno kvůli západním sankcím. Problém iniciace BRI v Íránu navíc představovala slabá interakce mezi jednotlivými úrovněmi plánování a časové prodlevy při schvalování plánů, což způsobilo, že rozhodování a realizace projektů byly neefektivní a problematické. Podle tří případových studií Mezinárodního periodika pro výstavbu udržitelného prostředí provedených v Mašhadu, Tabrízu a Čábaháru,⁵² čínské investice v těchto lokalitách měly spíše regionální a národní charakter, než aby přispívaly k realizaci BRI. To, společně s obnovením amerických sankcí, mělo za důsledek, že původní ochota Číny investovat do Íránu v rámci BRI zásadně poklesla.⁵³

1.5 - JCPOA a role USA v čínsko-íránských vztazích

Jak již bylo nastíněno, P.R.C. považuje I.R.I. za důležitý stát, který s Čínou dlouhodobě spolupracuje v mnoha oblastech, zejména jako spolehlivý dodavatel ropy a ambiciózní režim, jenž sdílí podobný postoj k mezinárodní politice (viz 1.7). Pro Peking jsou však ještě zásadnější vztahy se Spojenými státy, a tak se Čína vyhýbá otevřeným výzvám vůči USA ohledně Íránu, které by mohly narušit čínsko-americkou interakci. I.R.I. totiž prakticky od svého vzniku čelí rozsáhlým americkým sankcím. Jaderné velmoci P.R.C. a USA zároveň prosazují politiku nešíření jaderných zbraní ve světě, a tedy i íránské jaderné otázky. Navzdory těmto společným americkým a čínským zájmům, vztah dvou nejsilnějších ekonomik světa s Íránem určuje i jejich vzájemná rivalita, při které se předhánějí ve snaze zajistit kontrolu nad strategicky situovaným a na suroviny bohatým Perským zálivem. Vazby Číny s Íránem tak kolísají od spolupráce, která je často v rozporu se snahami USA o uvalení sankcí na Írán, po podporu Washingtonu při nátlaku na Teherán kvůli jeho jadernému programu.

Administrativa amerického prezidenta Baracka Obamy přinesla v těchto vztazích změnu, neboť se aktivně angažovala v mezinárodních jednáních s Íránem s cílem dosáhnout dohody o omezení protiíránských sankcí a íránského jaderného programu. V r. 2015 byla nakonec podepsána dohoda známá jako JCPOA (Společný komplexní akční

⁵⁰ Sidh Sintusingha a kol., *International Perspectives on the Belt and Road Initiative*, (Abingdon a New York: Routledge, 2021), 207 - 225.

⁵¹ Z toho bylo 280 miliard na rozvoj íránského energetického sektoru a 120 miliard na infrastrukturní projekty.

⁵² *ibid.* 223.

⁵³ *ibid.* 221-223.

plán), která měla omezit íránský jaderný program a zajišťovat jeho mírový charakter, implementována byla v lednu r. 2016. Čína hrála v těchto jednáních důležitou roli, protože je tradičním obchodním partnerem Íránu a zároveň měla v Radě bezpečnosti OSN právo veta. Čínská účast a podpora JCPOA byly nezbytné pro dosažení dohody a snížení mezinárodního napětí ohledně íránského jaderného programu. I přes některé kritiky z řad Kongresu USA byla administrativa prezidenta Obamy pevně odhodlána pokračovat v diplomatickém řešení tohoto komplexního problému a zaangažovat partnery, včetně Číny, na cestě k mírovému řešení jaderného sporu s Íránem.⁵⁴

Po dosažení JCPOA se Čína stala aktivním investorem v Íránu. V roce 2016 oznámila čínská společnost China National Petroleum Corporation (CNPC) dohodu o investici 2 miliard dolarů do vývoje íránského ropného pole South Pars. Další významnou investicí byla dohoda mezi čínskou společností CITIC Group a íránským partnerem o investici 10 miliard dolarů do oblasti infrastruktury, energetiky a průmyslu. JCPOA tedy posílilo ekonomické vztahy mezi Čínou a Íránem a umožnilo čínským společnostem rozšiřovat svou přítomnost a angažovat se ve strategických odvětvích íránské ekonomiky (Bendeich 2017).

Během administrativy Donalda Trumpa se čínsko-íránské vztahy opět zkomplikovaly. Trumpova vláda byla kritická k JCPOA, kterou považovala za nedostatečnou a neúčinnou v omezení íránského jaderného programu. V r. 2018 USA jednostranně od JCPOA odstoupily a obnovily sankce vůči Íránu, což mělo pro mnoho států výrazný dopad na ekonomické vztahy s Íránem. Čína prohloubila své dlouhodobé obchodní vztahy s Íránem a stala jedním z jeho hlavních zahraničních partnerů, neboť si do relativně velké míry dovolovala obcházet americké sankce. V tomto kontextu čínské firmy jako CNPC nebo Sinopec dál v Íránu investovaly. Trumpova administrativa Čínu za narušování sankcí kritizovala, což vedlo k nárůstu napětí mezi Spojenými státy a Čínou v rámci jejich společného zájmu o íránský trh.⁵⁵

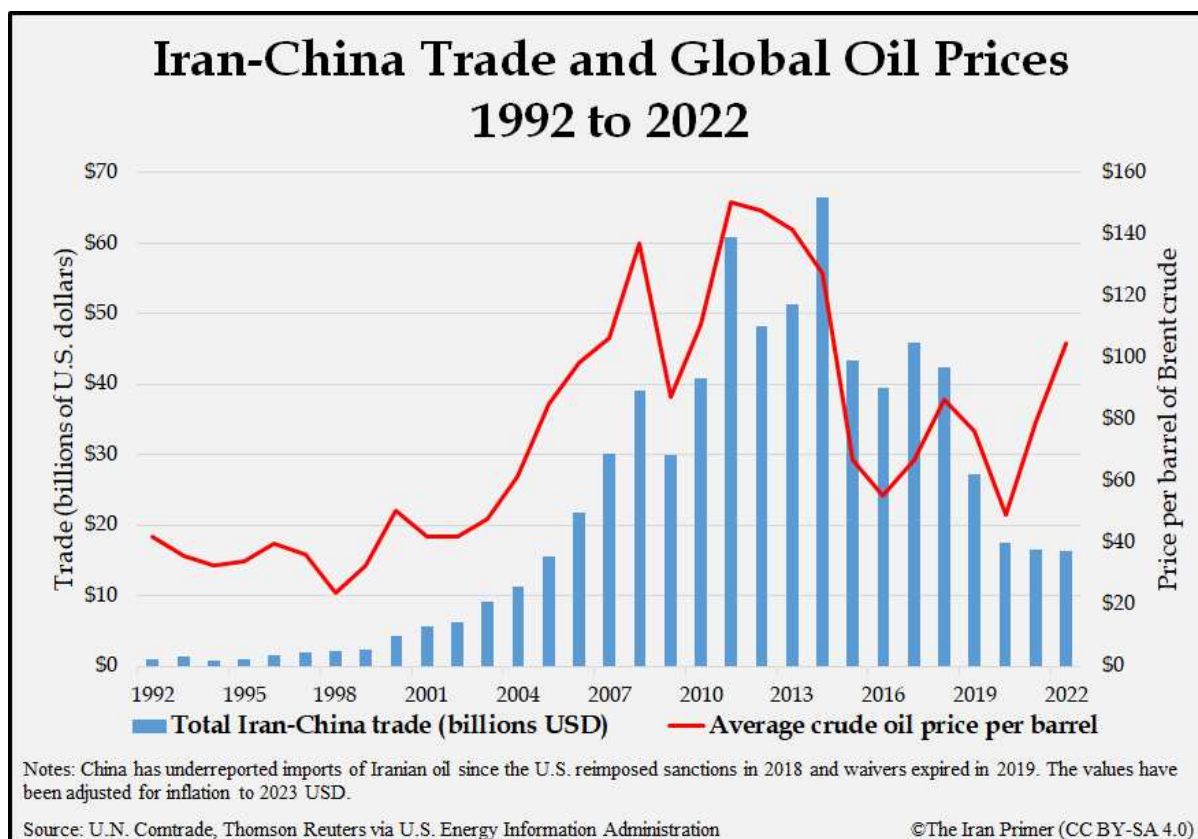
V důsledku obnovení sankcí Írán začal do Číny prodávat ropu pod cenou a vzájemný čínsko-íránský obchod razantně klesl z cca 105 miliard dolarů r. 2017 na cca 60 miliard r. 2019, až na necelých 40 miliard v letech 2020, 2021 a 2022 (viz tabulka 3). Statistiky je však třeba brát s rezervou, neboť Čína po obnovení Trumpových sankcí navenek podhodnocovala svůj import z Íránu v rámci jejich obcházení. Pokles ceny íránské ropy a uzavření ostatních trhů vedlo k tomu, že Čína začátkem r. 2022 kupovala z Íránu 700 000 barelů denně, čímž bylo překonáno maximum z r. 2017 v objemu 623 000 barelů denně.⁵⁶ Z

⁵⁴ "Iran nuclear deal: What it all means," BBC (listopad 2021), <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-33521655>, [navštíveno 15. 6. 2023]

⁵⁵ "Iran & China: A Trade Lifeline," United States Institute of Peace (červen 2023), <https://iranprimer.usip.org/blog/2023/jun/28/iran-china-trade-lifeline>, [navštíveno 16. 6. 2023]

⁵⁶ Chen Aizhu, Alex Lawler, "China buys more Iranian oil now than it did before sanctions, data shows," Reuters (leden 2022),

grafu je však evidentní, že cena této ropy se až několikanásobně snížila, neboť jak bylo uvedeno již v úvodu této práce, valná většina vzájemného obchodu mezi Íránem a Čínou vždy představoval nákup íránské ropy.

Tabulka 3: Čínsko-íránský obchod a světové ceny ropy mezi r. 1992 a 2022⁵⁷

1.6 - Dohoda o strategické spolupráci na 25 let

*Dohoda o strategické spolupráci mezi Íránem a Čínou na 25 let*⁵⁸ (dále jen Dohoda), je ústředním tématem této diplomové práce, jakožto jedna z nejdůležitějších bilaterálních smluv nedávné minulosti. Dohoda byla podepsaná 27. března r. 2021 během návštěvy čínského ministra zahraničí Wang I v Teheránu. Jde o politickou, strategickou a hospodářskou dohodu mezi I.R.I. a P.R.C. Podle této dohody má Čína investovat do íránské ropného průmyslu a do vývoje infrastruktury, spolupracovat s Íránskou společností pro vývoz plynu⁵⁹ a s Národní společností petrochemického průmyslu.⁶⁰ Dohoda však široce přesahuje rámec energetiky a obsahuje i spolupráci v oblasti hospodářství a obchodu,

<https://www.reuters.com/world/china/china-buys-more-iranian-oil-now-than-it-did-before-sanctions-dat-a-shows-2022-03-01/>, [navštíveno 16. 6. 2023]

⁵⁷ ibid.

⁵⁸ Sanad-e hamkari-je bist-o-pandž sale-je Írán va Čín (سند همکاری ۲۵ ساله ایران و چین) nebo také Barnam-e-je bist-o-pandž sale hamkarihá-je moštarak-e Írán va Čín (برنامه ۲۵ ساله همکاری‌های مشترک ایران و چین) a další variace.

⁵⁹ šerkat-e sáderát-e gáz-e Írán - شرکت صادرات گاز ایران

⁶⁰ šerkat-e mellí-je sanáje-e petrúšímí-je Írán - شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران

vojenství, obrany, v oblasti strategické spolupráce a vzájemné podpory v mezinárodních organizacích při "budování vyváženější mocenské struktury" (viz 1.7).⁶¹

Dohoda nebyla po svém podepsání v íránských médiích zveřejněna. Íránské ministerstvo zahraničních věcí však posléze vydalo stručný přehled, v němž plánovanou čínsko-íránskou spoluprací shrnuje do hlavních bodů.⁶² Oficiálně vydané prohlášení nepopisuje konkrétní projevy spolupráce jako čínské investice nebo projekty v Íránu, jedná se spíše o všeobecné shrnutí. Kromě již zmíněných investic se klade důraz na utužování multilateralismu⁶³ a boj proti unilateralismu (viz 1.7), boj proti terorismu, zaměstnávání íránských pracovníků a dalších všeobecností bez konkrétních smluv. Podle zveřejněného dokumentu má Dohoda prostřednictvím deregulačních opatření zjednodušit finanční spolupráci Íránu a Číny. Je zde zmíněn společný záměr vytvoření zón volného obchodu a průmyslu, například podél makránského pobřeží v Íránu.

Podpis Dohody silně rezonuje íránským veřejným prostorem a do značné míry i západními politologickými think tanky.⁶⁴ Zatímco v souvislosti s obsahem Dohody je internetový prostor zahlcen řadou nepodložených spekulací, oficiální íránská média se k Dohodě vyjadřují v duchu ideologického směřování režimu. Částí íránské a především exilové veřejnosti je íránská vláda kritizována za to, že jde o zaprodání vlasti čínským zájmům. Často se objevovala nařčení, že Írán dokonce prodal Číně část své půdy, konkrétně ostrov Kíš v Perském zálivu.⁶⁵

Jonathan Fulton v článku pro časopis *Routledge*⁶⁶ v únoru r. 2022 předpověděl, že P.R.C. nebude posilovat vztahy s I.R.I. tak, aby to negativně ovlivnilo další čínské zájmy v Perském zálivu, tedy zejména spolupráci s dalšími regionálními partnery, jako je Saúdská Arábie nebo Spojené arabské emiráty. Čína si chce v první řadě zachovat politický status quo s USA, které nestojí o sblížení Číny a Íránu (viz 1.5). Tím pádem lze očekávat, že Čína bude nadále investovat do členských států Rady spolupráce arabských zemí Perského

⁶¹ Sarvenaz Khanmohammadi, a Degang Sun, "China-Iran strategic cooperation agreement in the changing international system," *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies* 16, no. (2022): , no.1 (červenec 2022)

⁶² Official Website of the President of the Islamic Republic of Iran, "Full text of Joint Statement on Comprehensive Strategic Partnership between I.R. Iran, P.R. China"

⁶³ *ibid.*, odstavec A1

⁶⁴ např. Ghazal Vaisi, "The 25-year Iran-China agreement, endangering 2,500 years of heritage," Middle East Institute (březen 2022),

<https://www.mei.edu/publications/25-year-iran-china-agreement-endangering-2500-years-heritage> [navštíveno 21. 6. 2023] aj.

⁶⁵ "Džazíját-e džadíd az qarárdád-je bíst-o-pandž sále-je Írán va Čín" (Nové podrobnosti o 25leté smlouvě mezi Íránem a Čínou), *Irdiplomacy* (červen 2020), <http://irdiplomacy.ir/fa/news/1993164/>, [navštíveno 21. 7. 2021]

⁶⁶ Jonathan Fulton, "The China–Iran Comprehensive Strategic Partnership: A Tale of two Regional Security Complexes," *Asian Affairs* 53, no. 1 (2022): 158.

zálivu (Gulf Cooperation Council, dále jen GCC),⁶⁷ které jsou navíc politicky a ekonomicky stabilnější a Dohoda s Íránem bude hrát až druhořadou roli.

Jaký bude mít Dohoda konkrétní dopad na čínsko-íránské vztahy, je dnes primárně předmětem spekulací, což reflektuje i má analýza. Po vypuknutí protestů v roce 2022 došlo ze strany USA⁶⁸ i Evropy⁶⁹ k nárůstu protíránských sankcí, o jejichž zrušení Čína marně usiluje,⁷⁰ proto není další zásadní rozvoj čínských investic do Íránu v rámci Dohody pravděpodobný. Kromě ekonomického rozměru má však Dohoda i politický rozměr, který byl dosud akcentován zejména Íránem.⁷¹ Čína i Írán si představují podobnou změnu současného nastavení mezinárodní politiky, která by vyvažovala aktuální převahu USA. Současný narativ P.R.C. i I.R.I. v tomto kontextu operuje s termíny *unilateralism* a *multilateralism*,⁷² jak ukáže následující podkapitola.

1.7 - Íránské pojetí multilateralismu

V íránském pojetí zahraniční politiky hraje důležitou roli koncept multilateralismu, který je íránskými politiky představován jako žádoucí alternativa unilateralismu. Jak si níže ukážeme, oba koncepty mohou nabývat poměrně rozličných konotací, termín je však v prameni hojně užíván, a proto je potřeba jej podrobně vysvětlit. Multilateralismus byl původně definován jako princip, podle něhož se státy v mezinárodní politice navzájem vyvažují, společně konzultují svá rozhodnutí apod.⁷³ Naopak unilateralismus je koncepce, podle níž mají státy tendenci jednat více samostatně. Současné užívání termínů unilateralismus a multilateralismus v mezinárodní politice se však značně vychýlilo od původního užití.

Novolatinské slovo *unilateralis* je termín objevující se v anglicky psané literatuře začátkem 19. století. Jeden z prvních autorů, který jej použil, byl Jeremy Bentham, a to v právním slova smyslu “vytvořený nebo prostoupený jednou stranou”. Termín pochází z latinského *unus* - “jeden” a *latus* (genitiv *lateris*) - “strana”. Unilateralismus je v původním

⁶⁷ Státy GCC (Rada spolupráce arabských zemí Perského zálivu) je regionální aliance v Perském zálivu, sdružující Saúdskou Arábii, Spojené arabské emiráty, Katar, Kuvajt, Omán a Bahrajn. Vytvořena byla v r. 1981 s cílem posílit ekonomickou spolupráci a bezpečnostní vztahy mezi členskými státy.

⁶⁸ “Iran Sanctions,” U.S. Department of State (červen 2023), <https://www.state.gov/iran-sanctions/>, [navštíveno 21. 7. 2023]

⁶⁹ “Measures in response to the use of Iranian drones in Russian aggression,” Council of the European Union (červenec 2023), <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/iran/>, [navštíveno 21. července 2023]

⁷⁰ Lizz Lee, Bernard Orr, “China, Iran call for Iran sanctions to be lifted; Xi to visit,” Reuters (únor 2023), <https://www.reuters.com/world/china-iran-call-iran-sanctions-be-lifted-xi-visit-2023-02-16/>, [navštíveno 21. 7. 2023]

⁷¹ Abdulrezá Álemí, “Írán va Čín; zarúathá va váq'ejathá-je hamkárí moteqábel dar tqábelhá-je džadíd džahání” (Írán a Čína; Nutnosti a realie vzájemné spolupráce v nových globálních konfrontacích), Irdiplomacy (duben 2021), <http://irdiplomacy.ir/fa/news/2001428>, [navštíveno 22. 1. 2023]

⁷² جکانه گرای و چندجانبه گرایی - jek-džánebe-gerájí va čand-džánebe-gerájí

⁷³ James Scott, “Multilateralism,” Britannica (únor 2022), <https://www.britannica.com/topic/multilateralism>, [navštíveno 22. 1. 2023]

významu jednostrannost, ať už v jakémkoli kontextu.⁷⁴ Dnes se termín běžně používá v politologii a zejména v mezinárodních vztazích. V kontextu mezinárodních vztahů obvykle označuje individualistickou politiku, která je tvořena jedním státem bez ohledu na státy ostatní, které by danou politikou mohly být ovlivňovány. Obzvláště bývá myšlena taková politika, která se snaží přehlížet zájmy ostatních zemí nebo politika, která odmítá něco, co je ostatními považováno za nutnost.⁷⁵ Termín je v dnešním mezinárodně politickém diskurzu v podobném slova smyslu zažit do takové míry, že značná část odborné literatury operující s unilateralismem jako s ústředním tématem, se jej ani nepokouší nijak podrobněji definovat.⁷⁶

V kontrastu k unilateralismu stojí multilateralismus - doslova mnohostrannost či vícestrannost. Multilateralismus lze definovat jako spolupráci mezi více než dvěma státy na řešení mezinárodních problémů. Taková spolupráce je založená na sdílených právních či etických principech, které neberou zásadní ohled na individuální zájmy jednotlivých stran.⁷⁷ Multilateralismus může fungovat pouze tehdy, pokud zúčastněné strany dostatečně investují do institucí pro rozvoj kolektivního rozhodování. Pro supervelmoci však mohou být takové instituce omezující. Proto někteří badatelé věří, že čistý multilateralismus je nedosažitelný.⁷⁸ Za původní poválečnou ideou multilateralismu stojí přesvědčení, že všechny státy světa by se měly adekvátní měrou podílet na globální politice a měla by se na ně vztahovat stejná práva.⁷⁹

Termín multilateralismus je dnes hojně užíván i mimo odbornou literaturu, často jako součást politických témat a debat, kdy však zpravidla dochází ke značnému sémantickému posunu původního významu slova, v závislosti na historicko-politickém kontextu různých zemí v rozličných dobách. Multilateralismus tak ve veřejném prostoru nabývá velmi odlišného významu, někdy dokonce až protichůdného, a nezřídka pak dochází k nečekaným paradoxům: Původní idea multilateralismu vedla v poválečných 40. letech 20.

⁷⁴ "Unilateralism (n.)," Online Etymology Dictionary (říjen 2021), <https://www.etymonline.com/word/unilateralism>, [navštíveno 22. 1. 2023]

⁷⁵ Thomas M. Kane, *Theoretical Roots of Foreign Policy: Machiavelli and American Unilateralism*, (Abingdon, New York: Routledge, 2006): 3.

⁷⁶ Trend užívání slova unilateralismus jako samozřejmé slovní zásoby se objevuje v mnohých knihách týkajících se unilateralismu či multilateralismu. Jako dobrý příklad takovéto praxe funguje studie Roberta Zelnicka *Israel's Unilateralism: Beyond Gaza* (2006), která má unilateralismus přímo v názvu a přesto se jej nesnaží definovat, místo toho s ním pracuje jako se samozřejmou součástí slovní zásoby. Dalším příkladem může být kniha Clydea Prestowitz *Rogue Nation: American Unilateralism and the Failure of Good Intentions* (2003), což je sice stěžejí odborná literatura, ale s pojmem unilateralismu pracuje obdobně. Tento jev je o to zajímavější, že je kniha spíše určena široké veřejnosti, než té odborné.

⁷⁷ Noële Crossley, *Multilateralism Versus Unilateralism: The Relevance of the United Nations in a Unipolar World*, (Frankfurt nad Mohanem: Peter Lang, 2008): 13.

⁷⁸ *ibid.*

⁷⁹ Steve Jones, "What Is Multilateralism?," ThoughtCo (květen 2019), <https://www.thoughtco.com/what-is-multilateralism-3310371>, [navštíveno 24. 1. 2023]

století ke vzniku instituce OSN,⁸⁰ jejíž hlavní sídlo je od raných počátků v New Yorku; USA se tak přirozeně staly symbolickým patronem OSN. Navzdory tomu například americký prezident Donald Trump opakovaně multilateralismus kritizoval. Naopak Vladimir Putin nebo Si Ťin-pching, kteří s původní ideou multilateralismu nemají nic společného a představují spíše protichůdnou tendenci v globální politice, jsou dnes ve své rétorice zarytými obhájci multilateralismu.⁸¹

Například čínské pojetí multilateralismu se totiž vymezuje právě proti OSN, která je podle čínských vůdců nespravedlivá a která "brání zájmy úzké skupiny".⁸² Čína nabízí jako alternativu "multilateralismus s čínskými vlastnostmi". Projevem Si Ťin-pchingova multilaterálního pojetí mezinárodní politiky je například velkoprojekt Nová hedvábná stezka. Paradoxní je, že Nová hedvábná stezka, stejně jako soudobá čínská agenda v mnoha různých státech světa, je postavena převážně na bilaterálních smlouvách.⁸³ Vzhledem k nevyvážené povaze těchto smluv, jejichž znení bývá často v plné režii velmocenské P.R.C., by se o nich dalo hovořit i jako o unilaterálních. Jak si ukážeme, čínsko-iránské vztahy dnes fungují podobně.

Íránský přístup k multilateralismu zmiňuje anglicky psaná literatura jen okrajově. Objevuje se například ve sborníku *The Geopolitics of Iran* z roku 2021 od Francisca Josého B. S. Leandra.⁸⁴ V souvislosti s Íránem je zde multilateralismus definován jako strategie, která vychází z nutnosti přizpůsobení íránských geopolitických zájmů regionálnímu prostředí a globálním problémům v souvislosti s politikou prezidenta Hasana Rúháního. Autor zde pouze aplikuje všeobecně známý "západní" koncept multilateralismu na íránskou zahraniční politiku v jedné její konkrétní fázi. Jak si ale ukážeme dále, v íránském diskurzu má multilateralismus (*čand-džánebe-gerájí*) velmi odlišný význam.

Co se týká perských odborných textů zmiňujících íránský multilateralismus, existuje jich o poznání více než anglických, byť je nutné vzít v potaz zjevnou tendenčnost či autocenzurní zásahy. Stejně jako v persky psané literatuře o čínsko-iránských vztazích se v nich však zpravidla objevuje problém se zjevným prorežimním zaujetím či diskutabilní metodologií. Zpravidla popisují íránskou politiku jako multilaterální a otevřenou spolupráci,

⁸⁰ Hanns W. Maull, "Multilateralism Variants, Potential, Constraints and Conditions for Success," Stiftung Wissenschaft und Politik (březen 2020), <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2020C09/>, [navštíveno 24. 1. 2023]

⁸¹ ibid.

⁸² Tato interpretace je citována z článku Mariny Rudyak "Multilateralism" projektu Decoding China, což je neziskový projekt sinologů z Heidelbergské univerzity a Švédského centra pro Čínská studia. Projekt je ve své podstatě výkladovým slovníkem, který má za cíl zprostředkovávat široké i odborné veřejnosti politickou terminologii P.R.C.

⁸³ ibid.

⁸⁴ Francisco José B. S. Leandro a kol., *The Geopolitics of Iran*, (Singapur: Palgrave Macmillan, 2021): 69-70.

často v kontrastu politice americké jako unilaterální a uzurpující.⁸⁵

Idea multilateralismu v Íránu má hodně společného s čínskou interpretací. V březnu r. 2021 založily Čína, Írán a 15 dalších členských států OSN organizaci zvanou *Skupina přátel bránících Chartu OSN*. Tato skupina mimo jiné zdůrazňuje „zásady multilateralismu“ a vyhlašuje „boj proti unilateralismu“, což se projevuje zejména protiamerickou rétorikou, kterou Skupina ve své oficiální komunikaci používá.⁸⁶ V politice Íránské islámské republiky od jejího vzniku dodnes je vymezování se vůči USA důležitým tématem. V souvislosti s tím je v Íránu často akcentováno brojení proti americkému unilateralismu. Hámád Ámarí Golestání a Behrúz Šodžáejí, specialisté na mezinárodní politiku z islámské univerzity Ázád Váhed Šáhrezá v Teheránu, vydali roku 2015 komparativní studii, v níž srovnávají unilaterální a multilaterální přístup USA ve vztahu k Íránu.⁸⁷ Zatímco administrativa G. W. Bushe je zde označována za zpočátku hegemonickou a unilaterální, Obamovo úsilí o zprostředkování íránské jaderné dohody JCPOA je naopak označováno za multilaterální. Prezidentství Donalda Trumpa a jeho odklon od JCPOA je v íránských diplomatických médiích obvykle označováno za jasný projev hegemonického unilateralismu. Z mnoha zdrojů lze vysledovat, že íránská vládní garnitura bedlivě sleduje a vyhodnocuje americký uni/multilateralismus.⁸⁸

Je důležité si uvědomit, že se íránské pojetí multilateralismu zpravidla distancuje od OSN a zejména od USA. Íránská multilaterální mezinárodní politika tradičně inklinuje k Rusku, Indii a dalším velmocem, které v dnešním rozložení globálních sil působí jako jakási protiváha k USA a EU. Největším obchodním partnerem Íránu je od r. 2014 Čína.⁸⁹ Čínsko-íránské vztahy jsou íránskými diplomaty a politiky obvykle prezentovány jako projev kýženeho multilateralismu.

I v současném Íránu rezonují unilateralismus a multilateralismus íránským veřejným a zejména politickým prostorem. Například administrativa prezidenta Mahmúda Ahmadínežáda (viz 1.3) uváděla jako jeden z hlavních cílů mezinárodní politiky Íránu

⁸⁵ Jako jeden z mnoha příkladů lze uvést článek „Taqábel-e čand-džánebe-gerájí va jek-džánebe-gerájí dar džám'e džahání“ (Kontrast multilateralismu a unilateralismu ve světovém společenství) výzkumníků z islámské univerzity Ázád v Íránu

⁸⁶ Stálá mise Íránu a dalších vybraných států při OSN, „Declaration on the Launch of the “Group of Friends in Defense of the Charter of the United Nations,” Organizace Spojených Národů (červenec 2021). https://www.un.int/lao/sites/www.un.int/files/Lao/declaration_launch_gof_final.pdf, [navštíveno 25. 1. 2023]

(a řada dalších dokumentů, které OSN oficiálně publikuje, mezi nimi například různé deklarace či dopisy této Skupiny)

⁸⁷ Hámád Amrí Golestání, Behrúz Šodžá'j, „Moqájese Rúje-kard-e jek-džánebe-gerájí va čand-džánebe-gerájí-je llát, motahade dar qabál parvande-e haste-je Írán“ (Porovnání unilaterálního a multilaterálního postoje Spojených států k íránské jaderné otázce), *International Political Research Quarterly* 31 (2016): 167-196

⁸⁸ Irdiplomacy, <http://irdiplomacy.ir/fa/news/1988977/> (prosinec 2019) [navštíveno 26. 1. 2022], <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/1994157/> (srpen 2020) [navštíveno 26. 1. 2022], <https://www.imna.ir/news/522660/> (září 2021) [navštíveno 26. 1. 2022]

⁸⁹ OEC, „China (CHN) and Iran (IRN) Trade“

vynucení multilaterální strategie a konfrontaci s unilateralismem na mezinárodní scéně.⁹⁰ Podle instagramového příspěvku Džaváda Zarífa z r. 2021, íránského ministra zahraničí v letech 2013 - 2021, je jedním z cílů Dohody posílení multilateralismu a boj proti unilateralismu.⁹¹ Současný prezident Ebráhím Ra'ísí se o multilateralismu vyjádřil například v souvislosti se *Šanghajskou organizací pro spolupráci*⁹², která je podle něj hnací silou globálního multilateralismu, a ve stejném novinovém článku pro imna.ir tvrdí, že světový unilateralismus je na ústupu.⁹³

1.8 - Návštěva Si Ťin-Pchinga v Saúdské Arábii a Ebrahíma Ra'ísího v Číně

K zásadnímu posunu ve vztazích mezi Čínou a Íránem došlo v prosinci r. 2022, kdy Si Ťin-pching navštívil Saúdskou Arábii a sešel se kromě saúdského prince i s dalšími představiteli GCC. Během návštěvy byla podepsána společná prohlášení deklarující ochotu "řešit íránský jaderný problém" a bránit šíření íránských balistických raket a dronů. Íránské aktivity v regionu byly označeny za destabilizující a Írán byl obviněn z podpory teroristických organizací. Tato prohlášení v Íránu vyvolala silné protičínské reakce v médiích, jakož i na *irdiplomacy*, jak je v této diplomové práci několikrát reflektováno. Přestože čínské jednání se zeměmi Zálivu bylo kriticky zaměřeno proti Íránu a íránská vláda se nad nimi v médiích pohoršovala, nezvolila adekvátní diplomatická protipatření. Íránský ministr zahraničí Hosejn Amír-Abdollahián pouze tweetoval, že Írán nemá žádné spory s nikým, aniž by přímo jmenoval Čínu, a čínský velvyslanec nebyl oficiálně předvolán.⁹⁴

Následovalo pozvání prezidenta Ebrahíma Ra'ísího do Číny Si Ťin-Pchingem, k návštěvě došlo v polovině února r. 2023. Jednalo se o symbolicky významný milník, neboť šlo o první návštěvu íránského prezidenta do Číny po 20 letech. Společně s Ra'ísím Čínu navštívilo mj. šest íránských ministrů a skupina podnikatelů z privátního sektoru. Během této návštěvy Si Ťin-Pching vyjádřil silné přesvědčení o potřebě implementace Dohody a JCPOA. Vyzval k investicím v Íránu a k revitalizaci projektů v oblastech obnovitelné energie

⁹⁰ Anoushiravan Ehteshami, Reza Molavi, *Iran and the International System*, (Londýn: Routledge, 2011): 126.

⁹¹ Džavád Zaríf (@jzarif_ir), "Čekíde-je barnáme-je hamkárí ráhbordí-je bíst-o-pandž sále-je Írán va Čín" (Shrnutí programu o strategické spolupráci mezi Íránem a Čínou), instagramový příspěvek (březen 2021), <https://www.instagram.com/p/CNGPDYThPpw/>, [navštíveno 27. 1. 2023]

⁹² Šanghajská organizace pro spolupráci (SCO) je mezinárodní politicko-ekonomická organizace. Jejím hlavním cílem je podpora spolupráce mezi členskými státy v oblasti bezpečnosti, obchodu a kultury. SCO byla založena v roce 2001 a má 18 členských států, včetně Číny, Ruska, Indie a dalších zemí střední Asie. Slouží jako platforma pro prosazování čínského multilateralismu. Írán je pozorovatelem v Šanghajské organizaci pro spolupráci od r. 2005 a aktivně se účastní konzultací a spolupráce ve vztahu k bezpečnosti a hospodářství v regionu.

⁹³ "Tákíd-e Ra'ísí bar čand-džánebe-gerájí eqtesádí va taqvíjat-e síásat hamsájeg" (Ra'ísího důraz na ekonomický multilateralismus a posílení politiky sousedství), IMNA (září 2021), <https://www.imna.ir/news/522660/>, [navštíveno 27. 1. 2023]

⁹⁴ Matouš Horčička, Eduard Soukup, "Čínský vstup na Blízký východ: Írán a Saúdská Arábie," Deník Referendum (červen 2023), <https://denikreferendum.cz/clanek/35317-cinsky-vstup-na-blizky-vychod-iran-a-saudska-arabie>, [navštíveno 17. 6. 2023]

a v dopravním průmyslu. Bylo podepsáno 20 memorand o porozumění, například o dopravě a průmyslu v hodnotách 12 miliard dolarů a 3,5 miliard dolarů, týkajících se například výstavby vysokorychlostní železniční dráhy mezi Teheránem a Mašhadem či investice do letiště Imáma Chomejního v Teheránu.⁹⁵

⁹⁵ Shanon Taizzi, "Iran's President Visits China, Hoping to Revitalize Ties," *The Diplomat* (únor 2023) <https://thediplomat.com/2023/02/irans-president-visits-china-hoping-to-revitalize-ties/>, [navštíveno 20. 6. 2023]

2. - Kvalitativní obsahová analýza vývoje íránského postoje k Číně na základě výpovědí o Dohodě o spolupráci

Tato kapitola shrnuje veškeré informace ze zkoumaných pramenů, které byly relevantní pro výzkum. Kapitola systematicky seřazuje výsledky, které byly zanesené do Hlavní analytické tabulky (viz příloha). Jak bylo nastíněno v metodologické části úvodu, tyto informace jsem parafrázoval do jednotlivých "výpovědí", což je ústřední termín, se kterým operuji napříč celou prací. V této kapitole jsou nejprve rozlišeny pozitivní, negativní a neutrální výpovědi na základě jejich obsahu a následuje jejich výčet, seřazeny jsou do menších množin podle obsažených témat. Jelikož extrakce výpovědí ze článků a jejich seřazení do této kapitoly sestávala z výběru informací v pramenech, jejich překladu do češtiny, jejich adekvátní parafráze a přiřazení do té které množiny podle tématu, jde o kvalitativně obsahovou součást analýzy.

Jako pozitivní kategorizují takové výpovědi, které:

- explicitně chválí Čínu nebo čínsko-íránské vztahy.
- zdůrazňují přínos, jaký může pro Írán mít spolupráce s Čínou.
- pozitivně hodnotí podpis Dohody
- obhajují Dohodu proti kritikům.
- podtrhávají důležitost Íránu pro Čínu
- argumentují tím, že Dohoda pomůže Íránu v boji proti sankcím
- chválí Čínu v jejím napomáhání obnovení JCPOA.
- zdůrazňují nezávislost Číny.
- popisují Čínu jako mírumilovný stát, který nezasahuje do cizích vnitrostátních záležitostí.
- staví argumenty na společné multilaterální politice.
- pozitivně srovnávají Čínu s USA.
- implikují obavy či jiné vyvstávající problémy pro USA.⁹⁶
- demonstrují sílu Číny na jejím vlivu ve světě.
- zdůrazňují, že Dohoda je oboustranně výhodná pro Čínu i Írán.
- vychvalují dosavadní spolupráci mezi I.R.I. a P.R.C. (2)
- vyzdvihují roli koronaviru v čínsko-íránských vztazích.⁹⁷
- obsahují ojedinělé pozitivní argumenty, které v ostatních textech nevyskytují.

Negativní jsou výpovědi, které:

⁹⁶ Zařadit tyto výpovědi mezi pozitivní jsem se rozhodl na základě úvahy, že Izrael a USA jsou dlouhodobými, veřejně deklarovanými a úhlavními nepřáteli Islámské republiky. Tedy to, co je negativní pro USA či Izrael, je pozitivní pro Írán.

⁹⁷ Ať už se jedná o boj proti koronaviru, zefektivnění turistické infrastruktury díky zkušenostem s pandemií, nebo o posílení vztahů po koronavirové stagnaci.

- jsou k Číně otevřeně kritické.
- nabádají k urychlení implementace Dohody.
- kritizují opožděný podpis Dohody.
- zdůrazňují, že Írán podepsal Dohodu z nevýhodné geopolitické pozice.
- podtrhávají marginalitu Íránu v čínských prioritách.
- zmiňují neochotu Číny obcházet protiíránské sankce.
- negativně spojují Čínu s JCPOA.
- zdůrazňují potřebu vyváženosti íránské politiky mezi Východem a Západem.⁹⁸
- kritizují politiku “Směřování na východ”.
- zdůrazňují odlišnosti Číny a Íránu.
- negativně vykreslují Čínu v porovnání s USA.
- připomínají negativní zkušenosti Íránu s kolonialismem.
- obsahují ojedinělé negativní argumenty, které v ostatních textech nevyskytují.

Neutrální jsou výpovědi, které:

- usilují o vyvážený názor mezi dvěma extrémny.
- přispívají k obeznámení veřejnosti s Dohodou.
- popisují čínskou pragmatickou politiku.
- zmiňují politiku “Pohledu na východ”.
- informují o Číně a JCPOA.
- popisují vliv USA na čínsko-íránské vztahy.
- obsahují ojedinělé neutrální argumenty, které v ostatních textech nevyskytují.

První sloupec tabulky sumarizuje pozitivní výpovědi. Jak se dalo na *irdiplomacy* očekávat, jedná se o sloupec nejobsáhlejší - cca 20 tisíc znaků. Írán totiž usiluje o spolupráci s Čínou a státní cenzura v I.R.I. patří podle organizace Reportérů bez hranic mezi nejsilnější na světě.⁹⁹ Druhý sloupec s negativními výpověďmi obsahuje přes 13 tisíc znaků a třetí sloupec s neutrálními výpověďmi téměř 5 tisíc znaků, bylo tedy dosaženo dostatečně rozmanitého materiálu k analýze.

2.1 - Pozitivní výpovědi

Mezi hodnotícími výpověďmi byly v člancích uváděny argumenty explicitně chválící Čínu nebo čínsko-íránské vztahy ve smyslu:

⁹⁸ To sice není a priori negativní postoj vůči Číně nebo Dohodě, nicméně za současné situace, kdy je íránská vláda zcela otevřeně protizápadní a naopak propaguje spolupráci s Čínou, jsem podobné argumenty vyhodnotil jako poměrně kontroverzní a negativní vůči Číně a Dohodě.

⁹⁹ “Iran,” Reporters without Borders (2023), <https://rsf.org/en/country/iran>, [navštíveno 15. 7. 2023]

- Čína se v současnosti stala jednou z nejvýznamnějších hospodářských, politických, obchodních nebo průmyslových zemí na světě (čl. 2, 13, 16, 23, 26, 27, 28).
- Čína je jednou z nesporných velmocí následujícího desetiletí (čl. 3) a jediná velmoc, která kdy měla silné vztahy s I.R.I. (čl. 15).
- Čína je jako jeden z mála států tradičním blízkým spojencem Íránu (čl. 2).
- Čínsko-iránské vztahy měly od Islámské revoluce vždy tendenci posilovat (čl. 36).
- Čína je blízkým spojencem Íránu a její moc v mezinárodním systému roste. To může být důležité pro Írán, který své speciální vztahy s Čínou vždy zdůrazňoval (čl. 26).
- Čína v mnohých případech svými rozhodnutími a politikou podporovala iránské zájmy (čl. 15).
- Čína je stejně jako Írán zemí s dávnou civilizací a historií (čl. 13).
- Čínsko-iránské přátelství trvá od dob starověké hedvábné stezky (čl. 28).
- Obchod mezi Íránem a Čínou byl zmiňován již Marcem Polem (čl. 16).

Často se zdůrazňuje přínos, jaký může mít pro Írán spolupráce s Čínou:

- Přestože Dohoda dosud nebyla dokončena a implementována, podle expertů může znamenat mnoho výhod v různých oblastech, zejména ekonomice, vzhledem k pozici Íránu a možnostem Číny (čl. 3).
- Země nemají stálé přátele a nepřátele, mají stálé zisky. Ve vztahu k Číně proto můžeme poukázat na oblasti společných zisků, protichůdných zisků, paralelních zisků a dokonce překrývajících se zisků. Je-li tomu tak, pak vztah s Čínou jako regionální mocností usilující o globální rozměr vlivu, může být velmi důležitý (čl. 15).
- Čína může mít důležitou a privilegovanou roli v růstu iránské ekonomiky, obchodu, vědě, politice a bezpečnosti (čl. 16).
- Čína je pro Írán zásadní z hlediska technologického vývoje, a to v oblastech páté generace telekomunikačních technologií, komunikační infrastruktury, umělé inteligence. Nejdůležitější je výstavba "chytrých měst"¹⁰⁰ na pobřeží Makránu¹⁰¹ (čl. 23).
- Čína má ve světě výsostné postavení v oblasti moderních technologií a infrastrukturního know-how, jako jsou silnice, přístavy, letiště a tunely (čl. 27).
- Vzhledem k množství potřebných investic do ropného sektoru a absenci západních investorů je Čína jako obchodní partner jedinou realistickou volbou pro současný Írán (čl. 33).

¹⁰⁰ Chytré město (smart city) je moderní urbanistický koncept využívající informační a komunikační technologie pro zlepšení života obyvatel a efektivnější provoz městských služeb.

¹⁰¹ Makrán je region nacházející se na jihovýchodním pobřeží Íránu a jihozápadním pobřeží Pákistánu.

- Írán využívá strategických dohod ke zvýšení svého vlivu v mezinárodní politice (čl. 34).¹⁰²
- Čína by mohla Íránu pomoci v oblastech těžařské infrastruktury, rychlovlaků, e-vozidel a solárních elektráren (čl. 36).
- Čína a Írán se zavázaly spolupracovat v zajištění regionální bezpečnosti a v boji proti terorismu (čl. 38).
- Čína může být díky svému silnému průmyslu a ekonomice vhodným partnerem pro rozvoj infrastruktury Íránu (čl. 40).

Mnohé výpovědi, které slouží k propagaci Číny nebo čínsko-íránského partnerství, pozitivně hodnotí podpis Dohody:

- Rada expertů prohlašuje, že Dohoda posiluje roli Íránu jakožto mezinárodního aktéra (čl. 3).
- Čína je s 30% íránského zahraničního obchodu hlavním obchodním partnerem Íránu, a proto je třeba s Čínou dlouhodobě strategicky spolupracovat, k čemuž napomáhá podpis Dohody (čl. 17).
- Íránský parlament podporuje podepsání Dohody (čl. 18).
- Podpis Dohody s Čínou může oživit jednání Íránu s dalšími zeměmi, která již léta stagnují (čl. 19).
- Podle statistického průzkumu, kterého se zúčastnilo na 200 vysokoškolských učitelů a akademiků z celé země, se přibližně 70% akademických elit v Íránu domnívá, že podpis Dohody je pro současný Írán nezbytný (čl. 21).
- V případě vytvoření vhodných platforem pro optimální uplatnění Dohody lze doufat, že dojde k průmyslovému rozkvětu, který přinese Íránu prosperitu. Pro Írán byly vytvořeny vzácné podmínky, protože Dohoda jasně informuje o přání čínské vlády předat Íránu znalosti a technologie v mnoha oblastech. Čínské společnosti nebudou čelit žádným překážkám ze strany čínské vlády, pokud se s íránskými společnostmi dohodnou na metodách školení v oblasti know-how a technologií. Správné využití ustanovení tohoto dokumentu proto může výrazně přispět k rozvoji Íránu (čl. 24).
- Podpis Dohody a její následná implementace může posunout čínsko-íránské vztahy na bezprecedentní úroveň za 50 let vzájemné diplomacie. Dohoda může zaplnit mezery v čínsko-íránských vztazích a vylepšit je, zároveň pomůže definovat společné zájmy a dále je posílí (čl. 26).
- Dohoda je historickou příležitostí v čínsko-íránských vztazích (čl. 28).
- Dohoda je záchranou pro Írán (čl. 29).
- Dohoda je známá jako *Pakt lva a draka* (čl. 31).

¹⁰² Ačkoli zde není explicitně zmíněna Čína nebo Dohoda, výpověď implikuje přínos Dohody pro Írán.

Objevují se tvrzení obhajující Dohodu proti kritikům:

- Dohoda byla veřejností kritizována kvůli (potenciálnímu) vysílání čínských vojenských sil do Iránu, výstavbě vojenských základen pro Číňany a dalším rizikům, které však vláda důrazně odmítla (čl. 2).
- Byl zveřejněn text návrhu týkajícího se Dohody a bylo zdůrazněno, že nezahrnuje zmínky o čínské správě nebo vykořisťování jakéhokoli íránského regionu nebo oblasti (čl. 7).
- Dohoda není novým Turkmenčájským nebo Golestánským paktem.¹⁰³ Podobné dohody Írán uzavřel s Ruskem a Indií, aniž by se stal jejich kolonií. Írán v průběhu své historie dokázal, že není kolonizovatelný (čl. 8).
- Čína realizuje mj. v Evropě mnoho projektů zahrnujících služby, infrastrukturní stavby a technologie, takže podpis Dohody neznamena nutně začátek čínské kolonizace Íránu. Navíc Írán není kolonizovatelnou zemí, jelikož se dodnes nestal závislým na žádné zemi navzdory mnoha zásahům cizích mocností do íránských záležitostí. Čína uzavírá podobné smlouvy v rámci BRI a dalších projektů s řadou arabských zemí, na což by měli kritici Dohody brát zřetel. Proč by arabské země měly těžit ze spolupráce s Čínou a Írán v tomto ohledu zaostávat? (čl. 9).
- Dohoda je oboustranně výhodná a nezahrnuje rizika možného kolonialismu (čl. 13).
- Vykořisťování íránské půdy Čínou a podobné interpretace Dohody se nezakládají na realitě a logice Dohody. Dohoda samotná nemůže mít negativní důsledky pro íránskou ekonomii a bezpečnost. Ty se budou odvíjet konkrétních smluv, které budou v budoucnu podepsány (čl. 17).
- Mnohé kritické výroky o Dohodě jsou nejen vzdálené realitě, ale také nespravedlivé a většinou pramení z nenávisti (čl. 19).
- Dohoda neznamena, že se Írán vzdá ostatních hospodářských partnerů a stane se kolonií Číny (čl. 20).

Některé pozitivní výpovědi čínsko-íránskou spolupráci podporují v tom, že podtrhávají důležitost Iránu pro Čínu:

- V souvislosti s Bidenovou politikou Čína potřebuje Írán víc než kdy dřív (čl. 2).
- Írán má v čínské velké strategii své speciální místo vzhledem ke své geostrategické pozici, velkému spotřebitelskému trhu, obrovským energetickým zásobám a směru mezinárodní politiky (viz 1.7). Čínská motivace investovat do Iránu je pochopitelná, protože tím chce Čína demonstrovat svoji politickou a ekonomickou suverenitu (čl. 12).

¹⁰³ Tyto smlouvy z let 1813 a 1828 ukončovaly dvě rusko-perské války. Obě byly podepsané jako značně nevýhodné pro tehdejší qádžárovskou Persii, jelikož ta přišla o celý Kavkaz. Jako takové jsou dosud často Íránci zmiňovány jako symboly kolonialistické politiky, neberoucí ohledy na perské zájmy.

- Geografická poloha Íránu je stěžejní pro implementaci Nové hedvábné stezky (BRI). Železnice z jihu na sever země budou významné jak pro Čínu, tak pro Írán (čl. 36).

Jedním z opakujících se argumentů pro podpis Dohody je, že pomůže Íránu v boji proti sankcím:

- Vzhledem k západním protiiránským sankcím je důležité, že Čína funguje jako mediátor (čl. 13).
- Dohoda zlepšuje politicko-ekonomickou situaci Íránu a umožňuje vypořádat se s americkými sankcemi (čl. 25).
- Interakce mezi Teheránem a Pekingem v oblastech ekonomiky, politiky a kultury jsou za současné situace velmi důležité (čl. 28).
- Írán se chce zbavit svojí ekonomické a politické izolace způsobené americkými sankcemi. Dohoda může navzdory sankcím do Íránu přilákat investory (čl. 29).
- Rostoucí čínské investice do Íránu sníží efektivitu protiiránských sankcí USA (čl. 32).

Často se objevujícím tématem mezi pozitivními výpověďmi je i to, že Čína napomáhá obnovení JCPOA (viz 1.5):

- Dohoda o spolupráci a jednání o obnově JCPOA přišly ve stejný okamžik. Dohoda by mohla dobře posloužit jako nástroj k vyjednávání k obnově JCPOA (čl. 14).
- Soudobá čínská pragmatická politika je založená na maximálním výtěžku a obchodu, proto podporuje Írán v JCPOA (čl. 15)
- Podpisem Dohody chce Írán čínské straně naznačit, že i v případě obnovení JCPOA Írán na Čínu nezapomene a považuje ji za svého klíčového partnera (čl. 19).
- Hnací silou nedávných snah členů JCPOA, soustředěných kolem Německa, Francie, Anglie a dokonce Spojených států, o návrat USA k jaderné dohodě, je jistě postup Teheránu a Pekingu při podpisu Dohody. Všechny tyto snahy Evropy a Ameriky o pokračování vyjednávání o jaderné dohodě vyvrcholily hned po podpisu dokumentu o spolupráci mezi Íránem a Čínou (čl. 22).
- Během současných jaderných jednání ve Vídni (leden 2022) Čína vždy bránila Írán (čl. 29).
- Jaderná krize omezila obchodní vazby Íránu s Evropou a Spojenými státy téměř na nulu a uvolněné pozice byly nahrazeny Čínou, od r. 2009 hlavním obchodním partnerem (čl. 31).
- Konec jednání o iránském jádru zhoršilo ekonomickou situaci Íránu, takže zesílení vztahů s Čínou je pro Írán prospěšné (čl. 37).
- Čína a Írán podepsaly společné prohlášení, v němž kritizují pokusy některých vlád o "politizaci aktivit Mezinárodní agentury pro atomovou energii v Íránu" (čl. 38).

Autoři článků často akcentují, že Čína je ve své mezinárodní politice zcela nezávislá:

- Při analýze čínských motivací k podpisu dohody je třeba mít na paměti, že Čína je podle ekonomů klíčovou mocností světové ekonomiky a tudíž sankce proti ní jsou zároveň sankcemi proti globální ekonomice. Oslabení čínské ekonomiky rovná se oslabení světové ekonomiky. (čl. 12).
- Čína nebrala příliš vážně americké sankce a pokračovala v politické, vojenské a obchodní spolupráci s Íránem (čl. 15).
- Čína prokázala, že dokáže čelit západním unilaterálním protiiránským nátlakům například tím, že navzdory sankcím pokračuje v nákupu íránské ropy (čl. 26).
- Čína nedbá na americké sankce v oblasti nákupu ropy (čl. 40).

Některé pozitivní výpovědi stylizují Čínu jako mírumilovný stát, který nezasahuje do cizích vnitrostátních záležitostí:

- Podle Číny se blahobyt a bezpečí doplňují — blahobyt bez bezpečí a bezpečí bez blahobytu nemohou být pro Čínu směrodatné (čl. 8).
- Doposud se mezi Íránem a Amerikou odehrály stovky konfliktů, ale Peking vždy volil možnost deeskalace a realistickou diplomacii, založenou na moudrosti a politické inteligenci (čl. 9).
- Čína ve své politice podporuje teritoriální integritu států, nezasahování do vnitrostátních záležitostí, sleduje mírumilovné soužití ve světové komunitě (čl. 15).
- Pozvánka Ra'ísího do Číny má uvolnit napětí a podtrhnout čínskou podporu íránské teritoriální integrity (čl. 37).

Část pozitivních výpovědí se více nebo méně zabývá íránsko-čínským pojetím multilateralismu (viz 1.7):

- Součástí Dohody je důraz na spolupráci v mezinárodní politice a prosazování multilateralismu (čl. 13).
- Šanghajská organizace pro spolupráci, jejíž členské země svým obyvatelstvem zahrnují téměř 50% celkové světové populace, má potenciál konkurovat svým západním rivalům. Dohoda je součástí většího rámce pod záštitou Šanghajské organizace a BRI (viz 1.4). Jde o důležité strategické projekty, které mohou vylepšit mezinárodní pozici Íránu v ekonomii, průmyslu, vědě, politice, vojenství a bezpečnosti (čl. 16).
- Čínský šéf diplomacie odsoudil unilaterální americké sankce proti Íránu jako “politickou manipulaci” s lidskými právy a “zasahování do vnitrostátních záležitostí”. (čl. 31).

Často se v pozitivních výpovědích srovnává Čína s USA:

- Podle ekonomických průzkumů Čína v následujících letech předběhne ve světovém žebříčku USA a dostane se na post nejsilnější ekonomiky světa (čl. 12, 16, 20).
- Zkušenost se čtyřletou obchodní válkou mezi Čínou a USA v čele s Donaldem Trumpem ukázala, že se navzdory mnoha Trumpovým snahám nepodařilo zkrotit čínskou ekonomiku a snížit její ekonomickou pozici. Dnes například čínská firma Huawei přebrala přes 20% světového obchodu s mobily a další elektronikou (čl. 12).
- Čínské HDP přesahuje 14 bilionu USD a roste rychlostí 6% ročně, čímž konkuruje USA a západu ve všech oblastech ekonomického vývoje. Čína dosahuje jedné mety za druhou v oblastech umělé inteligence, výrobních technologií a marketingu. Čína má řadu velkých společností, které by v následujících pěti letech měly přesáhnout hodnotu amerických konglomerátů. Proto je spolupráce s Čínou jednou z nejlepších voleb pro Írán (čl. 23).

Vzhledem k tomu, že se režim I.R.I. prohlašuje za jednoznačně protiamerický, jako pozitivní výpovědi byly označeny i takové, které implikují obavy či jiné vyvstávající problémy pro Američany:

- Díky Dohodě budou mít EU a USA větší motivaci ke spolupráci s Íránem, aby zabránily íránsko-čínské spolupráci (čl. 1).
- Obavy Mossadu, amerického ministerstva zahraničí a Evropanů jsou důkazem důležitosti tohoto dokumentu. Pompeo se vyjádřil, že čínský vstup do Íránu bude představovat bezpečnostní hrozbu pro Blízký východ, Saúdskou Arábii a Spojené arabské emiráty. Právě proto je Dohoda zásadní pro Írán a jeho pozici v regionu - protože znejistila USA (čl. 3).
- Írán Dohodu využívá jako páku proti USA (čl. 8).
- *New York Times* nedávno použily frázi "výzva Americe" ve své analýze Dohody. Podle této analýzy je obrovská čínská investice do íránské ekonomiky selháním Trumpovy politiky maximálního nátlaku, který měl Írán omezit (čl. 12).
- Pokud mají USA problém s Dohodou, proč mají samy s Čínou obchodní výměnu přes 60 mld. USD? Všechny země EU podepsaly s Čínou obsáhlé investiční dohody a více než 100 zemí podepsalo dlouhodobé dohody s Čínou - proč ty nejsou cílem americké kritiky? (čl. 13).
- Jedním z největších mezinárodně-politických problémů USA je Čína a její bezbřehý ekonomický růst (čl. 14).
- Čína a Írán se dohodly, že nákup íránské ropy bude probíhat v yuanech, což oslabí americký dolar (čl. 16).
- Dohoda je důležitým varováním pro Ameriku, aby pochopila, že mezinárodní vztahy se rychle mění v neprospěch Ameriky (čl. 18).

- S Dohodou souvisí bezpečnostní obavy USA a Evropanů (čl. 22).
- USA má z Dohody obavy, protože Írán považuje za svého nepřítele, soutěží s Čínou o vliv ve světě, oslabuje regionální vliv USA a v USA přišla nová vláda (prezidentství Joe Bidena od ledna 2021), která se snaží o obnovení JCPOA. Dohoda představuje riziko pro bezpečnost USA, protože zlepšuje politicko-ekonomickou situaci Íránu, zvyšuje vliv Číny na region a posiluje čínskou pozici v hegemonickém soupeření o moc s USA. Dohoda může způsobit “dominový efekt” hrozeb pro USA. Tento dominový efekt by začal vylepšením íránské ekonomické situace a konfrontací amerických sankcí a mohl by vyústit v čínské vítězství v boji o moc (čl. 25).
- Dohoda je přímým ohrožením amerických zájmů v regionu. V r. 2014 se největším importérem zbraní do Íránu stala Čína (čl. 31).
- Velká část Dohody se soustředí na ekonomickou a diplomatickou spolupráci, ale byla by chyba ignorovat její bezpečnostní důsledky. Bidenova administrativa musí udělat několik okamžitých kroků. Čínské investice budou ekonomickým stimulem pro Írán a zvýší jeho příjmy. Teherán velkou část z těchto příjmů investuje do svého raketového arzenálu a dronů, pokročí se svým nukleárním programem a podpoří spojenecké vojenské skupiny v regionu a ve světě. Rozvoj čínsko-íránské vojenské spolupráce zásadně zvýší vojenský potenciál Íránu v dlouhodobém horizontu. Pokud Írán získá od Číny obranný arzenál, bude moci lépe bránit svá jaderná zařízení. To ho přiblíží k získání jaderné zbraně (čl. 32).

Síla čínské ekonomiky je v některých případech demonstrována na spolupráci Číny s jinými státy, než je Írán:

- Kritici¹⁰⁴ dokumentu vnímají Čínu podle její izolacionistické politiky v 60. a 70. letech, ale přitom Čína od 90. let udržuje rozsáhlé, strategické a dlouhodobé vztahy po celém světě (čl. 9).
- Čínský rozvoj mezinárodní spolupráce není omezený na Írán. Čína například rozsáhle investuje do severní Afriky - do výstavby cest, infrastruktury, železnic a petrochemického průmyslu. To je důkazem sebedůvěry, samostatnosti a nezávislosti Číny, která sleduje vlastní geopolitické zájmy (čl. 12).
- Čína investuje stovky miliard do ostatních zemí (čl. 23).¹⁰⁵

¹⁰⁴ Tato výpověď by se dala zároveň přiřadit mezi ostatní výpovědi, které obhajují Dohodu proti kritikům. I pro některé jiné výpovědi platí, že bylo třeba rozhodnout, kam je zařadit, protože se tématicky hodily do dvou nebo více množin. Tuto volbu jsem nakonec většinou učinil tak, že jsem danou výpověď přiřadil do nejkratšího odstavce pro větší kompaktnost textu, aby mezi délkami odstavců nevznikaly větší rozdíly, než je nutné. I navzdory tomu je bohužel v této kapitole v rozsahu odstavců velká nevyváženost, která je zapříčiněna různou kvantitou informací u toho kterého tématu.

¹⁰⁵ celá výpověď zní “Čínské HDP přesahuje 14 bilionu USD a roste rychlostí 6% ročně, konkuruje USA, investuje stovky miliard do ostatních zemí.” Proto byla tato zdánlivě neutrální výpověď

Opakovaně se objevují tvrzení, že Dohoda je oboustranně výhodná pro Čínu a Írán:

- Írán je vynikající spojenec díky své strategické a geopolitické pozici a bohatým energetickým zdrojům, zatímco Čína má v této oblasti rozvinutou expertízu, takže spolupráce je silně žádoucí pro obě strany (čl. 3).
- Citace ze zveřejněného nástinu Dohody: Dohoda byla vytvořena za účelem propagace vztahů, je pro obě strany výhodou, je založena na vzájemném respektu (čl. 9).
- Čína samozřejmě sleduje v první řadě své vlastní zájmy, ty se ale v průběhu dějin ukázaly jako blízce spjaté s íránskými zájmy (čl. 15).
- My i Číňané se podpisem tohoto dokumentu snažíme zajistit své zájmy. Pokud tedy tento dokument přináší příležitosti a výhody pro Číňany, musí zahrnovat také příležitosti a výhody pro Írán (čl. 20).
- To, že Írán vnímá Čínu pouze jako vyvážení ve vztahu k Západu, je mylná představa členů některých čínských think tanků. Íránu se však podařilo přesvědčit Čínu, že vztahy mezi zeměmi mají strategický význam (čl. 27).
- Íránští konzervativci tvrdí, že Dohoda je oboustranně výhodná, protože Čína je pro sankcionovaný Írán přirozenou volbou ke spolupráci a Írán je pro Čínu přísunu ropy a plynu, i kdyby se USA rozhodly omezit čínský přístup ke globálnímu obchodu s ropou a plynem skrz sankce a další prostředky (čl. 33).
- Návštěva prezidenta Ra'ísího v Pekingu se uskutečnila v kritickém období pro obě země, protože Čína čelí velkým výzvám ve vztahu k USA, obzvláště po "balónové krizi" a Írán je sankcionovaný a pod nátlakem Západu. Zesílení vztahů obou zemí je vzájemně prospěšné. Teherán a Čína mají společný zájem obcházet americké sankce, Ra'ísí tedy pravděpodobně podpoří Čínu v používání yuanu při bilaterálním obchodování (čl. 37).

Řada výpovědí vychvaluje dosavadní spolupráci mezi I.R.I. a P.R.C.:

- Čína podporovala Írán v irácko-íránské válce, zatímco zbytek světa stál za Irákem (čl. 2).
- Čína se velkou mírou zasloužila o výstavbu metra v Teheránu. Otevření konzulátu v Bandar Abbásu bylo velmi důležitým krokem, umožňuje obchodní výměnu na "mořské hedvábné stezce", zprostředkovává čínský turistický ruch v zemi a ukazuje čínskou ochotu zvýšit spolupráci s Íránem (čl. 36).
- P.R.C. je největším obchodním partnerem I.R.I. a důležitým zdrojem investic, stejně jako hlavní obchodní partner nakupující íránskou ropu (čl. 37).

vyhodnocena jako pozitivní. Není zde zmíněna celá, protože její zbytek byl již přiřazen do jiné množiny výpovědí.

- Během návštěvy prezidenta Ra'ísího v Pekingu bylo podepsáno 20 memorand o porozumění v oblastech technologií, životního prostředí, obchodu, intelektuálního vlastnictví, exportu, zdravotnictví, médií, sportu, kulturního dědictví a zemědělství (čl. 39).¹⁰⁶

S pozitivní konotací se celkem třikrát objevilo téma koronaviru:

- Podle Dohody Írán a Čína budou spolupracovat v různých oblastech souvisejících se zdravotnictvím a lékařským vzděláváním, včetně boje proti koronaviru (čl. 6).
- Technologický vývoj v souvislosti s koronavirem zefektivnil čínsko-iránskou výměnu turistů (čl. 36).
- Čína a Írán se během prezidentské návštěvy Ra'ísího v Pekingu dohodnou na plánu vývoje společných mechanismů k implementaci Dohody po období stagnace způsobené pandemií koronaviru. Čína uvolnila protikovidová opatření, což bude mít zásadní vliv na její ekonomický růst (čl. 37).

Mezi pozitivními výpověďmi se objevují i ojedinělé argumenty, které se v ostatních textech nevyskytují:

- Některé evropské země chtějí s Íránem podepsat podobnou dohodu o spolupráci, jako má Írán s Čínou. Íránskému ministerstvu zahraničí bylo od nejmenovaných evropských velvyslanců sděleno, že pokud Írán představí návrh takové dohody, budou ochotné si ho prostudovat a pokud bude naplňovat národní zájmy, jsou připraveny ho podepsat (čl. 13).
- Není náhodou, že detaily bezpečnostní spolupráce nebyly zveřejněny. Čína má dobré důvody předstírat, že svoji spolupráci s Íránem podceňuje, Čína totiž buduje vztahy se státy GCC, a pomoc íránské armádě by jí v tom nepomohla (čl. 32).
- Během návštěvy Ra'ísího v Číně bylo podepsáno mnoho zemědělských dohod, nejdůležitější z nich je o exportu mléčných výrobků a jablek do Číny. Zároveň byl diskutován export citrusů, medu a mořských plodů, což íránským zemědělským produktům umožnilo proniknout na obrovský čínský trh. Dále se mluvilo o mechanizaci a technologickém vývoji zemědělství. Čína projevila zájem o íránský rybářský průmysl. Úspěšné bylo šlechtění rýže slanou vodou a diskuze o výzkumu semen v Číně. (čl. 39)

2.2 - Negativní výpovědi

Část výpovědí je k Číně otevřeně kritická:

¹⁰⁶ Dalo by se namítnout, že jde o čistě informativní zprávu. Mezi pozitivní výpovědi jsem se však rozhodl tuto výpověď a jí podobné zahrnout, protože zdůrazňují vývoj čínsko-iránských vztahů bez kritického nadhledu. 20 Memorand o porozumění zní sice vzletně, ale v praxi nejde o nijak závazný dokument. <https://www.investopedia.com/terms/m/mou.asp> [navštíveno 20. 7. 2023]

- Si Ťin-Pching v Saúdské Arábii podpořil GCC v útoku na územní celistvost Íránu a v “řešení íránské jaderné otázky” (viz 1.8). Označil aktivity Íránu v regionu za destabilizující. Obvinil Írán z podpory teroristických a sektářských ozbrojených organizací a vyzval k prevenci šíření íránských balistických zbraní a dronů. Čína má s Íránem jasný a otevřený konflikt. Čínsko-íránské vztahy čelí krizi po výrociích Si Ťin-Pchinga na půdě Saúdské Arábie o ostrovech v Zálivu. Ty byly pro Teherán velkou ranou. Taková nestoudná agrese jako výroky Si Ťin-Pchinga na území Saúdské Arábie obvykle vyžaduje přiměřenou reakci v podobě útoku na čínské zájmy na Tchaj-wanu, v Tibetu, Jihočínském moři, útlaku ujugurských muslimů atd. (čl. 35).
- Čína nepodpořila teritoriální integritu zálivových ostrovů s Íránem, tak jako Írán ve věci Taiwanu. Během návštěvy Si Ťin-Pchinga v Saúdské Arábii se mělo používat označení “Perský záliv” (čl. 36)

Častou kritikou je fakt, že stále nedošlo k implementaci Dohody:

- Dohoda je navzdory veškeré pozornosti, kterou vyvolala doma a v zahraničí, stále ve fázi návrhu (čl. 3).
- Dokud nebudou podepsány konkrétní smlouvy s čísly a částkami, Dohoda nemůže “vyléčit” íránskou ekonomiku, jak tvrdí zastánci podpisu Dohody. Zařídít, aby měl Írán z Dohody prospěch, není jednoduchým úkolem (čl. 17).
- Pokud íránská vláda nepřijme vhodná opatření, budou zájmy Íránu omezeny pouze na stálý prodej ropy a ropných derivátů (čl. 24).
- V čínsko-íránské ekonomické spolupráci, zejména v komunikaci íránského soukromého sektoru s čínskými obchodníky, se vyskytují problémy. Například ve způsobu implementace dohody, realizaci projektů a bankovních záležitostí. To by mělo být vyřešeno konzultací s relevantními čínskými subjekty (čl. 28).
- Ačkoli ropa a plyn hrají zásadní roli v dlouhodobém úspěchu Dohody, dosud nebyl odstartován žádný velký projekt na zpracování ropy či plynu pod záštitou Dohody (čl. 33).
- Nejsme spokojeni s rychlostí a průběhem implementace dokumentu o 25leté spolupráci mezi Íránem a Čínou a domníváme se, že by měla být implementována mnohem rychleji (čl. 36).

Ve dvou člancích se objevily kritické názory, že podpis Dohody přišel pozdě:

- Dohoda měla být podepsána dříve, Írán ve spolupráci s Čínou zaostává za jinými zeměmi. V posledních letech postavení Číny v globálních vztazích natolik posílilo, že mnoho zemí světa definovalo své strategické vztahy s Čínou mnohem vážněji a mnohem dříve než Írán (čl. 1).

- Dohoda mohla být podepsána dříve (čl. 18).

Opakuje se i argument, že Írán podepsal Dohodu, protože za současné geopolitické situace neměl na výběr, čehož Čína podle některých autorů článků zneužívá:

- Za účelem vyhnout se nátlaku sankcí je Teherán nucen udržovat komerční vztah s Pekingem. To bohužel zbavuje Írán možnosti nastavit optimální vztah s Čínou, z čehož se Čína pokouší vytěžit maximum (čl. 5).
- Podpis Dohody vyvolal řadu polemik mezi íránskou veřejností i politiky. Jednou z nich je, jestli Čína zneužívá mezinárodní pozice sankcionovaného Íránu k tomu, aby vytěžila co nejvíce z íránských podzemních zdrojů a zařízení (čl. 12).
- Írán si vybral ke spolupráci Rusko a Čínu převážně kvůli nemožnosti obchodu se Západem. Někteří lidé podléhají iluzi, že budoucnost patří Východu (čl. 30).
- Čínsko-íránské vztahy zůstávají nevyvážené ze své podstaty. Z čínské perspektivy je Dohoda součástí pragmatické politiky diverzifikace energetických zdrojů. Mezitím Írán usiluje o vztahy s Čínou kvůli své diplomatické a ekonomické izolaci. Navzdory americkým sankcím Čína za poslední měsíc navýšila nákup íránské ropy na cca 700 barelů denně. Nejde o oficiální nákup, ale íránská ropa je do Číny importována přes zprostředkovatelské státy jako Omán, Spojené arabské emiráty nebo Malajsie. Jde především o směnu výrazně zlevněné ropy za čínské zboží. Čína je velmi pragmatická ve využívání íránských slabín (čl. 31).
- Navzdory Si Ťin-Pchingovým agresivním výrokům na půdě Saúdské Arábie bude íránská diplomacie pravděpodobně nucena zdržet se odvetných vyjádření, protože Islámská republika čelí problémům doma, je terčem rozsáhlé kritiky v zahraničí a pravděpodobně hrozí další konfrontace se Západem ohledně jaderného programu. Ministr zahraničních věcí Islámské republiky uvedl na Twitteru, aniž by se zmínil o Číně a společných prohlášeních, že "nemáme s nikým žádný spor" v kontextu otázky práva na územní celistvost. Čínský velvyslanec nebyl předvolán na ministerstvo zahraničních věcí a nebyly proti němu vzneseny žádné námítky, ale "dostavil se" na ministerstvo zahraničních věcí a hovořil s ním úředník třetí úrovně (asistent ministra bez uvedení jména) a vyjádřil se pouze k útoku na územní celistvost Íránu. Vyjádřil "nespokojenost" a o dalších obviněních pomlčel. Mezitím však bylo přijato zásadní stanovisko, že akce Číny byla podpisem důrazně odsouzena, návštěva čínského místopředsedy vlády v Teheránu byla pozastavena a její pokračování podmíněno nápravou čínských postojů (čl. 35).

Některé výpovědi zdůrazňují, že Írán pro Čínu nemá až tak velký význam a porovnávají význam Íránu pro Čínu s jinými státy:

- Je třeba mít na paměti, že pokud by se Čína musela rozhodnout mezi spoluprací s Íránem a velkými mezinárodními mocnostmi, Čína si vybere velmoci, než aby obětovala své obchodní výhody, které jí plynou ze spolupráce s těmito zeměmi. Je faktem, že Čína během osmileté války (tj. irácko-iránské, viz 2.1) vyvážela zbraně do Íránu, ale třikrát tolik prodala nepřátelskému Iráku (čl. 15).
- Čína má podobné dohody o strategické spolupráci se 103 dalšími zeměmi, včetně Izraele, Saúdské Arábie a dalších iránských rivalů. Dohoda není koalicí ani aliancí, a proto není nijak právně závazná pro žádnou ze stran (čl. 17).
- Čína se zdráhá Íránu prodávat citlivé vybavení jako např. vojenská letadla, aby neporušila svoje vztahy např. se Saúdskou Arábií nebo se Spojenými arabskými emiráty a aby se nevystavila americkým sankcím. Pro současný Írán je spolupráce s Čínou poslední záchranou¹⁰⁷ (čl. 31).
- O tom, že představa iránského režimu o strategických vztazích s Čínou je nesprávná, nebylo nikdy pochyb. Čínský režim podobné představy nikdy neměl. Čínský export za rok 2021 činil 3,36 bilionu dolarů, z toho pouhých 8,3 miliard směřovalo do Íránu, tedy necelé promile. Mezitím je hodnota obchodu mezi Čínou a GCC 230 miliard dolarů, což zahrnuje i 40% celkového importu ropy do Číny. Jak by tedy Čína mohla mít s Íránem “strategické partnerství”? Společná prohlášení Číny a GCC obsahují pesimistické vyhlídky týkající se budoucnosti Íránu a degradují jeho pozici v regionu (čl. 35).
- Země GCC nabízí stabilnější a výnosnější prostředí pro čínské investice. Peking je ochotný rozvíjet vztahy s Teheránem, pokud to nepoškodí jeho vztahy s dalšími zeměmi Blízkého východu či s USA. Si Ťin-Pching vyzval ke zrušení sankcí Íránu vůči USA (čl. 38).

Rovněž protiiránské sankce se objevují ve výpovědích kritizujících Čínu či Dohodu:

- Čínské společnosti kvůli sankcím odmítly s Íránem spolupracovat na 11. fázi projektu South Pars a na vývoji ropného pole v Ázádegánu. Vše závisí na uvolnění amerických sankcí (čl. 9).
- Za současných sankčních podmínek je diskutabilní, jak mohou Čína nebo Rusko s Íránem spolupracovat (čl. 30).
- I největší optimisté v Teheránu se shodnou na tom, že aby Čína mohla rozsáhle investovat do iránského petrochemického průmyslu, sankce by se musely značně uvolnit. Čínské energetické společnosti nejsou zcela nezávislé a mají západní dodavatele, kteří jim zprostředkovávají logistiku apod. (čl. 33).

¹⁰⁷ Dalo by se namítnout, že tato věta by se sama o sobě měla jasně interpretovat jako pozitivní ve vztahu k Číně. Je však třeba brát v potaz kontext, který je k Číně z iránské perspektivy evidentně kritický.

- Největší problém pro čínské investory představují sankce, nepokoje a protesty v Íránu a také íránské nastavení obchodního práva (čl. 38).

I v negativních výpovědích se argumentuje JCPOA (viz 1.5):

- Čína se snaží navázat takový vztah s Íránem, aby snížila jeho závislost na obnovení JCPOA a normalizaci vztahů s USA. Za tímto účelem Čína usiluje o finální schválení a implementaci Dohody, aby naopak podpořila závislost Íránu na Číně ve všech ohledech (čl. 5).
- Čínský ministr zahraničí otevřeně vybídl Írán k tomu, aby využil Bidenovu inauguraci k obnovení JCPOA. Pokud bude totiž sankční situace pokračovat, je evidentní, že Peking nebude moci Dohodu implementovat (čl. 9).
- Podle amerického ministerstva zahraničí chce Čína zamezit vývoji íránských jaderných zbraní, protože by to mělo destabilizující vliv na region, což je proti čínskému zájmu (čl. 10, 11).
- Čína již spolupracovala na omezení íránského jaderného programu (čl. 11).
- Za současných sankcí čelí Čína i Írán mnoha překážkám při provádění ustanovení tohoto dokumentu. Proto nelze doufat v budoucnost Dohody. Dokud budou platit sankce a politika maximálního nátlaku na Írán, nemůže Čína učinit důležitý a zásadní krok k realizaci ustanovení Dohody (čl. 22).
- Peking zaujímá nejasný postoj k rostoucí jaderné proliferaci Íránu (čl. 31).

Často se objevuje argument, že Írán by měl usilovat o rovnováhu mezi Západem a Východem:

- Írán by měl za všech okolností usilovat o rovnováhu ve vztazích s USA, Čínou a Ruskem. Politika “jednoty”, “izolace” a “neutrality” nemůže Íránu zajistit jeho zájmy v aréně světové politiky. Je to dané primárně jeho geografickým umístěním. Jednoznačný obrat na Západ, nebo na Východ zbavuje Írán jeho privilegií v nastavení vztahů s druhou stranou. Kdyby udržoval Írán rovnováhu mezi Západem a Východem, zároveň by se nám tím otevřely dveře k rozhodování a k vyjednávacím prostředkům ve velké geopolitické hře (čl. 5).
- Veškerá íránská mezinárodní politika je nyní postavena na konfrontaci s USA a je třeba dávat pozor, aby Čína této jednostrannosti nezneužila. Írán by neměl všechno vsadit na Dohodu, ale měl by mít k dispozici i vyjednávací prostředky proti Číně. Ostatní země Blízkého východu rozvíjí své vztahy jednak s Čínou, jednak s USA. Írán v tuto chvíli vsadil všechno na spolupráci s Čínou, čímž se dostal do nevýhodné závislé pozice (čl. 8).

Některé argumenty kritizují politiku “Směřování na Východ” (viz 1.3):

- Politika směřování na Východ nemůže v íránské politické a diplomatické kultuře fungovat. Historie jasně ukázala, že Írán více inklinuje k Západu než k Východu (čl. 8).
- Žádání Číny, aby koupila pašovanou ropu z Íránu s velkou slevou, není politika směřování na Východ (čl. 30).
- Írán Dohodou porušuje svoji politiku formovanou heslem “ani Západ, ani Východ” (čl. 34).

Některé argumenty kritizující Čínu či Dohodu staví na odlišnosti Číny a Íránu:

- Neexistuje žádné kulturní a ideologické spojení mezi komunistickou Čínou a teokratickým Íránem (čl. 8).
- Někteří odborníci se domnívají, že rysy íránského a čínského trhu se v zásadě nedoplňují a že strop hospodářské spolupráce mezi Íránem a Čínou je prý omezený (čl. 15).
- Návštěva Raisího do Číny nezmění žádný z “fundamentálních faktorů”, které omezují čínsko-íránskou spolupráci (čl. 38).

Některé negativní výpovědi o Číně či o Dohodě také argumentují rolí USA (viz 1.5):

- Tak jako se snaží Čína získat vliv v Íránu jako prostředek nátlaku na USA, obdobně usilují o to samé i Spojené státy. Írán je tak “hrací kartou” velmocí, které ji využívají k tomu, aby se navzájem vydíraly (čl. 5).
- K Dohodě Čína přistoupila jen díky novému geopolitickému nastavení, které nastalo s Bidenovou administrativou. Kvůli intenzivnímu nátlaku USA je v čínských bankách zablokováno více než 20 mld. USD íránského kapitálu a Peking vynaložil minimální úsilí k jeho uvolnění, neboť by k tomu potřeboval svolení z Washingtonu (čl. 9).
- Podle některých amerických analýz Dohoda nemá prakticky žádný vliv na čínsko-íránské vztahy a tudíž není pro USA hrozbou. Hlavním argumentem pro toto stanovisko je, že podpis Dohody je ze strany Íránu a Číny převážně politickým nátlakem na USA, aby dělalo ústupky (čl. 25).
- Například Dohoda o přátelství mezi USA a Íránem z roku 1955 byla od své ratifikace zveřejněna. Bez zveřejnění by totiž neprošla americkým kongresem. Na webu amerického ministerstva zahraničních věcí je dodnes dostupná se všemi detaily, provizemi a odstavci (čl. 30).

Objevují se argumenty zdůrazňující negativní zkušenost Íránu s kolonialismem:

- Írán má historickou zkušenost s ropnými koncesemi s Velkou Británií a Ruskem, které nevedly k prosperitě Íránu, nýbrž k jeho vykořisťování. Z tohoto důvodu je

iránská mentalita podvědomě nastavená proti Dohodě a proto Je Dohoda spojená s tolika pochybami, pesimismem a konspiracemi (čl. 12).

- Rúháního i Ra'ísího vlády byly kritizovány za zatajování obsahu strategické dohody mezi Ruskem a Íránem i čínsko-iránské Dohody. To posiluje podezření, že dohody slouží ke kolonizaci a využívání Íránu Čínou a Ruskem (čl. 30).

Mezi negativními výpověďmi se objevují i ojedinělé argumenty, které se v ostatních textech nevyskytují:

- Velká většina reakcí a stanovisek domácích podporovatelů a obhájců Dohody, zejména mezi iránskými státníky, jsou čistě politickou a diplomatickou fasádou, aniž by braly v potaz samotný obsah Dohody. Tito politici staví na mediální protiamerické haně v kontextu nadcházejících prezidentských voleb v červnu 2021, aby na iránskou i zahraniční veřejnost udělali co největší dojem, že americká politika maximálního nátlaku vůči Íránu selhala. Podle jejich narativu Írán podepsáním Dohody v podstatě ukončil americkou politickou a ekonomickou dominanci (čl. 9).
- Navzdory stoprocentnímu rozvoji čínsko-iránských ekonomických vztahů během několika posledních let, strategická spolupráce poklesla. Írán se dosud v první řadě soustředil na politickou spolupráci s Čínou, ale měl by se víc zaměřit na ekonomickou. Hlavním důvodem čínsko-iránské ekonomické stagnace je iránská neznalost obrovského čínského trhu. Přestože je iránská společnost vyspělá co se týče využití současných technologií, nevyužívá ve svých obchodních zájmech toho, že Čína usiluje o minimalizaci technologické zaostalosti Číny za západními technologiemi (čl. 15).
- Za minulou dekádu dosahoval průměrný roční obrat mezi Íránem a Čínou zhruba 30 miliard dolarů. Dohoda, která avizuje obrat 400 miliard během následujících 25 let, v kontextu těchto cifer není velkým úspěchem. Íránský ministr ropy Džavád Oudží se nechal slyšet, že v rámci Dohody Čína v následujících 8 letech investuje 15 - 20 miliard dolarů do projektů na zpracování ropy a plynu. I kdyby to byla pravda, je to o hodně nižší částka, než jaká je podle iránských státníků pro iránský ropný průmysl potřeba. Americké sankce nejsou pro čínské investice jediným problémem. Čína potřebuje ujištění, že nacionalistická ekonomická politika, podporovaná nejvyšším vůdcem Alím Chámeneím, nebude překážkou pro čínské investice. Podle rozvojového plánu z roku 2005 na dalších 20 let totiž Írán klade důraz na soběstačnost a zmenšení závislosti na vývozu ropy. Ovšem vyhlídka, že by Írán přestal vyvážet ropu a plyn, je přinejmenším nepravděpodobná. Pro Čínu je za současných okolností nemožné podílet se na iránské petrochemické produkci. Íránský koncept soběstačnosti a chaotická politika Teheránu způsobují, že Čína

potřebuje větší transparentnost a ujištění o jejích investicích v Íránu. Jednou z největších překážek pro čínské investory je míra odporu, jemuž čelí mezi íránskou veřejností a umírněným reformistickým hnutím (čl. 33).

- Bezpečnostní a vojenské aspekty spolupráce obou zemí by měly být sníženy a politická a hospodářská spolupráce by měly být nejdůležitější (čl. 40).

2.3 - Neutrální výpovědi

Autoři některých neutrálně hodnocených výpovědí se explicitně snaží dosáhnout vyváženého postoje mezi dvěma extrémními názory:

- Dohoda není ani velkým diplomatickým vítězstvím, ani “Turkmenčájem.” Íránská společnost je rozdělena na dva názorově vyhracené tábory - podporovatele Dohody a odpůrce Dohody, pravda je ale někdy mezi (čl. 9).
- V Íránu převažuje černobílý náhled na věc - buď velmi pozitivní nebo velmi negativní pohled na spolupráci s Čínou, je však třeba najít vyvážené stanovisko. Čína vždy podporovala íránský postoj v jaderné otázce, ale zároveň odmítala každou rezoluci (čl. 15).
- Dohoda vyvolala v íránské společnosti protichůdné reakce: Buď byla opěvována jako “anděl zachraňující íránskou ekonomiku”, nebo naopak jako “kolonialistické rabování íránské ekonomiky.” Je však třeba se vyvarovat těchto extrémů a vnímat Dohodu kriticky (čl. 17).
- Vsadit všechno pouze na spolupráci s Čínou by bylo stejně špatné, jako vůbec s Čínou nespolupracovat (čl. 20).
- Dohoda je dokument, který podle jeho zastánců může být hnacím motorem hospodářského, politického a technologického rozvoje a prosperity Íránu a podle jeho odpůrců způsobí, že Írán připadne Východu a bude zbaven výhod Západu (čl. 27).

Některé výpovědi mají převážně informativní charakter a přispívají k obeznámení veřejnosti s Dohodou:

- Asociace čínsko-íránského přátelství usiluje o řešení problémů a zprostředkování vztahů. Bude využívána obchodníky, byznysmeny a aktéry z privátního sektoru. V čínsko-íránských ekonomických vztazích je důležitá role Teheránské komory a prominentních elitních podnikatelů. Specializované komise Teheránské komory mohou probírat a analyzovat možnosti Dohody a účastnit se jí (čl. 28).
- Dohoda pokrývá celou řadu oblastí, jako je energetika, bezpečnost, infrastruktura a komunikační technologie. Zahrnuje však i část vojenské spolupráce, společná cvičení, vývoj zbraňových systémů a účast zpravodajských služeb (čl. 31).

Mezi neutrálními výpověďmi se často informativně popisuje pragmatická čínská politika:

- Tak jako USA uplatňují svůj vliv na Jižní Koreu, Japonsko, Tchaj-wan a další regiony c strategickém dosahu k pevninské Číně, Peking také rozšiřuje svou sféru vlivu od Afriky po Jižní Ameriku, Oceánii, Evropu a zejména Blízký východ. Součástí této strategie je i strategická spolupráce s Íránem. Čína usiluje o světové ekonomické prvenství, v čemž jí namáhají strategické dohody, mj. i Dohoda s Íránem (čl. 8).
- Čínská média však Dohodu prezentují úplně jinak než íránská. Pro Čínu je Dohoda v první řadě ekonomickou Dohodou, nikoli politickou, jako je tomu v případě Teheránu (čl. 9).
- Na aktuální čínsko-íránské sbližování mělo nepřímý vliv snížení konkurenceschopnosti Západu oproti jeho rivalům a politická a ekonomická krize EU (čl. 26).
- To, jestli Čína dostojí svých závazků investovat do Íránu, ukáže čas (čl. 33).
- Od roku 1949 do současnosti P.R.C. změnila politiku spolenectví na politiku nezávaznosti a politiku nezávaznosti na politiku uzavírání dohod o spolupráci s jinými zeměmi (čl. 40).

Neutrální výpovědi rovněž zmiňují politiku směřování na Východ:

- Politický koncept "směřování na Východ" vznikl během prezidentství Mahmúda Ahmadínežáda. Rúháního vláda podepsala JCPOA a tento koncept se stal následně marginálním. Až s Trumpovým odstoupením od JCPOA se opět začala politika směřování na Východ praktikovat, takže Trumpova protiíránská politika vedla k podpisu čínsko-íránské Dohody (čl. 4).
- V praxi íránské zahraniční politiky neexistuje žádná velká strategie vyhranění se vůči východu nebo západu. Nelze věřit Rusku ani Číně v jejich deklarované motivaci ke spolupráci, stejně jako se nedá věřit USA (čl. 30).

I mezi neutrálními výpověďmi se objevuje téma JCPOA:

- Je třeba se zamyslet nad tím, jakou motivaci měla Čína k podpisu Dohody a brát v potaz, že první návrh dohody přišel od Si Ťin-Pchinga v r. 2014, kdy fungovalo JCPOA. Tehdy do Íránu investoval Západ a Čína nechtěla zaostávat (čl. 12).
- Čína byla proti Trumpově odřeknutí JCPOA, ale v praxi spolupracovala s washingtonskými sankcemi vůči Íránu (čl. 15).
- Na aktuální sbližování Íránu a Číny měla nepřímý vliv i neschopnost EU dodržet závazky JCPOA vůči Íránu (čl. 26).

Podle některých mají vliv na čínsko-íránské vztahy opět USA:

- Změna prezidenta ve Spojených státech bude mít vliv jednak na vztahy americko-čínské, americko-íránské a ve finále i čínsko-íránské. Čína usiluje o

posílení svých vztahů s Teheránem v co největší míře, aby zvýšila svůj regionální vliv vůči USA. K tomu má pomoci i Dohoda (čl. 5).

- Spojené státy se sice staly energeticky nezávislémi na Blízkém východě, avšak celý region je pro ně stále velmi důležitý z geostrategického a geopolitického hlediska, aby mohly dodávat energii čínským rivalům v západní Asii. Írán i Čína využívají Dohodu jako politický nástroj proti USA (čl. 8).
- Dohoda není ani velkým diplomatickým vítězstvím, ani "Turkmenčájem," protože sice poskytla Číně potenciální příležitost, ale aby mohla vejít v platnost, Čína musí brát ohledy na postoj USA (čl. 9).
- Čínský zájem o Írán vyplývá z toho, že roste napětí mezi Washingtonem a Pekingem. Na aktuální čínsko-iránské sblížení měl nepřímý vliv i relativní úpadek americké moci a neshoda Západu s Čínou ve strategických otázkách a otázce lidských práv. (čl. 26)

Mezi neutrálními výpověďmi se objevují i ojedinělé argumenty, které se v ostatních textech nevyskytují:

- V Íránu nemáme mnoho absolventů čínských univerzit ani čínské studijní instituty s potřebným zázemím. V poslední době začaly drobné aktivity. Já sám [Gholámali Chošrou, bývalý iránský vyslanec při OSN] se po skončení své mise zástupce v OSN zaměřuji na studium, čtení a psaní o Číně (čl. 27).
- "Národní zájmy" jakékoli země jsou založeny na třech hlavních principech: národní bezpečnost, prosperita a svoboda. Každá země světa musí usilovat o vyváženost těchto tří principů. Pokud jeden převažuje nad ostatními, národní zájmy zákonitě upadají. Pokud se podíváme na Severní Koreu, národní bezpečnost zcela razantně převýšila svobodu a prosperitu. To postupně vedlo k úplné izolaci Severní Korey a dnes izolovaný režim sotva přežívá. Naopak například v Japonsku či v Jižní Koree se tyto tři principy podařilo vyvážit a můžeme pozorovat, že národní zájmy těchto zemí rostou (čl. 30).

2.4 - Dílčí závěr

Je očekávané, že na iránskou doménu *irdiplomacy* píší především iránská autoři, potažmo se parafrázují iránské zdroje. Poměrně překvapivé je, že se zde však navzdory předpokládané iránské cenzuře objevují i zahraniční autoři a zdroje. Z tohoto hlediska pro mě byl nejvíce překvapující fakt, že zde byly citovány zdroje jako americké *Foreign Policy* nebo katarská *Al Jazeera*.

Je zajímavé, že autoři se opakují jen velmi zřídka. Jediný autor, jehož jméno jsem zaregistroval více než 2x, je akademický novinář a zaměstnanec *irdiplomacy* Abdálrahman Fath Elhí. Jeho autorství je navíc spojeno výhradně s rozhovory, které vede s různými

osobnostmi. Dvakrát se objevuje jméno Mohsena Džalílúnda, specialisty na mezinárodní vztahy, který poskytl *irdiplomacy* dva rozhovory o íránské mezinárodní pozici ve vztahu k Číně a Dohodě. Oba dva komentáře jsou informačně hodnotné a nepostrádají kritický nadhled. Džalílúnd v rozhovoru z ledna r. 2022 obratně a implicitně kritizuje čínské a dokonce íránské autoritářství (čl. 30), což bylo poměrně překvapivé vzhledem k tomu, že se jedná o íránskou doménu. Dalším překvapivým momentem byla výpověď citující *Al-Jazeera* z února r. 2023, která jako jednu z příčin nedostatečných čínských sankcí do Íránu uvádí nepokoje a protesty v Íránu (čl. 38). Jde totiž ojedinělý případ, kdy jsou ve výpovědích zmíněny celospolečenské íránské protesty, trvající od podzimu r. 2022.

Dva komentáře poskytl Al'áedín Borúdzerdí, šéf Asociace čínsko-íránského přátelství. Žádný další autor se vícekrát ve množině 40 článků během 2 let neopakuje, v tomto ohledu je *irdiplomacy* názorově širokospektrální doména.

Příspěvky na *irdiplomacy* jsou zároveň žánrově rozmanité. Jedná se o rozhovory s akademiky, politiky či diplomaty, anonymní komentáře se zdroji z agentur ISNA a IRNA, dále komentáře samotných novinářů či politiků.¹⁰⁸

Kromě domácích zdrojů jsou součástí zkoumaného vzorku články íránských akademiků v zahraničí (čl. 15, 16), článek citující americké ministerstvo zahraničí (čl. 10) a zahraniční články (čl. 29, 31, 32, 34, 37, 38). Očekával jsem, že na íránskou doménu *irdiplomacy* přispívají především íránští autoři, potažmo se parafrázuji íránské zdroje. Poměrně překvapivé ovšem bylo, že se zde navzdory předpokládatelné íránské cenzuře objevují i zahraniční autoři a zdroje. Z tohoto hlediska pro mě byl nejvíce překvapující fakt, že zde byly citovány zdroje jako americké *Foreign Policy* nebo katarská *Al Jazeera*.

¹⁰⁸ Rozhovor s diplomatem (čl. 1), s poslanci (čl. 2, 22), analytikem mezinárodních otázek (čl. 5), s bývalým íránským vyslancem při OSN (čl. 27) a s vysokoškolským pedagogem mezinárodních vztahů (čl. 8, 30). Zpracoval jsem několik krátkých anonymních komentářů s uvedenými zdroji *ISNA* (čl. 3, 7, 11) a *IRNA* (čl. 12). Svými vlastními analýzami a komentáři přispívají íránský novinář (čl. 19), novinářka (čl. 14), politik (čl. 9), bývalý diplomat (čl. 35), šéf Asociace čínsko-íránského přátelství (čl. 28, 36), politologové (čl. 4, 17, 20, 25, 30, 33, 40), ekonom (čl. 23), sinolog (čl. 26), blíže neurčený autor (čl. 24). V některých případech jsou anonymním autorem citování a parafrázování íránští politici (čl. 6, 13, 18, 39). Jedna zpráva je shrnutím statistického výzkumu (čl. 21).

3. - Kvantitativní obsahová analýza reflektující poměry pozitivních a negativních článků a výpovědí v čase

V této kapitole pracuji s postupy kvantitativní analýzy, přičemž vycházím z několika kódovacích schémat (viz tabulky 4-5, grafy 1-9). Nejprve sumarizuji články a rozřazuji je na základě hodnotících stanovisek, čímž docházím k prvotním kvantitativním závěrům. V druhé části shromažďuji veškeré pozitivní a negativní výpovědi, které následně rozdělují podle témat, určuji jejich intenzitu a graficky znázorňuji kvantitativní potvrzení stanovené hypotézy. Kvantitativní analýza v mém výzkumu zásadně zjednodušila zachycení intertextuálních souvislostí relevantních pro výzkum a umožnila závěrečné vyhodnocení a uzavření celého výzkumu.

3.1 - Počty článků a jejich hodnotící stanoviska

U některých článků docházelo k tomu, že pozitivní a negativní výpovědi byly ve vyváženém poměru, potažmo se zde nacházely převážně neutrální výpovědi. U těchto článků bylo hodnotící stanovisko určeno jako neutrální. V ojedinělých případech rozhodování o hodnotícím stanovisku nebylo jednoznačné a nastala potřeba srovnání vlastního obsahu článků a "intenzity" té které výpovědi, aby došlo k určení hodnotícího stanoviska. Dohromady šest článků neobsahovalo dostatek výpovědí k tomu, aby bylo přiřazeno jasné hodnotící stanovisko, tyto články jsou označeny jako zanedbatelné.

Ze 34 relevantních článků týkajících se Dohody mezi březnem r. 2021 a březnem r. 2023, je: 20 pozitivních, 7 neutrálních a 7 negativních. Z toho za první rok 18 pozitivních; 5 neutrálních a 4 negativní a za druhý rok 2 pozitivní, 2 neutrální a 3 negativní, což dalo vzniknout následující tabulce:

počet článků	celkový počet článků po vyhledání "Dohoda o spolupráci Íránu a Číny" (počet včetně článků s marginálním významem)	pozitivní ¹⁰⁹	neutrální	negativní	zanedbatelné
součet za oba roky	34 (40)	20	7	7	6
březen 2021 - březen 2022	27 (32)	18	5	4	5
duben 2022 - březen 2023	7 (8)	2	2	3	1

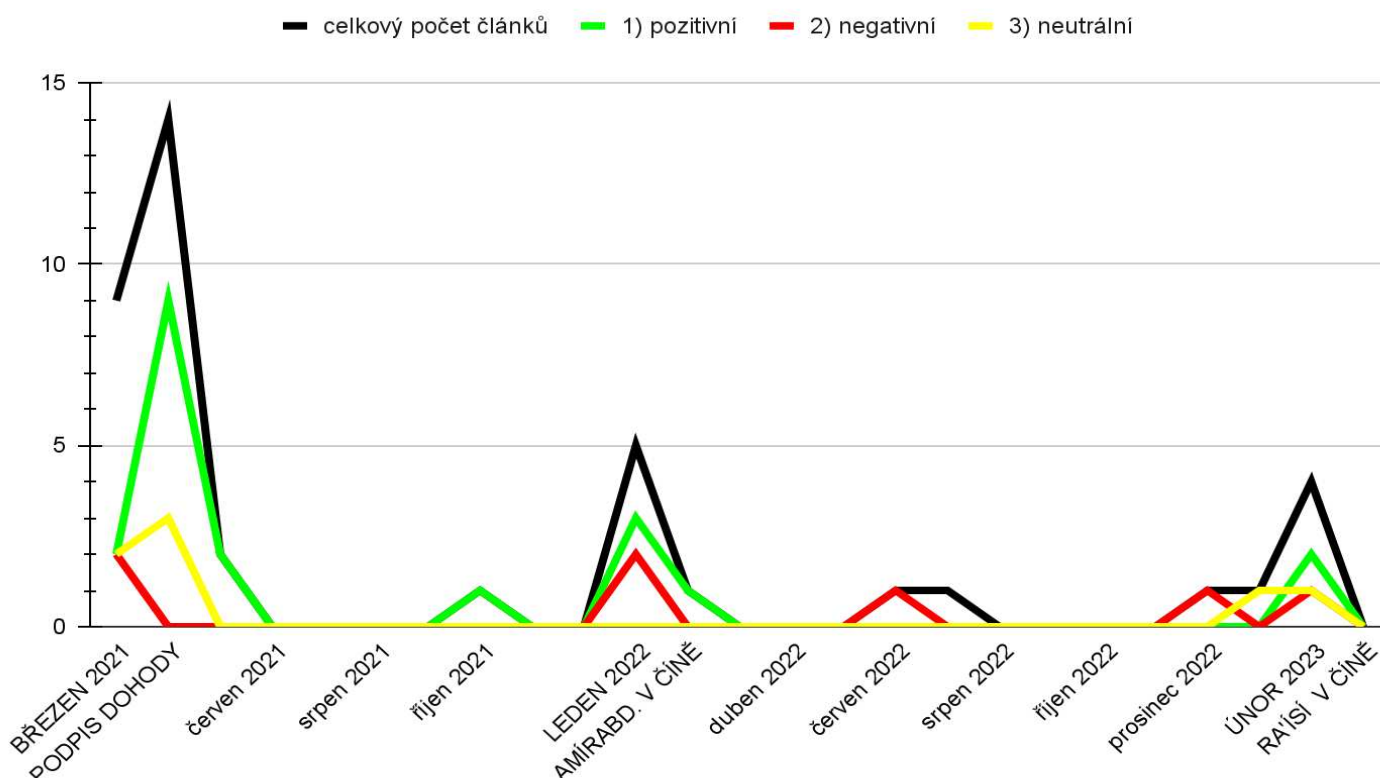
Tabulka 4 - kvantita článků s přiřazenými hodnotícími stanovisky podle let

¹⁰⁹ vzhledem k tomu, že v analýze budu pracovat i s grafem, kde bude nutné používat barvy pro rozlišení jednotlivých funkcí, rozhodl jsem se tyto barvy přenést i do tabulky, aby působila na první pohled přehledně. Barvy jsem vybral podle "semaforu", kde zelená je použita pro pozitivní HS, žlutá pro neutrální a červená pro negativní.

V období od března r. 2021 do března r. 2023 byly na základě vyhledávání “Dohoda o spolupráci Íránu a Číny” na *irdiplomacy* nalezeny a vyhodnoceny následující články: za březen r. 2021 9 článků (čl. 1 - 9), z toho 2 pozitivní, 2 negativní, 2 neutrální a 3 zanedbatelné; za duben 14 článků (čl. 10 - 23), z toho 9 pozitivních, 0 negativních, 3 neutrální a 2 zanedbatelné; za květen 2 pozitivní články (čl. 24 - 25); mezi červnem a zářím žádný článek; v říjnu 1 pozitivní článek (čl. 26); v listopadu a prosinci žádný článek; v lednu r. 2022 5 článků (čl. 27 - 31), z toho 3 pozitivní a 2 negativní; v únoru 1 pozitivní článek (čl. 32); mezi březnem a květnem žádný článek; v červnu 1 negativní článek (čl. 33); v červenci 1 zanedbatelný článek (čl. 34); mezi srpnem a listopadem žádný článek; v prosinci 1 negativní článek (čl. 35); v lednu r. 2023 1 neutrální článek (čl. 36); v únoru 2 pozitivní, 1 negativní a 1 neutrální (čl. 37 - 40); v posledním měsíci březnu r. 2023 nebyl nalezen žádný článek.

Z těchto informací je na první pohled zřejmé, že články reflektující Dohodu o spolupráci nevycházely pravidelně, ale celkem ve třech největších “vlnách”: na jaře r. 2021, v lednu r. 2022 a v zimě r. 2022/2023. Soudě dle obsahu článků je toho příčinou samotný podpis Dohody v březnu r. 2021, návštěva ministra zahraničí Hosejna Amír-Abdollahiána v Pekingu v lednu r. 2022 a poslední vlna spojuje dva milníky ve vzájemných vztazích: návštěva Si Ťin-Pchinga v Saúdské Arábii v prosinci r. 2022 a posléze prezidenta Ebrahíma Ra’ísiho v Pekingu v únoru r. 2023. V rámci kódování jsem pro zaznamenání těchto kvantitativních dat jako optimální způsob zobrazení vytvořil následující graf:

vyhledávání na irdiplomacy: "Dohoda o spolupráci Íránu a Číny"

Graf 1 - kvantita článků s hodnotícími stanovisky podle měsíců

Jak vyplývá z grafu, první vlna článků mezi březnem a květnem r. 2021 přišla v bezprostřední návaznosti na březnový podpis Dohody. V této vlně bylo vydáno 13 pozitivních článků, 5 neutrálních a pouhé 2 negativní. V druhé vlně mezi lednem a únorem r. 2022, která přišla s návštěvou Amír-Abdollahijána v Pekingu, byly napsány 4 pozitivní a 2 negativní články, což je razantně větší poměr negativních článků. Tento trend dále pokračuje a ve vlně mezi prosincem r. 2022 a únorem r. 2023, která se zvedla společně s návštěvou Si Ťin-Pchinga v Saúdské Arábii a následně Ra'íšiho v Číně, evidujeme celkem 2 pozitivní, 2 neutrální a 2 negativní články. Tyto podrobnější kvantitativní údaje opět potvrzují vytyčenou hypotézu. Stále se však jedná o všeobecná kvantitativní data, která v relativně malém množství zkoumaných článků mají sice lepší výpovědní hodnotu, než pouhé rozdělení na roky, avšak stále by se dal uplatnit stejný argument, že šlo o pouhou náhodu a nikoli o trend. Abychom dosáhli vytyčených cílů, je třeba se na zkoumané prameny podívat zevrubněji.

3.2 - Počty výpovědí a intenzita propagace/kritiky v nich obsažené

Tato podkapitola sumarizuje všechny pozitivní a negativní výpovědi ze zkoumaných článků prostřednictvím tabulky. Podobně jako na začátku předchozí kapitoly je zde vzhledem ke složitosti postupu potřeba doplnit úvodní metodologii o některé specifické procesy, které

vedly ke vzniku následujícího schématu. Tabulka obsahuje 11 řádků, které reprezentují měsíce, v nichž byly na *irdiplomacy* vydány články o Dohodě. Tyto řádky jsou dále rozděleny na 40 nevýrazných “pseudo-řádků”, z nich každý reprezentuje jeden článek a řadí je shora dolů od čl. 1 do čl. 40. s tím, že v některých měsících bylo vydáno více článků, v některých žádný.

Sloupce byly rozděleny podle témat, která jsou společná pro pozitivní a negativní výpovědi: o Číně, o Dohodě, o JCPOA apod. Stejná témata totiž byla používána jako argumenty jak v pozitivních, tak v negativních výpovědích. Příkladem budiž téma protiiránských sankcí, které se objevilo napříč negativními výpověďmi, např. “Za současných sankčních podmínek je diskutabilní, jak mohou Čína nebo Rusko s Íránem spolupracovat (čl. 30).” a zároveň pozitivními, např. “Dohoda může navzdory sankcím do Íránu přilákat investory (čl. 29).” Témata, která byla spatřována jak v pozitivních, tak v negativních výpovědích, jsou následující: explicitní chvála/kritika Číny; explicitní chvála/kritika Dohody¹¹⁰; strategický význam Íránu pro Čínu; protiiránské sankce; čínská role v JCPOA; multilateralismus respektive inklinace Íránu k Západu nebo k Východu¹¹¹; zbylých osm témat v posledním sloupci opět vychází z tematického roztřídění v analytické části práce. Tato témata však byla jedinečná jak pro šest pozitivních z nich, tak pro poslední dvě negativní. Sloupce jsou podobně jako řádky dále rozděleny na “pseudo-sloupce”, které reprezentují jednotlivá negativní a pozitivní témata, která byla určena v analytické části práce. Podle předchozí praxe v kvantitativní témata jsou pozitivní výpovědi označeny zelenou barvou a negativní červenou barvou.

Zelenou a červenou barvu v následující tbulce jsem dále rozdělil na tři různé odstíny podle toho, jak intenzivně pro/proti Číně daná výpověď působila. Čím tmavší barva, tím vyhraněnější výpověď, tedy nejsvětlejší zelená je pro Čínu nějakým způsobem pozitivní, tmavší je velmi pozitivní a nejtmaší je extrémně pozitivní. Analogicky to funguje u červeného barvy, respektive negativních výpovědí. Jinými slovy čím intenzivnější barva, tím intenzivnější výpověď ať v jednom, nebo v druhém směru.

Nejsvětlejší odstín jsem zvolil, pokud šlo o argument vyzdvihující nějakou všeobecnost, např. nejsvětlejší zelenou pro výpověď “Čína může být díky svému silnému průmyslu a ekonomice vhodným partnerem pro rozvoj infrastruktury Íránu” (čl. 40). Tmavší odstín byl zvolen v případech, ve kterých šlo o argument čítající několik faktorů za sebou, např. tmavší zelenou pro výpověď “Čína by mohla Íránu pomoci v oblastech těžařské

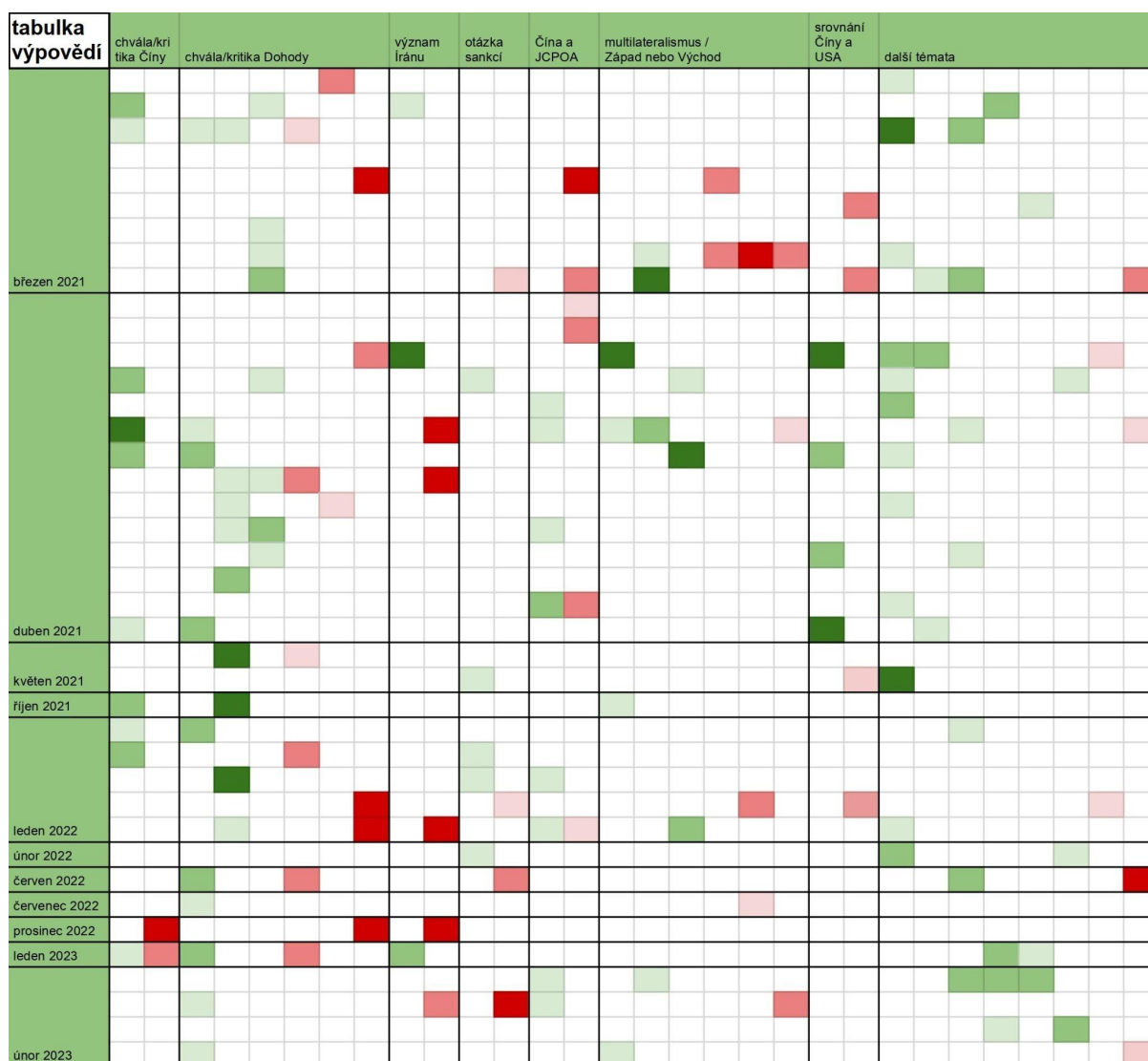
¹¹⁰ Dohodou se zabývaly celkem tři množiny pozitivních výpovědí (viz. 2.1), které byly určeny v analytické kapitole: zdůrazňující přínos, jaký může pro Írán mít spolupráce s Čínou; pozitivně hodnotící podpis Dohody; obhajující Dohodu proti kritikům. Stejně tak se Dohodou zabývaly celkem tři množiny negativních výpovědí (viz 2.2): nabádající k implementaci Dohody; kritizující opožděný podpis Dohody; zdůrazňující nevýhodnou pozici Íránu při podpisu Dohody. Pro zjednodušení bylo těchto 6 témat dáno dohromady do sloupce “chvála/kritika Dohody”.

¹¹¹6 podobných témat sjednoceno do jednoho sloupce viz předchozí ppč.

infrastruktury, rychlovlaků, e-vozidel a solárních elektráren” (čl. 36). Pokud se podobné argumenty kumulovaly a navzájem doplňovaly, vybral jsem nejtmašší zelenou. Nejtmašší zelenou jsem vybral zároveň pŕípadě, že výpověď je značně expresivní, napŕ. “Dohoda je záchranou pro Írán” (čl. 29).

V některých pŕípadech byl proces určování odstínu nejasný a byl založen na hlubším kvalitativním úsudku. Napŕ. u výpovědi “Čína a Írán se zavázaly spolupracovat v zajištění regionální bezpečnosti a v boji proti terorismu” (čl. 38) jsem zvolil nejsvětlejší zelenou, protože sice jde o argument čítající dva různé faktory za sebou, avšak jde o všeobecnosti, které jsou si navíc navzájem svým reálným dopadem velmi blízké. Takovýchto dílčích rozhodnutí padlo během kvalitativní části práce pŕíliš mnoho na to, abych je všechny rozepisoval.

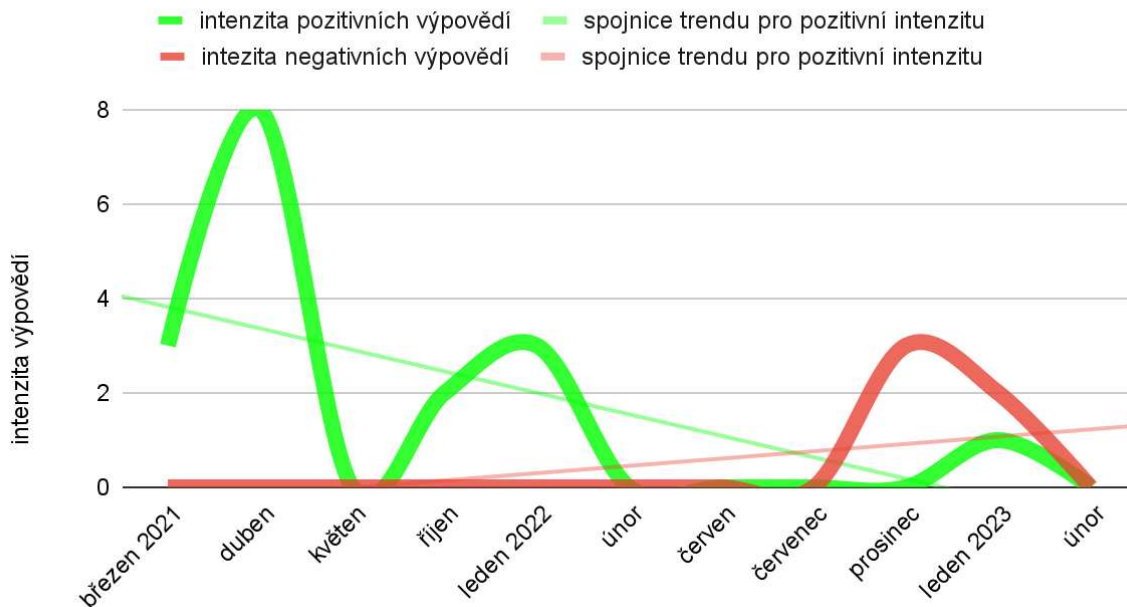
V ojedinělých pŕípadech bylo rozhodování o intenzitě opravdu náročné, napŕ. “Geografická poloha Íránu je stěžejní pro implementaci Nové hedvábné stezky. Źeleznice z jihu na sever země budou významné jak pro Čínu, tak pro Írán” (čl. 36). U této konkrétní výpovědi jsem se rozhodoval mezi nejsvětlejší zelenou a tmavší zelenou. Výpověď sice obsahuje dvě pozitivní informace, což by “nahrávalo” velmi pozitivní výpovědi a tedy tmavému odstínu. Avšak tyto informace jsou poměrně všeobecné a první implikuje druhou, což podle stanovené metody nahrává spíše nejsvětlejší zelené. V tomto pŕípadě jsem se rozhodl zvolit tmavší odstín pro velmi pozitivní výpověď, ačkoli by se dal použít i nejsvětlejší odstín. Tuto metodologickou diskrepanci však pokládám za tolerovatelnou, jelikož takových pŕípadů bylo jen málo v porovnání s velkým množstvím výpovědí. Finální podoba tabulky je následující:

Tabulka 5: intenzita pozitivních a negativních výpovědí seřazených dle témat a měsíců

Odstíny zelené a červené posloužily k přehlednému grafickému zanesení informací do tabulky v rámci kódovacího procesu. K interpretaci tabulky a závěrečné syntéze je však třeba tyto informace dekódovat, abychom se dobrali formulovatelných výsledků, k tomu poslouží čísla, na čemž už není nic komplikovaného: nějakým způsobem pozitivní/negativní výpovědi (nejsvětlejší odstín) mají hodnotu 1, velmi pozitivní/negativní výpovědi (tmavší odstín) mají hodnotu 2, extrémně pozitivní/negativní výpovědi (nejtmavší odstín) mají hodnotu 3. Zbývá poslední část syntézy: jednoduchý graf ke každému tématu a jeho vývoje v čase a následná interpretace na základě politicko-historického kontextu a vlastního obsahu té které výpovědi. Následují grafy k tomu kterému tématu postupně, jak jsou zaznamenána do Tabulky č. 4 zleva doprava. Toto řazení nesleduje žádnou zákonitou logiku a je spíše nahodilé. Kromě křivek pozitivní a negativní intenzity se v každém grafu nachází spojnice trendu k nim přidružená. Následující grafy jsou ve své podstatě velmi jednoduché a intuitivní, není tudíž třeba je dále uvádět.

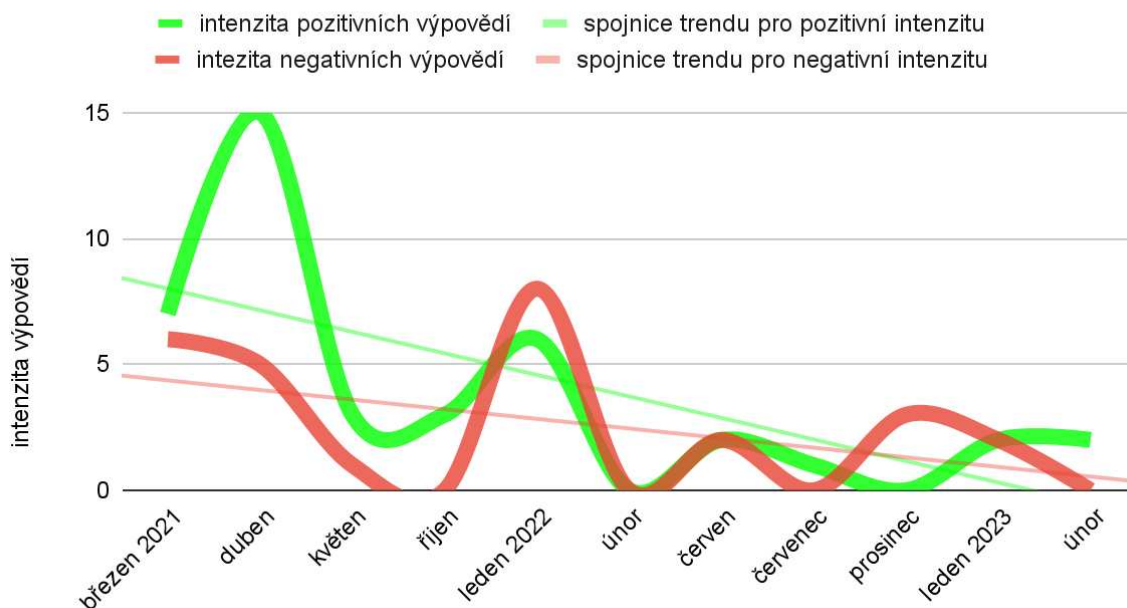
explicitní chvála/kritika Číny

Graf 2: explicitní chvála/kritika Číny

Graf popisující trend chvály a kritiky Číny ukázkovým způsobem potvrzuje moji hypotézu, že postupně začaly převažovat negativní výpovědi. Nejen to, ale zároveň je na grafu zřetelně vidět, že explicitní kritika Číny na doméně *irdiplomacy* celých 21 měsíců po podpisu Dohody neexistovala, až se poměrně razantně spustila v prosinci r. 2022, pokračovala další měsíc v lednu a v únoru r. 2023 s návštěvou prezidenta Ebrahíma Ra'ísiho v Číně opět utichla. S ohledem na obsah této explicitní kritiky vychází najevo, že tato anomálie v grafu byla jednoznačně způsobena návštěvou Si Ťin-Pchinga v Saúdské Arábii v prosinci r. 2022, neboť přímo na ni reagují obě negativní výpovědi: “Čína má s Íránem jasný a otevřený konflikt. Čínsko-iránské vztahy čelí krizi po výročí Si Ťin-Pchinga na půdě Saúdské Arábie o ostrovech v Zálivu. Ty byly pro Teherán velkou ranou. Taková nestoudná agrese jako výroky Si Ťin-Pchinga na území Saúdské Arábie (...)” (čl. 35); “Během návštěvy Si Ťin-Pchinga v Saúdské Arábii se mělo používat označení “Perský záliv”, Čína nepodpořila teritoriální integritu zálivových ostrovů s Íránem, tak jako Írán ve věci Taiwanu” (čl. 36).

explicitní chvála/kritika Dohody

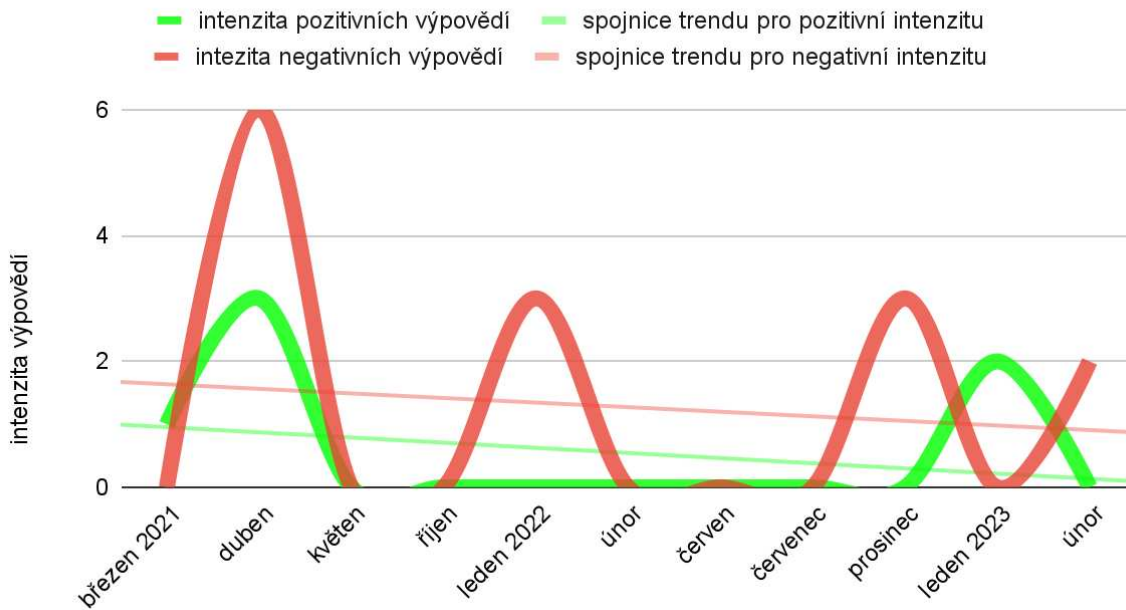
Graf 3: explicitní chvála/kritika Dohody

Podíváme-li se na spojnice trendu pro pozitivní i negativní intenzitu, negativní opět jasně převažuje nad pozitivní v prosinci r. 2022, ve kterém však byl vydán jediný relevantní článek týkající se Dohody, který přímo reaguje na návštěvu Si Ťin-Pchinga v Saúdské Arábii a který je velmi kritický.

Kromě toho však stojí za povšimnutí leden r. 2022, kdy bylo článků o Dohodě vydáno celkem pět (čl. 27 - 31) a intenzita negativních výpovědí zde opět převyšuje pozitivní. Je zde zmíněn například problém komunikace mezi iránskými a čínskými podnikateli (čl. 28) nebo tvrzení, že Dohoda má velký význam pro Írán a malý pro Čínu (čl. 30). Po zevrubnějším prozkoumání těchto výpovědí jsem nenabyl dojmu, že by leden r. 2022 byl z tohoto hlediska výjimečný a převážení negativity mělo svůj důvod. Odchylna v grafu se mi jeví spíše jako faktor nahodilosti.

Hypotéza se však navzdory určitě nahodilosti opět potvrzuje, jelikož v první vlně článků je znát jasný trend intenzivní propagace Číny, který zcela evidentně opadl a negativní články začaly převažovat, a to už před kontroverzní návštěvou Si Ťin-Pchinga v Saúdské Arábii.

význam Íránu pro Čínu

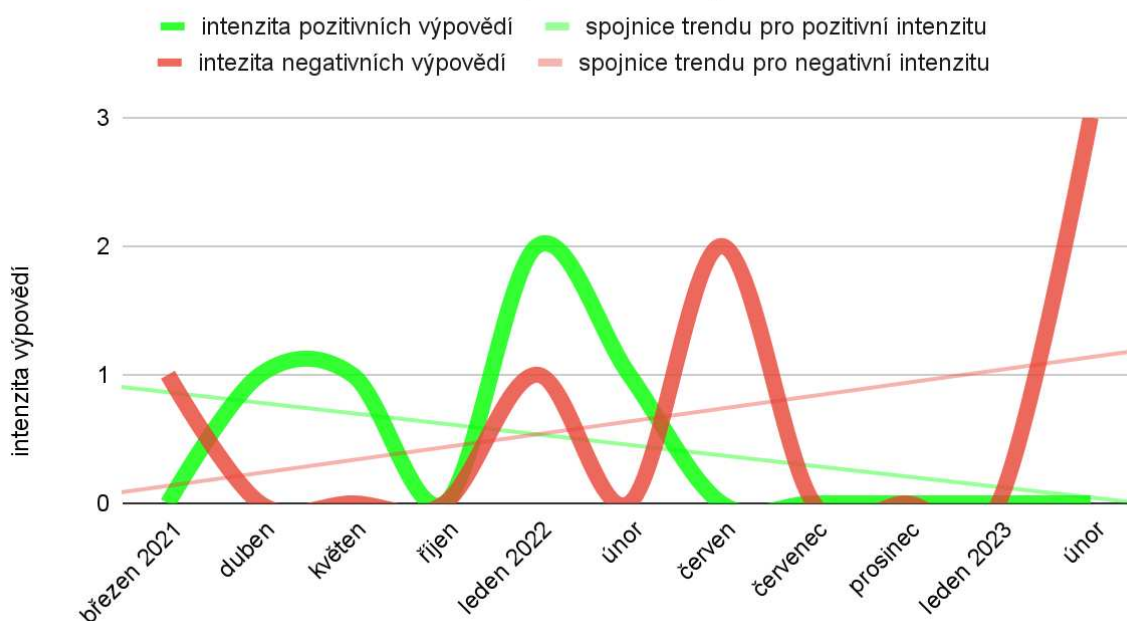

Graf 4: význam Íránu pro Čínu

Tato tematika je jedinečná tím, že zde za dvouleté období zcela jasně převažuje negativita navzdory tomu, že pozitivních článků byl ve zkoumaném materiálu téměř trojnásobek (viz 3.1). Ačkoli je tento zásadní nepoměr překvapivý, skepse vůči důležitosti Íránu pro Čínu překvapivá není, protože už jen vzhledem k velikosti Íránu a Číny a počtu čínských strategických dohod ve světě, je i pro laika evidentní, že Írán pro Čínu nemůže mít až tak velký význam, jako vice versa.

Z toho důvodu jsem se u tohoto tématu rozhodl bedlivěji prozkoumat spíše pozitivní výpovědi, kterých je menšina. Ty argumentují tím, že: v souvislosti s Bidenovou politikou Čína potřebuje Írán víc, než kdy dřív (čl. 2); Írán se nachází na geostrategické pozici, má velký spotřebitelský trh a obrovské energetické zásoby, stejně jako pro Čínu lukrativní směr mezinárodní politiky (čl. 12); geografická poloha Íránu je stěžejní pro implementaci BRI (čl. 36). Navzdory mému očekávání, že půjde o čistou propagandu, mi tato argumentace přišla jako poměrně racionální. Neobjevil jsem žádný faktor, který by mě dovedl k dojmu, že vývoj tohoto tématu v čase by byl ovlivněný nějakou vnější okolností a že není čistě nahodilý. Na základě těchto výsledků týkajících se významu Íránu pro Čínu nelze důvěryhodně potvrdit, nebo vyvrátit hypotézu.

Čína ve vztahu k protiiránským sankcím

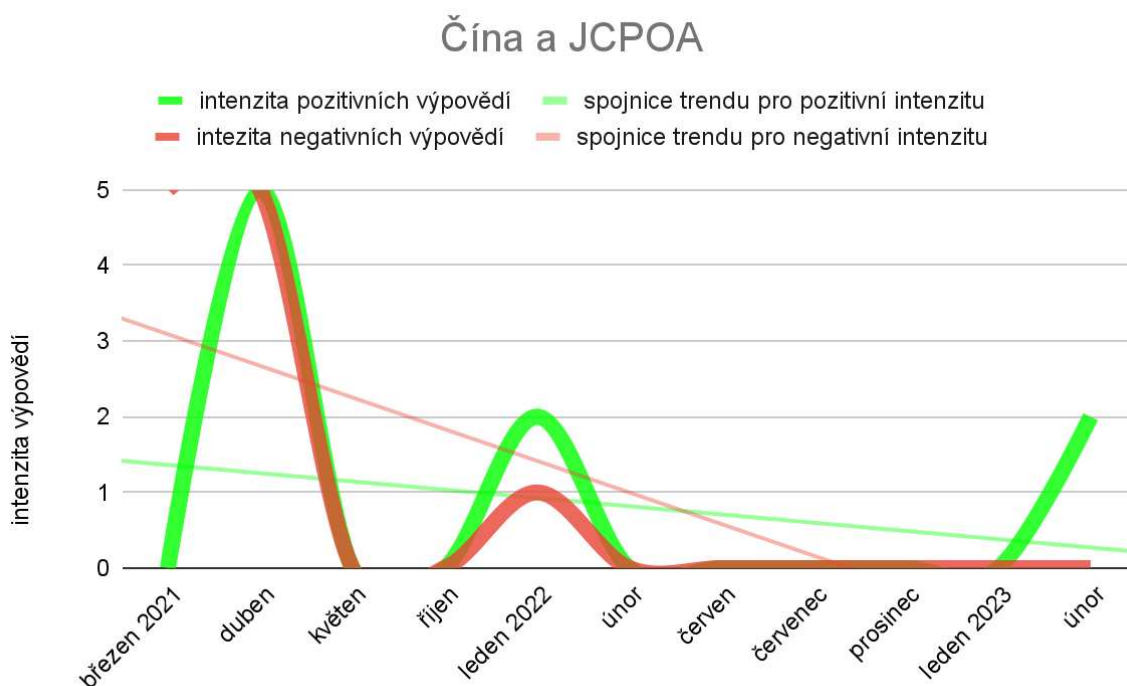
Graf 5: Čína ve vztahu k protiiránským sankcím

U tohoto tématu v průběhu dvou let zcela jasně převážila kritika Číny nad její propagací. Spojnice trendu negativní intenzity výpovědí má jasnou tendenci růst, a to navzdory klesajícímu počtu článků ve vymezeném období. Tento trend se dá na základě obsahu výpovědí vysvětlit současným vývojem socioekonomické situace v Íránu. Ještě v roce 2021 se v článcích spekulovalo, že čínské investice v Íránu závisí na uvolnění amerických sankcí (čl. 9). Následují výpovědi, podle nichž Čína funguje jako mediátor západních protiiránských sankcí (čl. 13) a prostřednictvím Dohody umožňuje Íránu se se sankcemi vypořádat (čl. 25).

V roce 2022 už jsou výpovědi týkající se čínské pozitivní role v protiiránských sankcích znatelně skeptičtější. Jedna pozitivní výpověď podtrhává důležitost spolupráce mezi Íránem a Pekingem za "současné situace" (čl. 28) a druhá akcentuje fakt, že Dohoda může navzdory sankcím do Íránu přilákat investory (čl. 29). Negativní výpověď z ledna r. 2022 tvrdí, že schopnost Číny spolupracovat s Íránem je za současných sankčních podmínek diskutabilní (čl. 30) a následuje červnová výpověď, podle níž by se sankce musely značně uvolnit, aby Čína mohla v Íránu rozsáhle investovat (čl. 33).

Ve zkoumaném období za r. 2023 se sankcí týká jediná, extrémně negativní výpověď, podle níž největší problém pro čínské investory představují sankce, nepokoje a protesty v Íránu a také íránské nastavení obchodního práva (čl. 38). Změna obsahu výpovědí v čase jasně potvrzuje vytyčenou hypotézu, neboť s podpisem Dohody se výpovědi jeví jako plné naděje ve vztahu k Číně, postupně však začala převládat skepse. Ke konci vymezeného období jsou dokonce jako překážka čínsko-íránských vztahů zmíněny

protesty v Íránu, což je samo o sobě překvapivé, neboť to byla jejich jediná explicitní zmínka napříč všemi zkoumanými materiály.

Graf 6: Čína a JCPOA

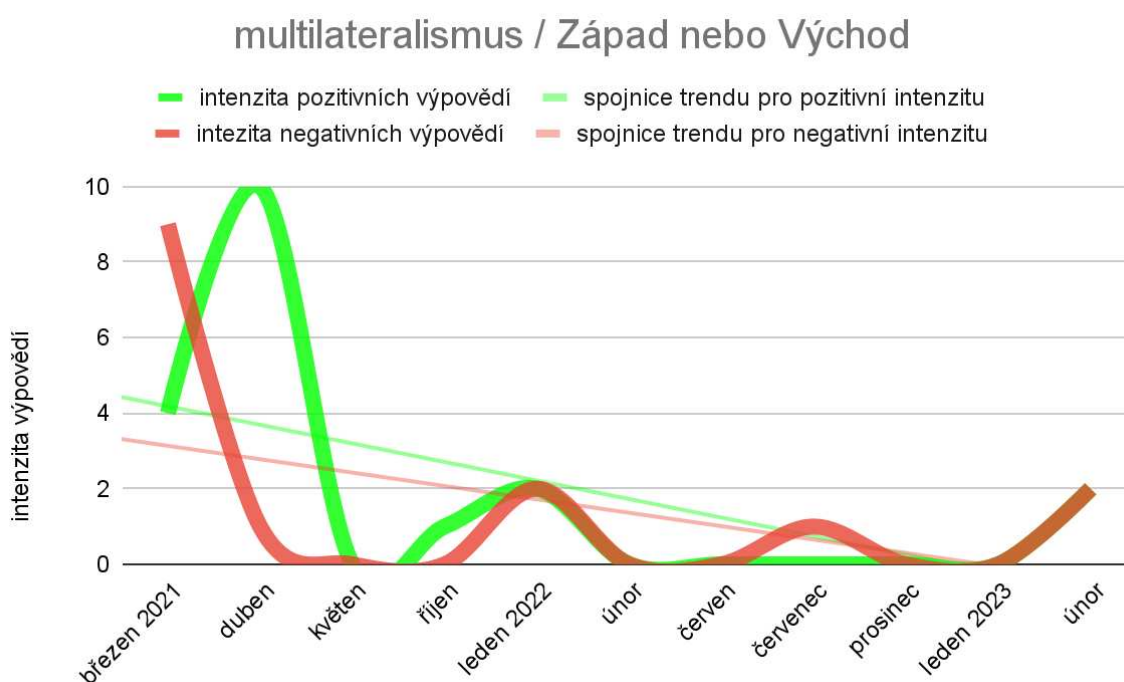
Téma Číny a JCPOA je jediným tématem, v němž negativní spojnice trendu klesá víc, než pozitivní spojnice trendu. Je proto žádoucí projít si téma měsíc po měsíci a na základě získaných informací graf interpretovat. V první vlně článků na jaře r. 2021, která přišla s podpisem Dohody, se objevily pozitivní argumenty, že Dohoda a obnova jaderných jednání přišly ve stejný okamžik, že Dohoda by mohla posloužit jako vyjed JCPOA (čl. 14) a že je hnací silou jaderných jednání (čl. 22).

Negativní intenzita však na jaře r. 2021 u JCPOA narozdíl od ostatních témat převažuje. Opakuje se tvrzení, že Dohoda nemůže být uplatňována bez obnovení JCPOA (čl. 5, 22). Objevuje se argument, že Čína usiluje o Dohodu, aby snížila zájem Íránu na obnovu JCPOA a aby zvýšila jeho závislost na Číně (čl. 5). Podle jiného článku chce Čína především zamezit vývoji íránských jaderných zbraní (čl. 10, 11) a již v minulosti spolupracovala na omezení íránského jaderného programu (čl. 11).

Následuje druhá vlna, ve které už jsou pozitivní výpovědi intenzivnější: Během jaderných jednání v lednu r. 2022 Čína vždy bránila Írán (čl. 29) a důsledkem jaderné krize byl omezen obchod Íránu se Západem na minimum, uvolněné pozice pak byly nahrazeny Čínou, hlavním obchodním partnerem Íránu od r. 2003 (čl. 31). Ve třetí vlně zbývají o JCPOA v souvislosti s Čínou už jen dvě pozitivní výpovědi z února r. 2023. Konec JCPOA

zhoršil ekonomickou situaci Íránu, takže obchod s Čínou je prospěšný (čů. 37) a Čína s Íránem podepsaly společné prohlášení, v němž kritizují západní pokusy o politizaci íránského jaderného programu (čl. 38).

Tento trend poklesu negativních výpovědí lze interpretovat na základě politických nepokojů v Íránu. Írán je v posledních měsících čím dál více sankcionován Spojenými státy a EU po celostátních protestech, jež se vzedmuly na podzim r. 2022.¹¹² Podle mé interpretace íránská vláda po stále větším mezinárodním sankčním nátlaku ztratila naději na obnovení JCPOA. Čína pak zůstala jediným zásadním obchodním partnerem, který se vůči porušování lidských práv nijak nevymezil a může si dovolit určitou míru spolupráce s Íránem navzdory sankcím. Z těchto důvodů dává smysl, že Írán přestal Čínu v souvislosti s JCPOA vykreslovat negativně a naopak začaly převažovat pozitivní výpovědi. Stanovenou hypotézu to však vyvrací.

Graf 7: multilateralismus / Západ nebo Východ

Spojnice trendu nám ukazuje, že i v tomto případě intenzita kritiky Číny, byť jen v relativně malé míře, začala převažovat nad intenzitou její propagace. Multilateralismus, ať už explicitní nebo implicitní, je jedním ze zásadních společných témat soudobé čínské a íránské mezinárodní politiky (viz 1.7). To se projevuje i tím, že napříč námi zkoumanými články se nějakou formou multilateralismu zaobírá hned 6 rozličných témat (viz 2.1 a 2.2),

¹¹² Daphne Psaedakis, Gabriela Baczynska, "U.S., EU, UK impose new sanctions on Iran over protest crackdown," Reuters (2023), <https://www.reuters.com/world/us-imposes-sanctions-iranian-officials-irgc-cooperative-foundation-2023-01-23/>, [navštíveno 20. 7. 2023]

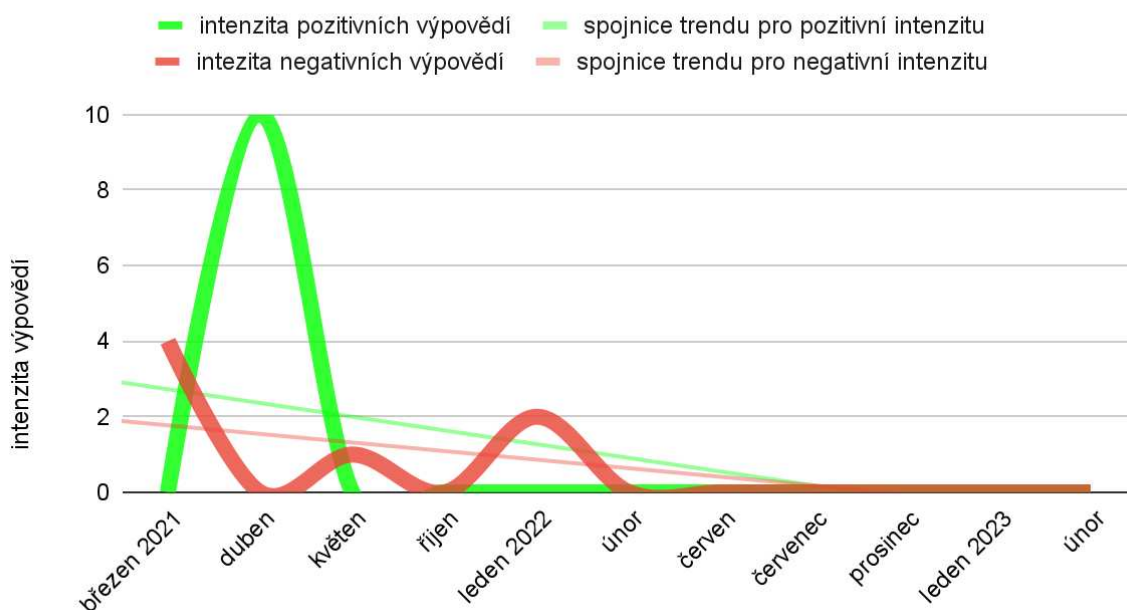
což dalo vzniknout širšímu šestému sloupci v tabulce č. 4. Pro zjednodušení této části výzkumu se zaměřím na články, které se multilateralismem zabývají přímo.

V první vlně článků po podepsání Dohody na jaře r. 2021 se objevila pozitivní zmínka, že součástí Dohody je čínsko-iránská spolupráce v mezinárodní politice a prosazování multilateralismu (čl. 13). Další dubnový vstup vyzdvihuje sílu a potenciál Šanghajské organizace pro spolupráci, která má “potenciál konkurovat svým západním rivalům” (čl. 16). V říjnu r. 2021 se objevuje pochvalná výpověď, podle níž Čína prokázala, že dokáže čelit západním unilaterálním protiiránským nátlakům například nákupem ropy (čl. 26). V lednu r. 2022 přišla zpráva, podle níž Čína odsoudila unilaterální americké sankce proti Íránu (čl. 31).

V první vlně se objevilo negativní tvrzení, že politika směřování na Východ nemůže v íránské politické a diplomatické kultuře fungovat, protože Írán více inklinuje k Západu, než k východu (čl. 8). Podle dalších dvou výpovědí z jara r. 2021 by Írán měl usilovat o vyváženou spolupráci se Západem a Východem (čl. 5, 8). V červnu r. 2022 se vyskytla kritika, podle níž Írán Dohodou porušuje svoji politiku formovanou heslem “ani Západ, ani Východ” (čl. 34). Ostatní výpovědi z tohoto sloupce se multilateralismem zabývají pouze velmi okrajově či nepřímo.

V tomto případě bych výsledek grafu nebral úplně jako potvrzení hypotézy, jako spíš shodu okolností. Nepodařilo se mi totiž rozklíčovat žádnou pravidelnost nebo korelaci s konkrétními událostmi ve vývoji v čase ohledně multilateralismu. Za povšimnutí stojí, že o multilateralismu se otevřeně nezmiňuje žádný pozitivní ani negativní článek ve třetí vlně, tady v zimě na přelomu r. 2022 a r. 2023. To lze interpretovat tak, že současný íránský režim ve své mezinárodní izolaci a socioekonomických problémech řeší palčivější problémy, než je všeobecné směřování světové politiky.

srovnání Číny a USA

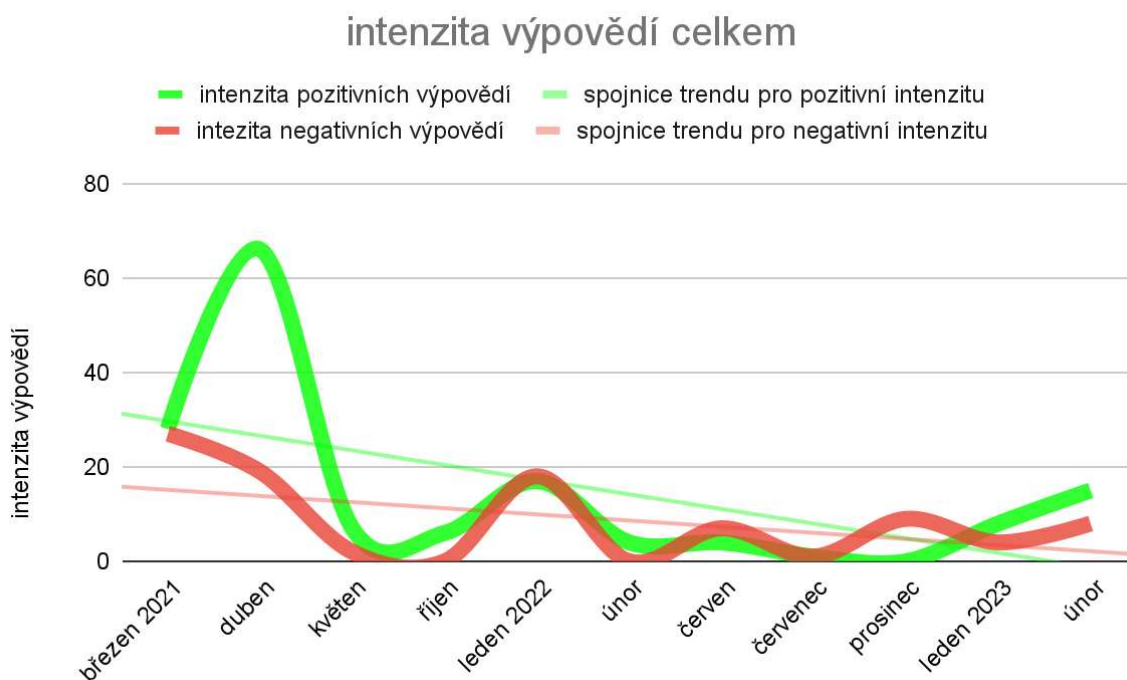
Graf 8: srovnání Číny a USA

Spojnice se zde na první pohled opět jeví v souladu se stanovenou hypotézou. Za povšimnutí stojí, že pozitivní výpovědi se vyskytly pouze v první vlně bezprostředně po podepsání Dohody, všechny dokonce konkrétně dubnu r. 2021. Podle nich má Čína ekonomicky předstihnout USA v následujících letech (čl. 12, 16, 20), Donaldu Trumpovi se nepodařilo navzdory všem snahám zkrotit čínskou ekonomiku (čl. 12) a Čína konkuruje USA růstem svého 14bilionového HDP o 6% ročně (čl. 23).

Ve stejné jarní vlně přišla kritika, která zdůrazňovala, že Čína i USA využívají Írán k tomu, aby se navzájem vydíraly (čl. 5) a že Čína přistoupila k Dohodě jen díky příchodu nové administrativy ve Washingtonu (čl. 9), podle jiného článku je podpis Dohody převážně politickým nátlakem na USA, aby dělaly ústupky (čl. 25). Narozdíl od pozitivních výpovědí se však jedno negativní srovnání s USA objevuje ještě ve druhé vlně. Tato výpověď z ledna r. 2022 kritizuje nepřístupnost Dohody pro širokou veřejnost. Pro srovnání je zde uvedena Dohoda o přátelství mezi USA a Íránem z r. 1955, která byla zveřejněna a dodnes je dostupná na internetu.

Z grafu je patrné, že propagace čínské ekonomické síly a její nadřazenosti vůči ekonomice USA byla silně přítomná bezprostředně po podpisu Dohody, vzápětí však zcela vymizela. Kritika byla o poznání méně intenzivní, za to byla více rozprostřena v čase. Ve třetí a poslední vlně však již žádné srovnávání Číny s USA neprobíhalo, což ve výsledku také podporuje moji hypotézu. V posledních měsících se totiž vztah mezi Íránem a USA ještě zhoršil, především kvůli lidskoprávním problémům v Íránu a íránské podpoře ruské armády

na Ukrajině.¹¹³ Pokud by má hypotéza v tomto případě nebyla platná, Írán by nadále vyzdvihoval Čínu ve srovnání s USA, obzvláště v době, kdy je na ní závislejší, než kdy dřív. To se ale neděje, z čehož lze vyvodit, že propagace Číny se v Íránu vskutku zmenšila a skepe prohloubila. Na základě těchto poznatků jsem usoudil, že téma porovnávání Číny s USA hypotézu jasně potvrzuje.

Graf 9: intenzita výpovědí celkem

Poslední graf je sumarizací všech pozitivních a negativních výpovědí podle intenzity (viz. tabulka 5). Spojnice trendu nám zcela jasně potvrzují hypotézu. Odhlédneme-li od konkrétních témat, je evidentní, že propagace Číny byla v Íránu nejvíce přítomna v první vlně článků bezprostředně po podpisu Dohody. Již ve druhé vlně článků spojené s návštěvou Hosejna Amír-Abdollahiána v Číně v lednu r. 2022 se již poměr pozitivních a negativních článků zásadně proměnil a v lednu byla kritika Číny stejně intenzivní, jako její propagace. Trend kritizování Číny v následujících měsících dále rostl, zatímco propagace klesala. Největší převaha kritiky nastala v prosinci r. 2022, což mělo jasnou souvislost s návštěvou Si Ťin-Pchinga v Saúdské Arábii a tamními společnými protiíránskými prohlášeními. Třetí vlna článků spojená s návštěvou Ebrahíma Ra'ísího v Číně v únoru r.

¹¹³ "Comments: Biden & U.S. Officials on Iran in 2023," The Iran Primer (červenec 2023), <https://iranprimer.usip.org/blog/2023/jan/23/comments-biden-us-officials-iran-2023>, [navštíveno 5. 7. 2023]

2023 s sebou opět přinesla notnou dávku pročínské propagandy. Ne však dost na to, aby to stanovenou hypotézu vyvrátilo. Navíc vlna článků vzápětí ustala, jelikož v březnu už na *Irdiplomacy* nebyl nalezen žádný článek o Dohodě (viz graf č. 1).

3.3 - Dílčí závěr

Prvotní kvantitativní proces rozdělení zkoumaného období na 2 roky potvrdil hypotézu, že ve vyhraněném období začaly postupně převažovat negativní články nad pozitivními, jelikož v prvním roce bylo napsáno 18 pozitivních a 4 negativní články o Číně, zatímco v druhém roce 2 pozitivní a 3 negativní.

Po rozdělení článků dle data vydání podle jednotlivých měsíců vyšlo najevo, že článků týkajících se Dohody bylo nejvíce publikováno bezprostředně po podpisu Dohody, po návštěvě ministra Amír-Abdollahjána v Číně a během návštěvy prezidenta Ra'ísího v Číně. Červená křivka negativních článků se postupem času objevuje v poměru k pozitivním článkům více i na základě druhotného a zevrubnějšího kvalitativního procesu, což také do určité míry potvrzuje moji hypotézu, ale ne zcela, protože v červnu a prosinci r. 2022 byly sice napsány 2 negativní články a žádný pozitivní, avšak v únoru byl napsán jediný negativní článek a 2 pozitivní.

Vzhledem k tomu, že tento kvantitativní závěr se stále zakládá na pouhých jednotkách článků, nabízí se zcela oprávněná námitka, že tento výsledek mohl být dosažen i čistou nahodilostí a tudíž nemá dostatečnou vědeckou výpovědní hodnotu. Právě proto bylo třeba se na články podívat zejména prostřednictvím kvalitativní syntézy.

Kvalitativní syntéza s sebou přinesla řadu výsledků. Rozdělení výpovědí podle jejich intenzity umožnilo jejich přehledné roztřídění dle relevance pro výzkum a jejich následné vyhodnocení pomocí kódovacích schémat a obsahové interpretace. Pozitivní i negativní výpovědi byly rozděleny do osmi zastřešujících témat. U čtyř z nich se hypotéza potvrdila, u dvou se ani nevyvrátila ani nepotvrdila a u jednoho se vyvrátila. Závěrečný graf zahrnující vývoj všech témat v čase najednou hypotézu jasně potvrzuje.

Závěr

V úvodu práce byla položena výzkumná otázka *Jakým způsobem se mezi březnem r. 2021 a březnem r. 2023 proměnil postoj Íránu ke spolupráci s Čínou?* Dle předpokladů byl největší přísun článků týkajících se Dohody na *Irdiplomacy* publikován v návaznosti na její podpis v březnu r. 2021. Na základě téměř všech zpracovaných tabulek a grafů v tomto období zcela jasně převažovala íránská propagace Číny nad její kritikou. I.R.I. si evidentně na jaře r. 2021 od spolupráce s P.R.C. slibovala mnoho. Opakovaně se objevuje tvrzení, že Čína je jednou z nejvýznamnějších hospodářských, politických, obchodních nebo průmyslových zemí na světě, hojně se akcentuje společná starověká u i moderní historie Číny a Íránu a mnoho dalších sdílených znaků. Dohoda je vykreslována jako obrovská šance pro současný Írán a spolupráce s Čínou je spojována s technologickými vymoženostmi na poli infrastruktury, umělé inteligence apod. Pozoruhodné je, že ačkoli mnoho článků vyzdvihuje technologickou a ekonomickou vyspělost Číny, nikde napříč výpověďmi se nezdůrazňuje například to, že čínské produkty mají mnohem nižší kvalitu než západní produkty. To je však zcela zásadní faktor pro čínsko-íránský obchod¹¹⁴ a jeho zamlčování jasně ukazuje na to, že *Irdiplomacy* je navzdory určité pluralitě názorů systematicky cenzurovanou doménou. Již na začátku zkoumaného období se objevovala explicitní kritika spolupráce s Čínou, podle které P.R.C. využívá nevýhodné pozice I.R.I. v mezinárodní komunitě k tomu, aby zvýšila její závislost na spolupráci s Čínou, dále že Írán má historicky mnohem blíže k Západu než k Východu aj. Intenzita kritiky je však podle očekávání násobně nižší než intenzita propagace spolupráce s Čínou.

Již v lednu r. 2022 se však situace zásadně změnila. Jako reakce na návštěvu íránského ministra zahraničí Hosejna Amír-Abdollahíjána v Číně byly na *Irdiplomacy* publikovány nové články týkající se Dohody, a tentokrát už byla kritika spolupráce s Čínou dokonce intenzivnější než její propagace (viž graf 9). Propagace Číny zůstala ve stejném duchu. Čína byla vyzdvihována jako politická a ekonomická světová velmoc, důraz byl kladen na společné rysy čínské a íránské historie, opakovaly se všeobecné fráze, např. že Dohoda je historickou příležitostí v čínsko-íránských vztazích. Současně se začaly vynořovat zásadní problémy, jako komunikace mezi íránskými a čínskými podnikateli či omezení ekonomických vztahů s Čínou na prodej pašované ropy pod cenou. Ukázalo se, že navzdory údajné čínské nezávislosti na americké politice protiíránské sankce představují problém pro implementaci Dohody. Podíváme-li se na obsah výpovědí a vezmeme-li v potaz cenzuru, je evidentní, že I.R.I. po podpisu Dohody rychle “vystřízlivěla” ze svých počátečních očekávání.

¹¹⁴ OEC, “China (CHN) and Iran (IRN) Trade”

Zmínky o nových investicích se v pramenech neobjevily, do Číny bylo dováženo v lednu r. 2022 historicky největší množství ropy, avšak za zlomek její reálné ceny.¹¹⁵

Ve stejné době se zároveň objevilo téma hodné zvýšené pozornosti, Čína totiž odsoudila unilaterální (viz 1.7) americké sankce proti Íránu jako manipulaci s lidskými právy. Jedna výpověď dokonce zmiňuje, že Čína má zájem o Írán mj. kvůli neshodě Západu s Čínou v otázce lidských práv. Je třeba zdůraznit, že P.R.C. ve své mezinárodní politice nebere ohledy na lidská práva, ale pragmaticky spolupracuje se všemi státy bez ohledu na státní zřízení, pokud to považuje za přínosné.¹¹⁶ V případě I.R.I. je však téma relevantní, protože porušování lidských práv v Íránu je vedle jaderného programu jedna z hlavních příčin současných západních sankcí, což snižuje možnosti čínských investic do Íránu. Překvapivé ovšem je i to, že se na *Irdiplomacy* otázka lidských práv vůbec objevuje, jakožto téma pro íránský režim samozřejmě velmi citlivé. Zmínky se objevily v článcích z října r. 2021 (čl. 26) a ledna r. 2022 (čl. 31), tedy několik měsíců před vypuknutím celospolečenských protestů v Íránu v souvislosti se smrtí Mahsy Amíní. Poté se již na *Irdiplomacy* o lidských právech nepíše, což lze také interpretovat jako projev cenzury. Koneckonců i podle Reportérů bez hranic cenzura v Íránu za poslední rok zásadně posílila.

¹¹⁷

Jak prokázal můj výzkum, s postupem času se negativní postoj Íránu stával čím dál intenzivnější (graf 9). Na výpovědích z r. 2022 kritizujících spolupráci s Čínou se projevuje, že pod záštitou Dohody nebyl odstartován žádný projekt na zpracování ropy či plynu. Zároveň se začala snižovat důvěra v íránské státníky, v souvislosti s čínskými investicemi byly například zpochybňovány předpovědi ministra ropy. Objevuje se kritika íránské “chaotické” politiky, která měla mít vedle sankcí špatný vliv na čínské investice. Nejdůraznější kritika Číny však vyvstala v souvislosti s návštěvou čínského prezidenta Si-Ťin Pchinga v Saúdské Arábii (viz 1.8). V prosinci r. 2022 následovala na *Irdiplomacy* vlna komentářů o otevřeném konfliktu Číny s Íránem, falešné představě íránského režimu o vztazích s Čínou a rovněž články kritizující Si Ťin-Pchinga a jeho návštěvu v Saúdské Arábii jako akt “nestoudné agrese”.

V souvislosti se Si Ťin-Pchingovou návštěvou v Saúdské Arábii se na *Irdiplomacy* dokonce objevila otevřená kritika íránské vlády. Podle jednoho článku měla I.R.I. na čínské výroky adekvátně zareagovat, ale vzhledem k domácím problémům a mezinárodnímu postavení si protičínskou reakci nemohla dovolit. Ministr zahraničí Amír-Abdolláhján pouze zveřejnil na *Twitteru*, že Írán “nemá s nikým žádný spor”. Celá situace ukázala, že Írán pro Čínu není plnohodnotným obchodním partnerem, jako spíš pasivním a “submisivním”

¹¹⁵ Aizhu, Lawler, “China buys more Iranian oil now than it did before sanctions, data shows.”

¹¹⁶ Matouš Horčíčka a Eduard Soukup, “Čínská spolupráce s Katarom,” Sinopsis (srpen 2023), <https://sinopsis.cz/cinska-spoluprace-s-katarom/>, [navštíveno 5. 8. 2023]

¹¹⁷ Reporters without Borders, “Iran.”

zdrojem levných energií. Tento vztah má ve své podstatě blíže k vazalství nežli k jednání dvou suverénních států. Markantní nepoměr navíc umocnilo zveřejnění pochybností o jednání vlády vůči Číně právě na oficiálním íránském oficiálním médiu, jinak též cenzurovaném.

Navzdory eskalaci negativních komentářů ke konci r. 2022 ve zkoumaných člancích nadále pokračovala hojná propaganda spolupráce s Čínou, aniž by však došlo k zásadní proměně obsahu. Opakují se již známé všeobecnosti, že I.R.I. a P.R.C. jsou stabilními a dlouhodobými spojenci, že geografická poloha Íránu je stěžejní pro BRI (viz 1.4) a že Čína by mohla Íránu pomoci v budování infrastruktury, v technologickém vývoji apod. Určitá očekávání vzbudila návštěva prezidenta Ra'ísího v Číně v únoru r. 2023 (viz 1.8). V propagaci se kromě již mnohokrát recyklovaných frází objevují nové souvislosti, jako např. tvrzení, že návštěva přišla v kritickém období pro obě země, že Si Ťin-Pchingova pozvánka Ra'ísího do Číny poslouží íránské teritoriální integritě a implementaci Dohody. V únoru se však kromě právně nezávazných memorand o porozumění neobjevily žádné zmínky reálných projevů implementace Dohody a v březnu dokonce nebyl o Dohodě publikován žádný článek. Za současných okolností mezinárodních sankcí a nerovného partnerství mezi Čínou a Íránem vše nasvědčuje tomu, že veřejná prohlášení o implementaci Dohody zůstávají pouhou fasádou. Nedávná historie ukázala, že P.R.C. si ve své pragmatické mezinárodní politice dobře uvědomuje, že za současných okolností by se jí rozsáhlé investice do Íránu nevyplatily a místo toho preferuje spolupráci se stabilními a centralizovanými vládami, jako například se státy GCC.¹¹⁸

Zajímavé je, že navzdory mnoha skutečnostem relevantních pro diplomatické analýzy, které přímo vybízely k publikování na *Irdiplomacy* v souvislosti s prezidentskou návštěvou, v únoru vyšly pouhé čtyři články a v březnu již žádný. Z toho jeden zcela v rozporu s obsahem ostatních článků popisoval "úspěchy" I.R.I., jíž se podařilo s Čínou uzavřít smlouvy o vývozu íránských jablek, mléčných výrobků a mořských plodů na čínský trh. Tuto diskrepanci lze interpretovat jako projev deziluze íránské vlády, která si uvědomuje neúspěch Dohody, a tak prezentuje zcela zanedbatelné smlouvy jako veliký úspěch íránské diplomacie.

Kromě zodpovězení výzkumné otázky bylo třeba potvrdit či vyvrátit předeslanou hypotézu, podle které íránská propagace Číny během dvou let postupně klesala, až začala převažovat kritika. Prvotní kvantitativní syntéza prokázala, že ve vytyčeném období vskutku začaly postupně převažovat negativní články nad pozitivními, jelikož v prvním roce bylo napsáno 18 pozitivních a 4 negativní články o Číně, zatímco v druhém roce 2 pozitivní a 3

¹¹⁸ Jesse Marks, "China's Humanitarian Efforts Fail to Measure up in the Middle East," *The Diplomat* (duben 2023), <https://thediplomat.com/2023/04/chinas-humanitarian-efforts-fail-to-measure-up-in-the-middle-east/>, [navštíveno 20. 7. 2023]

negativní. Už jen fakt, že článků o Dohodě bylo postupně publikováno nepoměrně méně poukazuje na to, že jí íránská vláda přikládala nižší význam.

Relativně nízký počet článků ve dvouletém období bylo potřeba rozdělit do kratších časových úseků, přirozená volba padla na měsíce. Rozdělení let na měsíce ukázalo, že články byly na *Irdiplomacy* vydávány ve třech hlavních "vlnách", a to po samotném podpisu Dohody v březnu r. 2021, po návštěvě íránského ministra zahraničí Hosejna Amír-Abdollahíána v Číně v lednu r. 2022 a po návštěvě íránského prezidenta Ebrahíma Ra'ísího v Číně v únoru r. 2023 (viz graf 1). Rozdělení materiálu podle měsíců a následně vyhotovený graf rovněž výzkum přiblížily o krok blíže k potvrzení hypotézy.

Shrnutím výstupů celkové analýzy, tedy kvantitativní i kvalitativní části práce, docházíme k následujícím závěrům: Co se týče explicitní propagace, respektive kritiky Číny (viz graf 2), obsahová analýza tohoto tématu hypotézu potvrdila a zároveň umožnila odpovědět na výzkumnou otázku, jak se v tomto případě změnil postoj Íránu ke spolupráci s Čínou. Íránská explicitní propagace Číny byla nejvíce zastoupena bezprostředně po podpisu Dohody a postupně opadla, až byla ke konci zkoumaného období sotva znatelná. Kritika namířená proti Číně se naopak během dvou let vzedmula. Postoj Íránu se zásadně změnil v prosinci r. 2022, kdy se objevily otevřeně protičínské komentáře reagující na návštěvu Si Ťin-Pchinga v Saúdské Arábii (viz 1.8).

Výzkum explicitní propagace a kritiky samotné Dohody (graf 3) taktéž hypotézu potvrdil, kritika začala převažovat nad propagací. Kritika Dohody byla nejvíce zastoupena ve druhé vlně článků v lednu r. 2022, obsah komentářů však neprokázal žádnou pravidelnost či korelaci s aktuálními událostmi a vývojem v čase. Postoj Íránu k Dohodě a tedy i ke spolupráci s Čínou se v čase sice zhoršil, ale obsahová analýza pro to neposkytla dostatečné vysvětlení.

Další zkoumané téma obsažené v pozitivních i negativních výpovědích byly komentáře hodnotící význam Íránu pro Čínu (graf 4). Šlo o jediné téma, ve kterém kritika spolupráce s Čínou od začátku do konce vymezeného období jednoznačně převažovala nad její propagací. Hypotéza se tedy nepotvrdila ani nevyvrátila, protože negativita převažovala od samého začátku. Navíc změna v čase zhruba odpovídala poklesu počtu článků během dvou let. Dalo by se tedy říct, že co se týká prismatu na význam I.R.I. pro P.R.C., přístup Íránu ke spolupráci s Čínou se nezměnil.

Také téma protiíránských sankcí v souvislosti s Čínou bylo bohatě zastoupeno jak v pozitivních tak negativních člancích (graf 5). Graf ukázal, že negativní výpovědi časem zcela jasně převážily nad pozitivními, což potvrdilo moji hypotézu. Írán zpočátku vkládal značné naděje do spolupráce s Čínou, kterou vnímal jako potenciálního "zachránce" problematické ekonomické situace násobené sankcemi. Postupně však začal na *irdiplomacy* převažovat

názor, že Čína si nedovolí sankcím příliš vzdorovat a že čínské investice v Íránu jsou do velké míry sankcemi omezeny.

JCPOA bylo jediné téma, u něhož byla hypotéza jasně vyvrácena (graf 6). I.R.I. byla totiž za poslední rok vystavena čím dál tím intenzivnějším sankcím kvůli násilnému potlačování protestů a podpoře ruské agrese na Ukrajině. V tomto kontextu Írán postupně ztratil naději na obnovení JCPOA. Čína zůstala hlavním obchodním partnerem Íránu, jelikož se vůči porušování lidských práv a podpoře Ruska zásadně nevymezila. Za těchto okolností je logické, že Írán přestal Čínu v souvislosti s JCPOA vykreslovat negativně a naopak začaly převažovat pozitivní výpovědi (viz 1.5).

Argumentace multilateralismem se v čase nevyvíjela podle zásadních změn. Ač kritika začala zvolna převažovat podobně jako u ostatních témat (viz graf 7), výsledky kvantitativního výzkumu zde ani nepotvrdily, ani nevyvrátily hypotézu. Za povšimnutí stojí, že koncem zkoumaného období se multilateralismus v článcích přestal objevovat úplně. To lze interpretovat tak, že současný íránský režim ve své mezinárodní izolaci a socioekonomických problémech řeší palčivější problémy, než je všeobecné směřování světové politiky.

V otázce porovnávání Číny s USA je z grafu je patrné (graf 8), že propagace čínské ekonomické síly a její nadřazenosti vůči ekonomice USA byla silně přítomná bezprostředně po podpisu Dohody, vzápětí však zcela vymizela. Kritika byla o poznání méně intenzivní, za to byla více rozprostřena v čase. Ve třetí a poslední vlně článků však již žádné srovnávání Číny s USA neprobíhalo, což podporuje stanovenou hypotézu. V posledních měsících se totiž vztah mezi Íránem a USA ještě zhoršil, především kvůli lidskoprávním problémům v Íránu a íránské podpoře ruské armády na Ukrajině.¹¹⁹ Pokud by má hypotéza v tomto případě nebyla platná, Írán by nadále vyzdvihoval Čínu ve srovnání s USA, obzvláště v době, kdy je na ní závislejší, než kdy dřív. Na základě těchto poznatků jsem usoudil, že téma porovnávání Číny s USA hypotézu jasně potvrzuje.

Na základě informací vystupujících z grafů se u čtyř témat hypotéza potvrdila (explicitní chvála/kritika Číny, explicitní chvála/kritika Dohody, Čína ve vztahu k protiíránským sankcím, srovnání Číny a USA), u dvou nebyla ani potvrzena ani vyvrácena (význam Íránu pro Čínu, multilateralismus / Západ nebo Východ) a u jednoho byla vyvrácena (Čína a JCPOA). Poslední graf, který shrnoval vývoj intenzity všech pozitivních a negativních výpovědí ve vymezeném období bez ohledu na téma, jasně hypotézu potvrdil (graf 9). Na základě těchto výstupů lze kvantitativní syntézu uzavřít s tím, že hypotéza byla potvrzena.

¹¹⁹ "Comments: Biden & U.S. Officials on Iran in 2023," The Iran Primer (červenec 2023), <https://iranprimer.usip.org/blog/2023/jan/23/comments-biden-us-officials-iran-2023> [navštíveno 5. 7. 2023]

Navzdory tomu, že se podařilo odpovědět na výzkumnou otázku a potvrdit hypotézu, během výzkumu jsem čelil několika problémům. K informačnímu zkreslení došlo hned u samotného pramene, kde vyhledávání nehledě na kombinaci klíčových slov pokaždé zobrazilo přesně sto článků, což je evidentní projev nekvalitně naprogramovaného webu. Menší komplikaci způsobilo povinné formátování do PDF/A, které se negativně projevilo na estetice a přehlednosti přílohové tabulky. Dalším omezením byl úzus o obvyklém rozsahu diplomové práce. Pokud by došlo k jejímu rozvinutí např. v disertaci, vyskytl by se prostor pro syntézu neutrálních výpovědí, která by výsledky obohatila o další rozměr. Zároveň by jistě byla přínosná komparace provedeného výzkumu s analýzou analogického pramene v čínštině.

Seznam použité literatury

Prameny

články z domény *irdiplomacy.ir* (viz tabulka v digitální příloze diplomové práce)

Dostupná i online na

https://docs.google.com/document/d/18SHvC5T0yMwlhsUD_8mMRNQ4AzrOmKt7CEW2vjeut7c/edit?usp=sharing

Knihy

- Beneš, Vít, Petr Drulák. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008.
- Crossley, Noële. *Multilateralism Versus Unilateralism: The Relevance of the United Nations in a Unipolar World*. Frankfurt nad Mohanem: Peter Lang, 2008.
- Ehteshami, Anoushiravan, Reza Molavi. *Iran and the International System*. Londýn: Routledge, 2011.
- Garver, John W. *China and Iran: Ancient Partners in a Post-Imperial World*. Londýn, Seattle: University of Washington Press, 2006.
- Kane, Thomas M. *Theoretical Roots of Foreign Policy: Machiavelli and American Unilateralism*. Abingdon, New York: Routledge, 2006.
- Krippendorff, Klaus. *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*, Thousand Oaks: Sage Publications, 2019.
- Leandro, Francisco José B. S., Carlos Branco, Flavius Caba-Maria. *The Geopolitics of Iran*. Singapur: Palgrave Macmillan, 2021.
- Molavi, Afshin. *The Soul of Iran: A Nation's Struggle for Freedom*. New York: W. W. Norton & Company, 2002.
- Prestowitz, Clyde. *Rogue Nation: American Unilateralism and the Failure of Good Intentions*. New York: Basic Books, 2003.
- Schulz, Winfried, Helmut Scherer, Lutz Hagen, Irena Reifová, Jakub Končelík. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 2004.
- Scobell, Andrew, Alireza Nader. *China in the Middle East: The Wary Dragon*. Santa Monica: RAND Corporation, 2016.
- Sintusingha, Sidh, Hao Wu, Wenqi Lin, Sun Sheng Han, Bo Qin. *International Perspectives on the Belt and Road Initiative: A Bottom-up Approach*. Abingdon, New York: Routledge, 2021.
- Tabatabai, Ariane a Dina Esfandiary. *Triple-Axis: Iran's Relations with Russia and China*. Londýn: I.B. Tauris, 2021.
- Zelnick, Robert. *Israel's Unilateralism: Beyond Gaza*. Stanford: Hoover Institution, 2006.

Články

- Aštari, Mehdí, Alí Púrqašáb Emrí, Fachr Aldín Abú'je. "Taqábel-e čand-džánebe-gerájí va jek-džánebe-gerájí dar džám'e džahání" (Kontrast multilateralismu a unilateralismu ve světovém společenství). *Iranian Political Sociology Quarterly* 1, no.9 (2019): 2367-2380. https://jou.spsiran.ir/article_151703_90f7542058f5a420c16b7c86aafdf3fb.pdf. [navštíveno 25. 1. 2023].
- Byrne, Malcolm. "CIA Confirms Role in 1953 Iran Coup." *National Security Archive Electronic Briefing Book*, No. 435 (srpen 2013): 34. https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB435/#_ftn. [navštíveno 15. 6. 2023].
- Farhang, Mansour. "Reviewed Work: U.S. Foreign Policy and the Shah: Building a Client State in Iran Mark J. Gasiorowski." *International Journal of Middle East Studies* 26, no. 1 (únor 1994): 148–50. <http://www.jstor.org/stable/164079>. [navštíveno 17. 6. 2023].
- Fulton, Jonathan. "The China–Iran Comprehensive Strategic Partnership: A Tale of two Regional Security Complexes." *Asian Affairs* 53, no. 1 (2022): 158.
- Garver, John W. "China and the Iran Nuclear Negotiations." *Oxford University Press* (2018).
- Garver, John W. "China-Iran Relations: Cautious Friendship with America's Nemesis." *China Report* 49, no. 1 (červen 2013): 69. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0009445513479247>. [navštíveno 15. 6. 2023].
- Golestání, Hámád Amrí, Behrúz Šodžá'jí. "Moqájese Rúje-kard-e jek-džánebe-gerájí va čand-džánebe-gerájí-je Ílát, motahade dar qabál parvande-e haste-je Írán" (Porovnání unilaterálního a multilaterálního postoje Spojených států k íránské jaderné otázce). *International Political Research Quarterly* 31 (2016): 167-196.
- Hinck, Robert, Skye Coolie. "Media Narrative Analysis: Iranian, Russian, and Chinese News Coverage of the Future of Afghanistanm." *Oklahoma State University, Monmouth College*, (prosinec 2018): 15-16. https://nsiteam.com/social/wp-content/uploads/2018/12/OSU_Afghan-Phase-Final-Media-Summary-11.15-Final.pdf. [navštíveno 20. 6. 2023].
- Khanmohammadi, Sarvenaz, Degang Sun. "China-Iran strategic cooperation agreement in the changing international system," *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies* 16, no. 1 (2022): 28.
- Liu, Jun, Lei Wu. "Key Issues in China-Iran Relations." *Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia)* 4, no. 1 (2010): 51. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/19370679.2010.12023147>. [navštíveno 20. 6. 2023].
- Malik, Ahmad Rashid. "Reviewed Work: The New Great Game: China and South and Central Asia in the Era of Reform Thomas Finger." *Strategic Studies* 37, no. 3 (podzim 2017): 168–71. <https://www.jstor.org/stable/48537564>. [navštíveno 17. 6. 2023].
- Pírsalámí, Faríborz Erghvání. "Eghláníjat estrátežík-e Čín va ravábet dafá'jí - omníjati bá Írán" (Strategické uvažování Číny a její bezpečnostní vztahy s Íránem). *International Relations Research Quarterly* 1, no. 21 (leden 2016).

http://www.iisajournals.ir/article_45854_8ce2d1464803f935381173b51d2564dd.pdf. [navštíveno 23. 2. 2023].

- Pírsalámí, Faríborz Erghvání. "Ravábet-e Írán va Čín dar doure-je Ahmadínežád: Sijísat-e negáh be šarq va tásirát-e sáchtári" (Vztahy mezi Íránem a Čínou během Ahmadínežádova období: Politika pohledu na východ a strukturální efekty). *International Relations Studies Quarterly* 8, no. 32 (2016) (únor 2016). https://prb.ctb.iau.ir/article_521448_3550529be5aa1614b33307e99a9b8679.pdf. [navštíveno 23. 2. 2023].
- Stanzel, Angela. "China's Path to Geopolitics: Case Study on China's Iran Policy at the Intersection of Regional Interests and Global Power Rivalry." *SWP Research Paper* 5, (únor 2022): 21. https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2022RP05_China_IranPolicy.pdf. [navštíveno 17. 6. 2023]
- Steibel, Fabro, Milena Marinkova. "Positive, Negative, or Neutral? The "Appraisal" Variable in Content Analysis Studies of the Media." *E-Compós* (prosinec 2013): 3-8. https://www.researchgate.net/publication/296195842_Positive_Negative_or_Neutral_The_Appraisal_Variable_in_Content_Analysis_Studies_of_the_Media. [navštíveno 16. 5. 2023].

Internetové zdroje

- Aizhu, Chen, Alex Lawler. "China buys more Iranian oil now than it did before sanctions, data shows." Reuters (leden 2022). <https://www.reuters.com/world/china/china-buys-more-iranian-oil-now-than-it-did-before-sanctions-data-shows-2022-03-01/>. [navštíveno 16. 6. 2023].
- Álemí, Abdulrezá. "Írán va Čín; zarúrathá va váq'ejathá-je hamkárí moteqábel dar tqábelhá-je džadíd džahání" (Írán a Čína; Nutnosti a realie vzájemné spolupráce v nových globálních konfrontacích). *Irdiplomacy* (duben 2021). <http://irdiplomacy.ir/fa/news/2001428>. [navštíveno 22. 1. 2023].
- BBC. "Iran nuclear deal: What it all means." (listopad 2021). <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-33521655>. [navštíveno 15. 6. 2023].
- Bendeich, Mark, Parisa Hafezi. "China pushing billions into Iranian economy as Western firms stall." Reuters (listopad 2017). <https://www.reuters.com/article/us-iran-nuclear-china-idUSKBN1DU225>. [navštíveno 13. 5. 2023].
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "Azerbaijan." *Encyclopedia Britannica* (2023). <https://www.britannica.com/place/Azerbaijan/Russian-suzerainty#ref481443>. [navštíveno 17. 6. 2023].
- Charází, Sejjed Mohammad Sádegh. "O nás." *Irdiplomacy* (červenec 2018). (<http://irdiplomacy.ir/fa/news/1977595/دربار-دما>). [navštíveno 12. 1. 2023].
- Constitute Project. "Iran (Islamic Republic of)'s Constitution of 1979 with Amendments through 1989." (duben 2022): 34. https://www.constituteproject.org/constitution/Iran_1989.pdf. [navštíveno 15. 6. 2023].
- Council of the European Union. "Measures in response to the use of Iranian drones in Russian aggression." (červenec 2023). <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/iran/>. [navštíveno 21. července 2023].

- Falláhi, Ehsán. “Analýza bilaterálních vztahů Číny a Íránu: Rozdíl mezi očekáváními a skutečností.” University of Isfahan (leden 2020). <https://www.researchgate.net/publication/352132822>. [navštíveno 23. 2. 2023].
- Gieling, Saskia M. “Iran-Iraq War.” Encyclopædia Iranica (prosinec 2006). <https://www.iranicaonline.org/articles/iraq-vii-iran-iraq-war>. [navštíveno 19. 6. 2023].
- Hladíková, Kamila. “Existuje v Číně „veřejné mínění“?” Sinopsis (březen 2022). <https://sinopsis.cz/existuje-v-cine-verejne-mineni/>, [navštíveno 19.7. 2023].
- Horčíčka, Matouš Eduard Soukup. “Čínská spolupráce s Katarem.” Sinopsis (srpen 2023). <https://sinopsis.cz/cinska-spoluprace-s-katarem/>. [navštíveno 5. 8. 2023].
- Horčíčka, Matouš, Eduard Soukup. “Čínský vstup na Blízký východ: Írán a Saúdská Arábie.” Deník Referendum (červen 2023). <https://denikreferendum.cz/clanek/35317-cinsky-vstup-na-blizky-vychod-iran-a-saudska-arabie>. [navštíveno 17. 6. 2023].
- Iran's Metropolises News Agency. “Tákíd-e Ra'ísí bar čand-džánebe-gerájí eqtesádí va taqvíjat-e síasat hamsájegí” (Ra'ísího důraz na ekonomický multilateralismus a posílení politiky sousedství). (září 2021). <https://www.imna.ir/news/522660/>. [navštíveno 27. 1. 2023].
- Iran Primer (The). “Comments: Biden & U.S. Officials on Iran in 2023.” (červenec 2023). <https://iranprimer.usip.org/blog/2023/jan/23/comments-biden-us-officials-iran-2023>. [navštíveno 5. 7. 2023].
- Irdiplomacy. “Džazíját džadíd az qarárdád-e bíst-o-pandž sále-je Írán va Čín.” (Nové podrobnosti o 25leté smlouvě mezi Íránem a Čínou) Irdiplomacy (červen 2020). <http://irdiplomacy.ir/fa/news/1993164/>. [navštíveno 21. 7. 2021].
- Jones, Steve. “What Is Multilateralism?” ThoughtCo (květen 2019). <https://www.thoughtco.com/what-is-multilateralism-3310371>. [navštíveno 24. 1. 2023].
- Khomeini, Ruhollah. “Government of the Jurist (Valayat-e Faqeeh),” Iran Chamber Society https://www.iranchamber.com/history/rkhomeini/books/velayat_faqeeh.pdf. [navštíveno 19.7. 2023].
- Lee, Lizz, Bernard Orr. “China, Iran call for Iran sanctions to be lifted; Xi to visit.” Reuters (únor 2023). <https://www.reuters.com/world/china-iran-call-iran-sanctions-be-lifted-xi-visit-2023-02-16/>. [navštíveno 21. 7. 2023].
- Marks, Jesse. “China's Humanitarian Efforts Fail to Measure up in the Middle East.” The Diplomat (duben 2023). <https://thediplomat.com/2023/04/chinas-humanitarian-efforts-fail-to-measure-up-in-the-middle-east/>. [navštíveno 20. 7. 2023].
- Maull, Hans W. “Multilateralism Variants, Potential, Constraints and Conditions for Success.” Stiftung Wissenschaft und Politik (březen 2020). <https://www.swp-berlin.org/10.18449/2020C09/>. [navštíveno 24. 1. 2023].
- Observatory of Economic Complexity (OEC). “China (CHN) and Iran (IRN) Trade.” (2021). [al-country/chn/partner/irn?dynamicBilateralTradeSelector=year2018](https://atlas.oec.world/country/chn/partner/irn?dynamicBilateralTradeSelector=year2018). [navštíveno 12. 5. 2023].

- Official Website of the President of the Islamic Republic of Iran. “Full text of Joint Statement on Comprehensive Strategic Partnership between I.R. Iran, P.R. China.” (březen 2021).
<https://web.archive.org/web/20200913200218/http://www.president.ir/EN/91435>, [navštíveno 15. 5.2023].
- Online Etymology Dictionary. “Unilateralism (n.)” (říjen 2021).
<https://www.etymonline.com/word/unilateralism>. [navštíveno 22. 1. 2023].
- Psaledakis, Daphne, Gabriela Baczynska. “U.S., EU, UK impose new sanctions on Iran over protest crackdown.” Reuters (2023).
<https://www.reuters.com/world/us-imposes-sanctions-iranian-officials-irgc-cooperative-foundation-2023-01-23/>. [navštíveno 20. 7. 2023].
- Reporters without Borders. “Iran.” (2023). <https://rsf.org/en/country/iran>, [navštíveno 15. 7. 2023]
- Rudyak, Marina. “Multilateralism.” Decoding China (2023).
<https://decodingchina.eu/multilateralism/>. [navštíveno 24. 1. 2023].
- Sariolghalam, Mahmood, “Diagnosing Iran’s emerging pivot toward Russia and China.” *Middle East Institute* (červen 2023).
<https://www.mei.edu/publications/diagnosing-irans-emerging-pivot-toward-russia-and-china>. [navštíveno 15. 6. 2023].
- Scott, James. “Multilateralism.” Britannica (únor 2022).
<https://www.britannica.com/topic/multilateralism>. [navštíveno 22. 1. 2023].
- Sharma, Vaishali Basu. “Iran China Cooperation – Fraught with Contradictions.” *Modern Diplomacy* (únor 2023).
<https://moderndiplomacy.eu/2023/02/25/iran-china-cooperation-fraught-with-contradictions/>. [navštíveno 17. 6. 2023].
- Shichor, Yitzhak. “Decisionmaking In Triplicate.” Strategic Studies Institute, US Army War College (2005). <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep11967.10.pdf>. [navštíveno 9. července 2023].
- Šaríatí, Šahrúz. “Strategická role Íránu v čínské doktríně mírumilovného vzestupu.” Shahid Beheshti University (září 2015).
http://journal.iag.ir/article_55825_54940126a4c09552a7a383f238c1d9b6.pdf. [navštíveno 24. 2. 2023].
- Stálá mise Íránu a dalších vybraných států při OSN. “Declaration on the Launch of the “Group of Friends in Defense of the Charter of the United Nations.” Organizace Spojených Národů (červenec 2021).
https://www.un.int/lao/sites/www.un.int/files/Lao/declaration_launch_gof_final.pdf. [navštíveno 25. 1. 2023].
- Taizzi, Shanon. “Iran’s President Visits China, Hoping to Revitalize Ties.” *The Diplomat* (únor 2023). <https://thediplomat.com/2023/>
- United States Institute of Peace. “Iran & China: A Trade Lifeline.” (červen 2023).
<https://iranprimer.usip.org/blog/2023/jun/28/iran-china-trade-lifeline>. [navštíveno 16. 6. 2023].
- U.S. Department of State. “Iran Sanctions.” (červen 2023).
<https://www.state.gov/iran-sanctions/>. [navštíveno 21. 7. 2023].

- U. S. Energy Information Administration. "Country Analysis Executive Summary: China." (2022): 5. https://web.archive.org/web/20230514220225/https://www.eia.gov/international/content/analysis/countries_long/China/china.pdf. [navštíveno 17. 6. 2023].
- Vaisi, Ghazal. "The 25-year Iran-China agreement, endangering 2,500 years of heritage." Middle East Institute (březen 2022). <https://www.mei.edu/publications/25-year-iran-china-agreement-endangering-2500-years-heritage>. [navštíveno 21. 6. 2023].
- Watts, Clint. "Triad of Disinformation: How Russia, Iran, & China Ally in a Messaging War against America." Alliance for Securing Democracy. (květen 2020). (<https://web.archive.org/web/20230621105721/https://securingdemocracy.gmfus.org/triad-of-disinformation-how-russia-iran-china-ally-in-a-messaging-war-against-america/>). [navštíveno 20. 6. 2023].
- Weisskopf, Michael. "China Plays Both Sides In Persian Gulf War." Washington Post (leden 1983). <https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1983/01/13/china-plays-both-sides-in-persian-gulf-war/e5f921aa-5797-467c-9d6d-293eed9911dc/>. [navštíveno 19. 6. 2023].
- Zaríf, Džavád (@jzarif_ir). "Čekide-je barnáme-je hamkárí ráhbordí-je bíst-o-pandž sále-je Írán va Čín" (Shrnutí programu o strategické spolupráci mezi Íránem a Čínou). instagramový příspěvek (březen 2021). <https://www.instagram.com/p/CNGPDYThPpw/>. [navštíveno 27. 1. 2023].